IO. MARIÆ LANCISII,

Intimi Cubicularii & Archiatri Pontificii,

DE

SVBITANEIS MORTIBVS

LIBRI DVO.

Juxta Exemplar excusum

ROMÆ,

Sumptibus JO. FRIDERICI GLEDITSCH, Bibliopolæ Lipsiensis.

M DCC IX.

CLEMENTI XI.
PONT. OPT. MAX.

IO. MARIA LANCISIVS
FELICITATEM.

MAius, ac iustius obsequii genus, quam simplicem libri nuncupationem, sisto ad SANCTITATIS TVÆ PEDES, B. P. dum hos qualescunque labores meos, in publicam salubrita-

tem

tem Tuo Iussu, qua decet veneratione, susceptos, Tibi nunc humiliter offero. Hoc enim, quantumuis tenuissimo munere, non solum gratum animum erga beneficentissimum Principem; sed promptam etiam, ac solicitam erga suprema Tua Mandata voluntatem profiteor, & obedientiam. Siquidem, hoc ineunte anno, quo repentinarum mortium strages in Vrbe multis iam mensibus grassabatur, nihil, post diuinam imploratam opem, habuisti prius, quam, detectis causis, ipsas morborum radices euellere. Hinc, vt solicitudine, curaque mea vigilantissimæ Prouidentiæ Tuæ, Principibus aliis ad populorum salutem imitandæ, responderem; suspenso tantisper studio, Tibi iam debito, Tibique a me plures annos elucubrato, de Motu Cordis, & Aneurysmatibus, me totum ad ista

conuerti. Quare Pindari ductu, qui, cum promissum Agesidamo hymnum distulisset, adiecit alium breuiorem, vt sorti persoluendæ vsuram adiungeret; nos, hasce inter moras, præsentes libros, tanquam fœnus maioris operis, Tibi dependimus; hoc certe Pindaro diligentiores, quod sortem fœnore præcurramus. Vtinam hæc, PONTIFEX SANCTISSIME, *id vnice assequantur, vt Tuo vniuersos apud homines admirabili iudicio comprobentur: quo sane iudicio, insigniumque operum, a Te iam absolutorum, luce, & exemplis in spem erigimur, vt Religionem quoque ad extrema terrarum propagatam, reliquas sacras Ædes, ac vetera Vrbis Monumenta restituta, nouaque in priscorum æmulationem Cæsarum sublimius euecta publice gratulemur;*

Ode 17. & 11.

& magnifica inter hæc naturalibus etiam ſcientiis latiorem viam per tuta, ac ſolida experimenta patefactam proſpiciamus: ne quid ſub tanto Principe ipſa Roma vel Atticæ Academiæ, vel exterorum noſtræ ætatis inuentis habeat inuidendum; quorum profecto Conſiliorum magnitudinem nemo cogitatione rectius metiatur, quam nos, qui SANCTITATI TVÆ *propius adſtantes, famam de Iuſtitia, de Celſitudine Animi Tui, cum admirabili moderatione coniuncta, deque cæteris Virtutibus vniuerſis latisſime diffuſam, veritate ipsa longe minorem animaduertimus; atque Tuis in Actibus cunctis ea, quæ raro in eundem conueniunt, vna concurrere admiramur, ſummam nempe doctrinam cum incredibili humanitate, grauitatemque veteris di-*

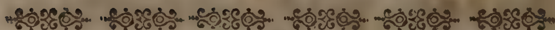
ſcipli-

sciplinæ, quam crebris ieiuniis, & austera pietatis exercitatione profiteris, mira cum sermonis, morumque suauitate conspirantem; vt qui tam sublimi fastigio potestatis, ac meritorum, præclarisque operibus antecellis, tamen aliis Te fœdere charitatis, ac sensu Christianæ humilitatis exæques. Ita Deus Te diu sospitem ad Ecclesiæ & populorum felicitatem seruet, ac cœptis tuis, votisque nostris benignus adspiret. Ex Quirinali Tuo Kal. Nou. MDCCVI.

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici,

Dominicus de Zaulis Episcopus Verulanus Vices gerens.

LIbrum Illustrissimi Domini Io. Mariæ Lancisii perlegi, & gustaui meo non sine lucro, quo in Libro multam quidem doctrinam, & elegantiam, nihil vero Religioni, & moribus Catholicis contrarium deprehendi; propterea, si Reuerendissimo Patri placuerit, in lucem dari posse arbitror.

Romæ IV. Kal. Febr. MDCCVII.

Iacobus Sinibaldus Protomedicus Generalis.

Imprimatur,

Fr. Paulinus Bernardinius Ordinis Prædicatorum Sacri Apostolici Palatii Magister.

OR-

ORDO, ET INDEX
Capitum, Historiarum, & Scholiorum, quæ in duobus iis Libris continentur.

LIBER PRIMVS.

CAP.

LIBER SECVNDVS.

De subitaneis mortibus, illarumque causis, quæ decursu annorum 1705. & 1706. Romæ contigerunt.

CAP.

OBSERVATIONES.

OB-

OCCASIO SCRIBENDI

De ſubitaneis Mortibus.

VM in Vrbe Roma improuiſæ hominum mortes, decurſu æſtatis, autumni, & hyemis anni 1705. vſque ad æquinoctium vernum currentis anni 1706. frequentius acciderint; atque hinc vulgus, tacito percuſſum timore, ac metu errabundum, in diuerſa, vt aſſolet, ſcinderetur, nunc prauam tabaci qualitatem, nunc putidos ex præteritis terræ motibus excuſſos halitus, nunc abuſum chocolatæ, nunc ignotum ambientis virus imperite non minus, quam temere incuſans; merito Sanctiſſimus, ac Vigilantiſſimus Pontifex

CLE-

CLEMENS XI. primo Animum ad ſpiritualia Remedia conuertit, feruidis ad Deum fuſis Precibus, nouaque in Eccleſia vniuerſali, ad implorandam bene, pieque moriendi gratiam, inſtituta Liturgia: ſubinde prudentiam cum pietate coniunxit, & vere ſapiens publica vſus fuit prouidentia, quæ in tanti mali cauſas diligenter inquirens, eidem opportuna, ſi quæ forent neceſſaria, præſidia porrigeret, vel ſaltem bona ſpe timidas, ancipitesque populi mentes firmaret. Iuſſit propterea menſe Ianuario labentis anni, vt Protomedicus, & Conſiliarii Medicorum Almæ Vrbis Collegii, diſſectis aliquorum, qui repente deceſſerint, cadaueribus, veras graſſantis libitinæ cauſas per-

Qualis eſſe debeat Principum Sigilantia in his caſibus.

perquirerent; quibus ſane extiſpicijs me idcirco præeſſe mandauit, vt, re penitus obſeruata, ſi quæ magis ſpectanda occurriſſent, SANCTITATI SVÆ illico referrem.

Omnem interea facturis periculum munificam præbuit opem Eminentiſs. Card. Pallauicinus, Gubernator tunc Vrbis meritiſſimus. Qua de re, ſelecto ad cadauerum ſectiones publico Romani Archilycei Theatro, cœpta fuerunt experimenta.

Poſtulat itaque ſuſpicienda, admirandaque ſolicitudo Pontificis, vt, cum omnia, qua publica, totius nempe Chriſtiani Orbis, qua priuata ſubiectarum prouinciarum ſtudia diuino quodam animi robore ipſe regat, ac moderetur, faciatque vnus, & ſolus, quæ præſens ſtupeat ætas, & miratura ſit

B poſte-

poſtera, poſtulat, inquam, vt nos quoque in partem etſi minimam ſuarum curarum ſcribendi celeritate, atque alacritate veniamus. Et quoniam in cauſas vagantium repentinarum mortium ſupremo Principis iuſſu ſatis per cadauera, perque alias obſeruationes inquiſitum fuit, conſentaneum rationi ducimus, peracta, fideliterque deſcripta experimenta ad rationis lancem diligenter expendere; quæ quidem eo nunc liberius in manus hominum prodire ſinimus, quod plures viderimus de ſubitis iſtius anni caſibus ſparſim editas hetruſco, ac latino ſermone diſſertationes, quæ, vtcunque argumentum egregie attingant, integrum tamen, propter obſeruationum paucitatem, perſtrictumque nimis cauſarum examen, minime complectuntur.

At

Operis diſtributio.

At vero, vt opus hoc nec inutilis, nec indecora doctrinæ varietas commendaret, e re putauimus in primo libro agere de ſubitaneis mortibus in vniuerſum, idque eo libentius, quo nemo Recentiorum magnum aliquid conferre huc videatur. Multi enim particulatim, & obiter, nullus, quod ſciam, poſt detectam circulationem, generatim, diſcrete, atque ex inſtituto de hoc argumento ſcripſerunt; viſuri deinde in ſecundo libro veluti in hypotheſi, an vniuerſale, vel particulare, an vero, vt putamus, mixtum fuerit principium, ex quo ſupremi hoc anno fati cauſa tot Romanis Ciuibus, & Incolis impenderit. Quod varijs inſuper obſeruationibus anatomicis oſtendere, ac demonſtrare curabimus. Iis fruere Lector, & vale.

οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐκ τῶν φανερῶν τὰ ἀφανῆ σκέπτεσθαι οὐκ ἐπίστανται, τέχνησιν γὰρ χρεόμενοι, ὁμοίῃσιν ἀνθρωπίνῃ φύσει, οὐ γινώσκουσι. Θεῶν γὰρ νόος ἐδίδαξε μιμέεσθαι τὰ ἑαυτῶν, γινώσκοντας ἃ ποιέουσι, καὶ οὐ γινώσκοντας ἃ μιμέονται.

At vero homines ex manifeſtis obſcura conſiderare non nouerunt: quum enim artibus vtantur ſimilibus humanæ naturæ, id ipſum ignorant. Diuina enim Mens edocuit ipſos ſua ipſorum imitari; ita vt cognoſcant, quæ faciunt, & non cognoſcant, quæ imitantur.

Hippocrates lib. 1. de Diæta num. 13.

DE

DE SVBITANEIS MORTIBVS In genere

LIBER PRIMVS

Vita in quo consistat, præsertim apud animalia perfecta.

CAPVT I.

CVM nemo veram, ac perspicuam vllius mortis ideam fingere sibi possit, quin claram prius, atque veram vitæ rationem diligenter expendat; profecto necesse in præsens erit, vt, naturam, & causas subitanearum mortium inuestigaturi, genuinas vitæ notiones præmittamus. Longas itaque rejicientes disputationum tricas, quibus Peripatetici se suis acu-

Ex vitæ notione vera mortis idea desumenda.

Singularium

natura per ideas abstractas raro elucescit.

aculeis compungunt; illud vnice aduertendum ducimus, proprias, atque indiuiduas rerum naturas per complexum multarum abstractarum idearum raro perspicuas haberi posse. Quo fit, vt prisci physiologi, dum vniuersalem quandam vitæ rationem quærunt, quæ cum plant-animalibus, insectis, & monstris, cum piscibus, brutis, & hominibus adamussim congruat, nihil præter confusionem & ambiguitatem nostris mentibus ingerant. Exemplo sint quæ sparsim de vitæ conceptibus obscure tradidit Aristoteles, & collegit inter alios Licetus.

Aristoteles de Vita conceptus tradidit obscuros. lib. de ijs qui viu. sine alim.

Res rerumque modi vocum numerum superant.

II. Cum enim vocum numerus a rebus, rerumque modis longe superetur; cumque nomina a maioribus nostris aliquando perperam rebus imposita fuerint; exinde sæpe oritur, vt, cupientes vna sub voce multas res comprehendere, incauti aut falsas, aut saltem obscuras ideas nostris

ſtris cogitationibus infundamus, atque admiſceamus.

III. Qua de re pauca de vita hic præfaturi, non de quacunque fluidorum motione intra quæcunque reſiſtentium, & cohærentium corporum organa, ex principio ſeminali proficiſcentia, nobis agendum proponimus: (etiamſi ſciamus notionem iſtam vniverſales quasdam vitæ regulas, ac rationes in nobis vtcunque poſſe ingenerare) ſed conſilium eſt noſtram mentem, ſponte alioquin ſua, per omnia viuentium regna vagaturam, ad perfectorum, vt aiunt, ſolummodo animalium vitam inquirendam figere, ac ſerio determinare.

IV. Quod ſane, vt aſſequamur, memoria repetendum eſt, ex Anatomicis & Chymicis, vitam in perfectis animalibus, (vt conſulto de illorum ſenſationibus taceamus) non vni duntaxat, ſed complexui plurimorum principiorum, ac duorum potiſſimum deberi, organi- *Vita in animalibus perfectis*

Solidorum ac liquidorum maioris vsus structuræ ac motui debetur.

cæ nimirum structuræ solidarum partium maioris vsus, simulque congruæ mixturæ, fluiditati, ac moli partium liquidarum similis vsus, quæ tum intestino nixu, tum etiam externa continentium pressione perenniter ea methodo agitantur in nobis, vt, anima præside, liquida cum solidis mutuo sibi opitulentur, vicissimque manus præbeant ad motum. Scilicet quemadmodum ars, naturæ operum imitatrix, vt aduertit Hippocrates, qui primus mechanicam in medicinam inuexit, quemadmodum, inquam, ars hydraulicas machinas compaginauit, quas eadem aqua mota, dum relabitur, ad certum tempus mouet, iterumque mouetur: ita multiplici, ac nunquam satis admirando diuino artificio, idem Sanguis, chylo renutritus, qui in iam natis ab alterno cordis, pulmonum, ac thoracis motu pellitur, & quaquauersum per arterias, mouetur, cum partim immutatus per venas, partim

Ars naturæ operum imitatrix.

Hippocr. primus mechanicam in medicinam inuexit.

tim ſub fluidi animalis craſi per neruos recurrat, ac relabatur in thoracem, pulmones, & Cor, hæc rurſus viſcera mouet, a quibus fuerat dimotus, eritque in poſterum per ſingulas ætates mouendus. Similiter cerebrum ſuis cum membranis, quod liquidum animale, propriis e glandulis ſecretum, pro ſua parte ad mouendum Cor, & thoracem per neruos vndatim pellit, accepto viciſſim a corde, ac thorace Sanguine pro illius viribus mouetur. Vita igitur perfectorum animalium nihil aliud eſſe videtur, quam continuus, præſide ac mouente anima, fluxus, ac refluxus, plus, minuſue ſenſibilis aeris, ſanguinis, & liquidi neruorum per organa, & ex organis maioris vſus, ſatis probe conſtitutis, & mutuo, atque alterne plus minuſue ſenſibiliter agitatis, & agitantibus; ad quorum deinde motuum conſeruationem mira profecto energia, miroque inter ſe ordine con-

Vita continuus eſt fluxus refluxusque aeris ſanguinis & liquidi neruorum per organa maioris vſus.

currunt innumera alia organa ſub glandularum, tubulorum, muſculorumque ſpecie, per viſcera, artuſque diſperſa; ſcilicet vt fluida partim renoventur, partim defœcentur, ac perficiantur.

Oſtenditur mortem eſſe indiuiduam & ſubitaneam, ſed ex hominum opinione varie diſpertiri.

CAPVT II.

QVæ per compendium in præcedenti cap. de vitæ ratione poſuimus nos facile ducent ad ea intelligenda, quæ mortis ſubitaneæ præſertim naturam, & diſcrimina, non omnibus obuia, poſſunt oſtendere.

II. Is porro non ſum, qui mortem repentinam, vt vulgo fertur, raro cenſeam aduenire. Nullam enim noui mortem, niſi repentinam,

nam, siue puncto temporis contingentem: scilicet, vt vitæ principium in puncto saliente, cum omnia concurrunt, subito excitatur: ita vitæ finis, cum aliquid ad vitæ necessitatem constantissime deficit, repente semper, hoc est puncto temporis, accidit. Iter vtique ad mortem, quod ægritudinem, atque agonem appellamus, nunc tardum ac longum, nunc plus minusue concitatum, ac breue fecit, vt vulgus hominum mortem, suapte natura individuam, distingueret in longam, breuem, ac subitaneam. Illud vero nunquam non maxima admiratione me perculit, qui nimirum fiat, vt delicata, ac perexilis hæc, affabreque contexta, ac dimota fluidorum, solidorumque compago, quam vitam in animalibus dicimus, non semper citissimo, atque improuiso morbo, sed tam sæpe naturali confecta senio, paulatim contabescat, ac dissoluatur.

Qualibet mors est repentina.

Vita & mors puncto temporis accidunt.

Cur Vulgo mors, etsi indiuidua in plures tamen distinguatur.

III.

III. At enim vero quanquam vniuerſæ mortes puncto temporis natura contingant; earum tamen aliquæ nobis metu, ac dolore præuiſæ, ac diu, quaſi dixerim, præſenſæ, aliquæ vero tacite veluti ſubrepentes, tanquam inopinatæ nobis offeruntur, quæ quidem variæ mortium ſpecies varias, corrigendi mores hominum in præceps labentium, occaſiones, & cauſas moralibus potiſſimum Philoſophis exhibuerunt; varias itidem Iuriſconſultis, Canoniſtis, ac Theologis rationes præbere ſolent iudicandi, decernendique circa ea, quæ dicuntur, aut fiunt ab hominibus in extremo vitæ termino conſtitutis. Qua de re fuſe differit Paulus Zacchia. Phyſicis vero non tam morum, rerumque ciuilium, quam valetudinis curam gerentibus, illud præcipue huiuſmodi moriendi diſcrimina ſuggerunt, vt diuerſas illorum cauſas diligenter perqui-

Variæ mortium ſpecies quot modis Biuentibus Btiles.

Quæſt. Med. leg. lib. 2. tit. p. quæſt. 19.

quirant, quibus detectis, & cognitis, ipsi iudicent, num præuisas neces aliquo excogitato, vel experimentis comprobato remedio auertere queant; & num quæ inopinato nobis adueniunt, ipsæ quoque occulto aliquo, & peculiari præuideri signo, atque exhibito pharmaco, saltem ad animæ salutem, aliquantisper prorogari possint. Quod si nec præuideri, nec prorogari vlla arte valeant, id Medici assequantur, vt Philosophiam experimentalem plenius illustrent. *Pulchrum est enim*, vt scripsit Hippocrates, *ea quoque addiscere, quæ in experimentum assumpta successu caruerunt, & cur successum non habuerunt.*

Philosophia experimentalis illustratur etiam ijs, quæ successu caruerunt.

Lib. de articul. n. 46.

Hippocrat. testimonium.

IV. Itaque huiusmodi rationibus ducti vtemur nos etiam cum vulgo ijs differentijs, & nomenclaturis mortium, quæ inter se distinguuntur non ex varia ipsius necis natura, cuius vna semper, eademque proprietas est subito inuaden-

Mortis differentiæ unde petendæ.

uadendi atque occupandi, sed solummodo ratione causæ, ac modi, nimirum morbi, qui mortem infert; vel ratione nostræ mentis, quæ de futuro interitu silet, aut cogitat: idcirco nonnullas subnectemus definitiones, ac diuisiones, quas ituris per obscuros lethi libros lumen aliquod prælaturas non dubitamus.

Quæ vera sit in hominibus Mortis idea, & vnde discrimina petenda sint.

CAPVT III.

Mors est totalis cessatio motus aëris

Mors in hominibus, qui perfectorum animalium sunt omnium opinione perfectissimi, quacunque ex causa, & quomodolibet contingat, est vera, & omnimoda cessatio motus aëris, sanguinis, & flu-

fluidi neruorum in organis, & per organa maioris vsus, quæ naturales suas motiones vere, ac omnino amiserunt; ita tamen firma, & constans, vt per naturæ vires resuscitari non possit, quam vtique animalium motuum cessationem, seu dissolutionem nexus naturæ, vt cum Aretæo loquar, necessario comitatur, & constituit discessus animæ, quæ, vt momento temporis infunditur, ita momento temporis, plane imperceptibili, seiungitur a corpore, ac separatur.

sanguinis, & liquidi neruorum in organis, & per organa maioris vsus.

II. Huiusmodi vero absoluta cessatio motuum animalium, ac discessus animæ a corpore, quanquam cogitatione citius perpetuo contingat; nihilominus tamen, vulgaris consuetudinis, clariorisque doctrinæ gratia, distinguitur in mortem naturalem, immaturam, & violentam; singulæ vero in lentas, & subitaneas; in præuisas, ac præsensas; denique in improuisas, insensiles, atque inopinatas.

Variæ mortis differentiæ.

III.

Mors naturalis quænam.

III. Mors naturalis non ea ſolummodo dicenda eſt, quæ decrepitis, ſed quæ, vel ijs accidit, quos, etſi annorum numero metientes, paſſim vocemus pueros, adoleſcentes, ac iuuenes, adeo tamen languidam ſuorum corporum conſtitutionem, naſcendo, ſortitos fuiſſe videmus, vt breviori temporis decurſu, ſed pari cum ſenibus fato, hebeſcentibus membris, vt Fabius loquitur, ſimiles ſenectæ pigreſcant, ac necem ipſam incurrant; ſcilicet quod vtrobique ſenſim, ac ſine ſenſu ſubtile illud, atque oleoſo-uolatile, fluida, ſolidaque peruadens, ac dimouens, partim tranſpiratum deficit, partim non extricatum deſideratur; vnaque ſimul prompta fibrarum diſtractilitas, & contractilitas, lento tabo deficiens, fluida viciſſim excipere, & contra eadem opportune oſcillare non poteſt.

Etiam in iuuenibus.

Mors immatura qualis.

IV. Mors immatura illa eſſe videtur, quæ ex interno morbo proueni-

ueniens, homines; cæteroqui ſanos, & vegetos, de medio vitæ tollit.

V. Mors denique violenta ea firmanda eſt, quæ ab externa, & cum ſenſibili, magnaque vi agente cauſa, hominibus obvenit.

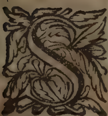
VI. De cæteris vero indicatis mortium diſcriminibus ita procul dubio decernendum putamus, vt eadem oriri dicantur a variis ſentiendi, cogitandique modis, quibus homines diuturno, aut celeri, ſenſibili, aut inſenſibili morbo, atque agone confectos, cum ſignis lethalibus, vel ſine illis ſublatos videmus. De ſubitanea ſiquidem, atque improuiſa morte, quippe quæ noſtri ſcopus eſt laboris, accuratius proximo capite agendum eſſe arbitramur.

Violenta Ende dicatur.

De Natura, & differentiis repentinæ mortis.

CAPVT IV.

SVbitanea, ſeu repentina mors, vltro hodie, vel ipſi vulgo innoteſcit, quomi-

 nus

nus longo ſermone ſit pertractanda: illa ſiquidem appellari ſolet, quæ per morbum celerrimi motus homines vtplurimum ſanos, vel morbis inducias permittentibus detentos, absque vllo, vel certe breuiori agone de viuentium numero tollit; & cum plerunque inopinato imperitis adueniat, terribile facit moriendi compendium.

Repentinæ mortis idea.

II. In ſubitanea vero nece diligenter notandum eſt, morbi celeritatem, ex qua ipſa conſtituitur, aliquando eſſe nobis inſenſilem, & improuiſam, vt occurrit e. g. in ſyncope ex præcordiorum, vaſorumque ſanguineorum paralyſi, quæ, nihil nobis de illa cogitantibus, aut ſentientibus, in mortem tranſire ſolet, ſi perſeueret; aliquando vero ægrotis eſſe ſenſibilem, & curantibus præuiſam; quemadmodum obſeruamus in eademmet lethali ſyncope ex obſtructione, & corroſione magnorum vaſorum, hanc enim præcedere ſolent anhelitus,

Mors ex præcordiorum paralyſi inſenſibilis.

Syncopem lethalem ex obſtructione & corroſione

tus, dolores circa cor, pulſus inæqualitates, & animi deliquia, quæ vltro præſentiuntur, mortemque reddunt Medicis non modo præuiſam, ſed præcautam. Vt nihil penitus dicamus de vulneribus ſummorum vaſorum, de magnis cerebri contuſionibus, de fulminum ictu, de carbonis empyreumate, de peſte, ſimilibusque veneficis cauſis, quæ nunc præſenſæ, nunc clanculum, ſæpe tamen repente ſolent occidere. *magnorum vaſorum quænam præcedant.*

Agitur in genere de cauſis mortis, quam vocant repentinam.

CAPVT V.

HIc ſtatim notandum, nullam eſſe cauſam, ſeu ægritudinem, celerrime occidere potentem, quæ vires ſuas per diuiſibilia temporis momenta non exerceat; & licet acutiſſimorum, atque maxime exitialium tempora *Subitaneæ mortis cauſæ ſemper cum tempore operari ſolent.*

morborum, quos (a) Ranchinus merito ſubitaneos vocat, velociſſimo curſu compleri advertamus, nunquam tamen in ſyncope, e. g. aut apoplexia, quantumvis ocyſſime plerunque ſoleant interimere, aliqua temporis momenta non excurrunt, priuſquam ad illud perueniatur momentum, in quo talis fluidorum, ſolidorumque quies inducta ſit, quam poſt animæ diſceſſum, mortem appellamus. Hoc autem propterea hic aduertimus, ne lector in poſterum quæratur, ſi nos acturi de ſubitaneæ, quam vocant, mortis cauſis, nonnullarum meminerimus, quæ clam, aut palam, ſemper tamen cum tempore, noſtrorum etiam ſenſuum iudicio operari ſolent.

(a) In ſuo Tract. de morb. ſubit.

Occaſiones ſæpe confundun tur cum cauſis ſubitaneæ mortis.

II. Præterea monendum ducimus, quædam pro veris ſubitanearum mortium cauſis ſæpe ſæpius accuſari, quæ potius occaſiones videntur habendæ. (b) *Fine namque vitæ noſtræ*, vt ait Val. Max. *variis*, &

(b) Lib. 9. c. 12.

& occultis causis exposito, interdum quædam immerentia supremi fati titulum occupant: cum magis in tempus mortis incidant, quam ipsam mortem accersant.

III. Quanquam vero innumeræ sint causæ, quæ subitaneas mortes valent inducere, eæque varie inter se misceri, & complicari soleant, vt raro simplicem inuenias; duobus tamen generibus, ad doctrinæ claritatem, apte distingui posse videntur, quorum alterum est vitium solidorum, alterum fluidorum maioris vsus, dummodo vitium sit constans, & maximum. Etenim cum vitam posuerimus in motu liquidorum, ac solidorum prædicti vsus; certe quidquid citissime, ac pertinaciter enunciata fluida, aut solida maxime lædere, vel alternos illorum motus, qui nullo artis, vel naturæ auxilio restituantur, tollere potest, repentinam mortem inducet.

Mortis subitaneæ causæ duplicis sunt generis.

IV. Et quoniam tria sunt fluida,

Solida & fluida maioris vsus vtraque tria; & qualia. totidemque solida maioris vsus, quæ vitæ machinam potissimum librant, scilicet ex parte liquidorum primo aër, secundo sanguis, tertio fluidum neruorum; ex parte solidorum, primo aspera arteria cum pulmonibus, cæterisque partibus respirationi inseruientibus; secundo cor cum appensis sanguiferis vasis; tertio cerebrum cum neruis, præsertim splanchnicis: eapropter ab horum altero, pluribus, aut omnibus, seorsim, aut simul, modo maxime, & constantissime læsis, improuisa mors impendere potest: vt enim singula hæc, integra cum sunt, in vitæ beneficium, ita, si vitientur, in maleficium, vicissim conspirant, viresque consociant.

Animi passiones quomodo mortem improuisam accersant. V. Cæterum causas ab animo pendentes ideo peculiari capite a corporeis non distinguimus, quia idcirco improuisam mortem interdum accersunt, quod solidas corporis partes, apud illos, quos interimunt, præcordia scilicet, & cerebrum,

brum, admodum imbecilla, peneque effracta, aut inveniant, aut efficiant. Vnde promiſcue de vtroque cauſarum genere ſcribere conſtituimus.

De cauſis ſubitaneæ mortis ex parte fluidorum maioris vſus, & primo ex parte aëris.

CAPVT VI.

Idimus hactenus in vniverſum ex quibus fontibus improuiſarum, quas dicunt, necium cauſæ fluere ſoleant; nunc agendum, vt, ſaltem obiter, internoſcamus modos, quibus aliquæ ex vnoquoque genere vires ſuas validisſimas exerunt.

II. Et quidem ex parte aëris celerrimus animalium interitus poteſt contingere, cum vel moles eius, vel pondus inſigni diminutione, aut exceſſu laborant; vel id, quod ſubtilisſi- *Aër multifariam ad necem ſubitam conſpirat.*

tilisſimum in aëre ad vitæ neceſſitatem natat, & intercurrit, magno aliquo vitio lethaliter afficitur.

III. Diminuitur primo aëris moles in vacuo, per Boylii anthliam facto, vbi animalia ſtatim deficiunt, & mox emoriuntur. Minuitur vero pondus in atmoſphæra, premendis pulmonibus, & ſanguine reſpectiue leuiori reddita; vt in conclaui nimis calido, & quorundam montium cacuminibus, vbi, vt fertur, celerem homines interitum ſubeunt, niſi cito illinc reducantur.

IV. E contrario adaugetur pondus aëris, eiusque compactior euadit elater in quibusdam metallicis fodinis. Narrat etiam Boylius, ex peculiari flante apud ſeptentrionales vento, homines repente interire: tanta enim eius eſt denſandi vis, vt vel hiſpanicum vinum conglaciet.

V. Tandem magno aliquo vitio noxius, ac lethalis fit aër, ut ex fumo carbonum in conclaui clauſo, ex con-

constitutionibus pestiferis, ex veneficis odoramentis, aut sæua quadam, ac naturali mephiti; vt etiam ex sepulchris, aut frumenti puteis diu clausis, cum primo aperiuntur; quæ omnia solent inopinato animalia suffocare, & interficere, densata scilicet, aut vitiata illa, quæ per cranii meatus, & pulmonum porulos permeare deberet, particularum mixtura, quæque subtilis alioquin, & nescia quietis, sanguini fluiditatem, & neruis spirituosum vitæ igniculum erat conciliatura.

VI. Sed quoniam non vna, eademque omnibus in animalibus, aut pulmonum laxitas, aut fluidorum mixtura inuenitur; hinc non omnibus eadem nocent inquinamenta aëris, ex quo euenit, vt particulares narrentur pestes, quæ nunc solos homines, nunc hoc, vel illud pecudum genus interficiunt. Quinimo, cum vna, eademque minima solidorum textura, ac particularum sanguinem integrantium pro-

Aër juxta corporum dispositionem apparet noxius.

portio, nec ſemper, nec ſingulis hominibus accidat. Hoc ſane in cauſa eſt, cur, ſæuiente peſte, in eadem vrbe, ac etiam domo, alii pereant, alii ſeruentur. Adeo verum eſt, ad labem, ex aëre potiſſimum contrahendam, eo usque valere corporis diſpoſitionem (quam vtplurimum intemperans, atque incontinens vitæ genus infert) vt propterea nonnullis in medio Tiburi, Sardinia ſit.

De Cauſis ſubitanearuta mortium ex parte ſanguinis.

CAPVT VII.

EX parte ſanguinis improuiſam mortem intentant quatuor præcipuæ eiusdem affectiones. Primo præceps ac talis diminutio molis eiusdem, quæ, cordi, & cerebro ſubtracta, alternum horum viſcerum motum, & cir-

Sanguis quadrupliciter mortem intentat

circuli continuationem penitus tollat. Hinc ſanguis a maioribus venæ cauæ, & pulmonicæ truncis, vel a corde, ſummisque arteriis, pulmonica ſcilicet, & aorta, affatim erumpens, improuiſo vitam intercludit. *repentinam.*

II. Secundo celerrima pariter, nimisque abundans eiusdem ſanguinis, præſertim efferueſcentis, ad cor, atque ad cerebrum confluxio, & quauis ex causa, mora pertinax, vbi langueſcenti vi circumpulſiuæ horum viſcerum valide renitatur, & vitæ curſum, quem in motu poſuimus, continuo ſuſpendat; vt in iis obſeruatur, qui, ſubito timore, mœrore, vel gaudio perculſi, repente concidunt; aut qui nimia plethora ſaginati, vel qui poſt corporis excalefactionem, ſiue præſente aliqua euacuatione, frigido potu, vel balneo vtuntur. Non enim capacitas ad continendum, & vis ad pellendum ſanguinem in corde, & appenſis vaſis ſunt indefinitæ,

finitæ, atque immenſæ: verum proportione reſpondent certæ, ac determinatæ moli, & grauitati eiusdem ſanguinis, quem nonniſi citra violentam diſtractionem, ac reſiſtentiam capere, atque vrgere poſſunt.

III. Tertio, vitam ſæpe confeſtim adimit illud ſanguinis vitium, quod ab hypochondriis, ab vtero, vel aliunde, ac præſertim a ventriculo communicatum, propter ſummam acredinem, vel aliam externis ſenſibus non ſatis expoſitam qualitatem, præcordia, & cerebrum conuellit, & valde efficax eſt ad fluida, vel coagulanda, vel diſſoluenda; quibus in caſibus magna interdum ſeri copia, ex coacto intra pulmonum, ac cerebri vaſa ſanguine, violenter extruditur, & in thoracis, vel cerebri cauitatibus colligitur; hinc frequens erroris anſa apud minus in arte peritos, qui, lympham in ſinubus cerebri inuenientes, illam apoplexiæ cauſam,

Lympha in cauitatibus collecta iniuſte pro morbi cauſa plerunque ab

ſam, cum plerunque fuerit duntaxat effectus, accuſare ſolent. *imperitis accuſatur.*

IV. Poſtremo peſtiferum quid, ac plane veneficum in ſanguine vitium, hauſtum ex aëre, ex ingeſtis per os, aut aliunde, recondi poſſe experimur, quod dato tempore, vires ſuas in ſpiritus, cordisque, ac cerebri fibras exerat, ignoto ſane, tacitoque molimine, ac velut, ſyderatione.

De cauſis ſubitanearum mortium ex parte fluidi neruorum, ſeu ſpirituum animalium.

CAPVT VIII.

QVod denique ad tertium maximi vſus fluidum, nempe ad liquidum neruorum, ſeu ſpiritus animales, attinet, iis profecto, vtpote a ſanguine deriuatis, eadem vitia congrue aptari poſſunt, quæ mox ipſi ſanguini attribuimus. Etenim primo loco ſubtracta,

tracta, vel intercepta contumaciter tanta ſanguinis copia, quanta per carotides, & ceruicales arterias, earundemque plexus ad cerebri, & cerebelli cortices naturaliter fluxura eſt, vt liquidum neruorum ſeparetur, ſtatim debent & ipſi ſpiritus, qui ex ſolo ſanguine ſecernuntur, deficere. Hoc ſane contingit in magnis ſanguiferorum circa iugulum vulneribus, vel intra cerebrum rupturis, in quibus poſtremis, ſi fuerit ingens copia effuſi ſanguinis, eiusdem procul dubio defectum mortifera cerebri, ac cerebelli compreſſio ſequatur neceſſe eſt. Poſſunt pariter iidem ſpiritus deficere, cum eorum excurſus per neruos ad præcordia, aliasq; maximi vſus partes, penitus intercluditur vi conuulſionis, compreſſionis, vel obſtructionis, e ſolo corporis vitio, aut ſimul animi motibus pendentium. Poſſunt quoq; deeſſe ſpiritus ob inediam, ob motuum violentiam, ob nimias euacuationes, ob intem-

Multiplex ſpirituum defectus improuiſæ mortis cauſa.

intemperantem veneris vſum, præſertim in ſenibus, quos ſatis iam ætas ſpiritibus deſtituerat. Quod genus exempla inuenientur abunde apud Authores, quibus hic repetendis fruſtra non immoramur.

II. Secundo, nimia etiam eorundem copia, quæ ſemper ſanguinis vbertatem comitatur, nimia preſſura, & inflatione glandularum corticalium cerebri, neruorum vias ita poteſt aliquando comprimere, vt fluxuro animali liquido omne ſpatium adimatur, fiatque propterea, vt, vel in cerebro ſpiritus non ſeparentur, vel a cerebro (infirmatis villis extrudentibus, & aucta reſiſtentia extrudendi liquidi) in præcordia non dimittantur; quod interdum contingit in ebrioſis, aliisque, qui cibis, & potibus plurimo ſale, ac ſulphure narcotico refertis, ſeſe ingurgitant.

III. Tertio, ſumma ſpirituum acrimonia ex eodem ſanguinis vitio, atque ex lentis animi pathe- *Ipſorum acrimoniarum æq; nexia.*

mati-

matibus, ſtudiisque intenſioribus inducta, conuellendis pertinaciter præcordiis, & cerebro, homines, alioquin valetudinarios, ad idem repentinæ mortis genus poteſt adducere; vt olim in ampliſſimo Card. vidimus, & paſſim in exitialibus epilepſiis, quæ dicto citius in fortes deſinunt apoplexias, de quibus agit etiam (a) Hippocrates.

Epilepſiæ tranſitus in apoplexiam ex Hipp.

(a) lib. de gland. n. 9.

IV. Sed quoniam ætiologiam epilepſiarum, quæ in apoplexias, mortemque deſinunt improuiſam, hic ſcitu ſummopere neceſſariam putamus, idcirco attente conſiderandum, conuulſionem membranarum, ac ſinuum, nec non fibrillarum cerebri, in qua pene tota ratio idiopathicæ epilepſiæ poſita eſt, multifariam, ſed duplici potiſſimum modo contingere; altero ſcilicet, cum acre, ac fere arſenicale, vel aliud quoduis liquidum, conuellendis neruis idoneum, non omnia ſimul cerebri ſegmenta, ſed eadem ſucceſſiuo quodam, atque in-

Qua ratione huiusmodi tranſitus fiat.

inæquali ordine, ac tempore irritat, & crispat; vnde nonnisi inæquales, inordinati, atq; inæqualiter contingentes conuulsiui artuum, ac thoracis motus, per totum fere paroxysmum, respondent, ac obseruantur. Quod sane quotidianum, ac vulgare huius morbi exemplum se prodit. Altero vero modo, cum eodem pene tempore, æqualibusque viribus irritans causa, quaquauersum per cerebrum diffusa, æqualiter eodemque tempore anteriores cum posterioribus partibus, dextras cum sinistris, immo forte etiam ipsum cerebellum, adeo vehementer conuellit, vt, inde animale liquidum simul, & æqualiter in omnes contranitentes musculos valide expressum, post breuissimas artuum contorsiones, vniuersum corpus tensum, rigidum, atq; immobile reddat. Hæc autem, posterior epilepsiæ differentia, ea præsertim existit, quæ si plus iusto perseueret, frequenter in apoplexiam transiens,

ſubitum vitæ diſcrimen ſolet afferre: quia ſcilicet, non ſolum vaſa cerebri, ſi a lenta prius ægritudine fuerint debilitata, & in varices dilatata, ex illo forti, & vniuerſali nixu conuulſionis, ac ſtrangulationis, ſanguinem prementis, atque intercipientis, & renixu eiusdem contenti ſanguinis, mole, & acie ſua extrorſum vrgentis, ſæpe diſſiliunt; ſed, vel maxime, quia idem ſanguis, propter inæqualem ſuarum partium indolem, vno in loco volatili oleoſo ſpiritu expers, viſcidulus ex mora concreſcit; alio autem fluxilior & acrior, ſuos extra limites, per glandularum orificia, neruorumq; tubulos exprimitur: propterea, quanquam ipſa denique conuulſio deficiat, attamen, perturbata iam ſpirituum materie, & in alienam naturam conuerſa, iisdemque cerebri, neruorumque viis, qua dilatatis, ac diſciſſis, qua compreſſis, & obſtructis; fortisſima inducitur apoplexia, quæ ple-

plerunque ſubitam mortem accerſit.

V. Tandem ignotum illud virus, quod in aëre, ac ſanguine ſuperius notauimus, poteſt in ipſos animales ſpiritus deriuari, eundemque lethalem, ac repentinum effectum producere; vt in peſte, & venenis, infuſis, vel ingenitis frequenter offendimus.

De cauſis ſubitaneæ mortis ex parte ſolidorum maioris vſus, & primo ex parte inſtrumentorum reſpirationi famulantium.

CAPVT IX.

FLuidorum vitiis iam explicatis, ad ea ſolidorum mala progredimur, quæ ſunt mortalis huius exitus principia; illud iterum, iterumque monentes, quod vtriusque ordinis cauſæ mutuam ſibi opem, ad ſubitum infe-

rendum interitum, neceſſario præbent; vt proinde non inuenias vitium ſolidorum, repente aptum occidere, quod motui ſaltem liquidorum non officiat; & viciſſim fluidorum vitium lethale absque ſolidorum læſione.

Solida & liquida mutuo concurſu mortem inferunt improuiſam.

II. Sed ad mortiferas cauſas, ex ipſis ſolidis ortas, propius acceſſuri, illud etiam accurate aduertendum, ſolida maioris vſus duabus conditionibus naturaliter inſtructa eſſe oportere, vt ad vitæ conſeruationem conſpirent, nimirum, vt ſint integra, ſeu organica naturali ſtructura donentur; deinde, vt in alterno conſtrictionis, ac diſtenſionis motu perpetuo verſentur. Quidquid propterea ſtructuram, vel motum prædictarum partium maxime, ocyſſime, & pertinaciter lædet, mortem quoque celerrimam, quam ſubitam dicunt, poterit inferre.

Ex parte ſolidorum maioris vſus, quomodo ſubita mors.

III. Sequentes itaque præfatam initio ſolidorum diſtinctionem, aſſerimus primo, ex parte inſtrumen-

mentorum, respirationi inseruientium, animalia repente posse interire, si aspera arteria, eiusque bronchia obstructa, conuulsa, vel compressa, citissime, ac penitus iter aëri per pulmones intercludant, vt in laqueo suspensis passim animadvertitur, vel in iis, quibus solidum corpus inter deglutiendum laryngis foramen occludat, vel pus, rupta vomica, vel aqua in demersis, per bronchia, loco aëris diffusa, non reuomantur; vel serum, aut sanguis in repentino pectoris hydrope pulmones, quominus ab aëre impleri possint, subito impediat. Tanta enim est hominibus spiritus necessitas, vt ad rem scripsit (a) Hippocrates, *vt siquidem omnibus aliis abstineat homo, neque cibum sumat, neque potum, possit tamen plures dies ducere. Si cui vero spiritus in corpus intercipiatur, vel exigua diei parte pereundum sit.*

Varia trachea, & bronchiorum mala repente interficiunt.

(a) lib. de flat. n. 6.

IV. Deinde, si omnia simul inspirationis, atque expirationis in-

ſtrumenta ſuis ab officiis cito, ac pertinaciter vacauerint, ob eundem impeditum aëri alternum intra pulmones ingreſſum, atque egreſſum, illico extremi fati dies eſt in procinctu; ob quam ſane rationem ſeruus ille barbarus apud (b) Galenum, coacto ſponte ſpiritu, citam ſibi mortem conſciuiſſe, fertur; cuius profecto voluntarii, ſi verus eſt, effectus, multæ etiam morboſæ, ex neceſſitate operantes, numerantur cauſæ, quæ ſcilicet aptæ ſunt diaphragmatis, ſterni, coſtarumque ſtructuram, continuitatem, vel motum ita firmiter lædere, vt alterne ſupra pulmones concidere, vel a pulmonibus recedere nequeant. Ita magna e. g. vulnera, quæ vtrunque thoracis latus, ſeptumque ſimul transuerſum confodiunt, ſi aperta detinerentur, celerrimam mortem poſſent accerſire: aër enim, per dehiſcentia vulnera ingrediens, & forinſecus pulmones premens, æquilibraretur cum

Spiritus ſponte cohibitus mortis cauſa apud Galenum.

(b) 2. de Mot. muſcul. cap. 6.

Huius effectus cauſæ exponuntur.

Quænam thoracis vulnera, externum cum interno pulmonum aërem æquilibrando, lethalia.

cum aëre, qui per tracheam intra pulmones labitur, ipſosque pulmones, veluti quandam immobilem ſtateram, cum totius circulantis ſanguinis mora, vitæque pernicie, ſuſpenderet, ac libraret; & ſic de quacunque alia conſimili prædictorum læſione organorum, reſpirationi famulantium, paralyſi nempe, aut conuulſione (dummodo ſubita, magna, ac pertinax fuerit) erit ſentiendum.

De cauſis improuiſarum mortium ex parte cordis, & magnorum vaſorum.

CAPVT X.

PRoxime dicendum venit de cordis, magnorumque ſanguiferorum vitiis, homines celerrime interimentibus; & quanquam omnia, quotquot dari poſſunt, ad id vnice colliment, vt

cordis motum penitus tollant,& lethiferam ſyncopem inducant; nihilominus tamen, cum ad vitæ neceſſitatem, ex parte cordis, tria conſiderari debeant; primo congrua ſtructura tam cordis, quam magnorum vaſorum; ſecundo viarum libertas; tertio vis mouens, quam facultatem pulſiuam dicunt; certe ex vnoquoque fonte maximi oriri poſſunt morbi, qui confertim perimant.

Tria ex parte cordis, & vaſorum ad vitam neceſſaria.

II. Primo, quod attinet ad ſtructuram, cum ad eam conſtituendam integritas, & continuitas fibrarum, villorum, & membranarum potisſimum exigatur; quotiescunque aut inflicto vulnere, aut lenta exeſione, in aneurysmatibus, eo tandem peruenitur, vt continuitas parietum cordis, & magnorum ſanguiferorum auferatur, illico, proſiliente vberrime ſanguine, mors vrget, vt hiſtoria V. eorum, qui hac temporum conſtitutione repente interierunt, publico patuit in theatro.

III. Quod vero ſpectat ad viarum libertatem, quæcunque cauſa venam cauam, vel pulmonicam, & aortam, aut arterias carotides eousque conſtantiſſime, atque integre poteſt conuellere, comprimere, vel obſtruere, vt ſanguis ad auriculas, & ventriculos peruenire, aut ab auriculis, & ventriculis in maiores arteriarum ramos, atque in cerebrum fluere prohibeatur, ſubitum minitari poteſt interitum, vt de magnis ſanguiferorum polypis, ac de tumoribus, vel oſſibus, maiora vaſa comprimentibus, vel obſtruentibus, memorant Obſeruatores.

Cordis vaſorumque conuulſio, compreſſio, & obſtructio, mortis cauſa.

IV. Denique, quia vis mouens cor non ſolum pendet a congrua fibrarum ſtructura, ſed etiam a fluidis nerueo, & ſanguineo, idcirco labefactari poteſt, vt hominem celerrime interficiat, ſi vtrunque liquidorum contumaciter deficiat; (vnde ſyncope ex cordis, & arteriarum paralyſi) aut quoduis aliud le-

Vis mouens cor a fluidorum defectu, & vitio lethaliter labefactatur.

Oris ventriculi, & cordis morsus a vermibus. lethale vitium contrahat, quod sane accidit non in peste solum, sed vbi os ventriculi, vel ipsum etiam cor a vermibus mordetur, vt proinde (a) Trallianus, (b) Mesue, & (c) Schenchius referant, aliquos ex huiusmodi causis repente decessisse. Vermes enim cuiusdam speciei, non erodendo duntaxat, sed veneficum forte liquidum sanguini, ac fluido animali penitus hostile, vulneribus inspergendo, interimere solent. *Cur lethalis.* Quod sane adeo ex antedictis per se clarum est, vt summatim indicasse satis fore duxerimus. Illud solummodo memorandum hic arbitramur, cordis, magnorumque vasorum motum diuidi in systolem, ac diastolem; & licet alter duntaxat ex iis motibus sit agens, verque tamen ad vitam est necessarius: idcirco fieri potest, vt æger repente moriatur, tum si cor alterne *Systole, & diastole cordis &c. vtraque* constringi non possit (quod vel eneruata penitus structura, vel prædictorum maximo vitio liquidorum,

(a) Lib. 7. c. 11.
(b) De ægrit. cord. cap. 1.
(c) Lib. 2. obs. 194.

rum, ſolet contingere) tum ſi alterne dilatari nequeat, quod, vel pertinaci eiusdem ſpaſmo, vel ex cauſis illud validiſſime comprimentibus, contractione nempe, vel tumore cordis, pericardii, aut adiacentium partium, facile oriretur. Sic olim vidimus, inflicto vehementer pugno ſub cartilagine mucronata, vitæ nodum ex tempore ſolutum; nimirum quod eo loci vna conueniunt, valideque per nerueam, ac tendineam cohæſionem iunguntur ſiniſtrum ventriculi orificium, diaphragmatis centrum, arteria magna, vena caua, & pericardium; excitata idcirco repente, ob fortem percuſſionis vim, prædictarum ſimul omnium partium conuulſione, ſubito pariter, apud imbecillem alioqui hominem, tum reſpiratio, cum ſanguinis motus lethaliter potuit ſubſiſtere. Sic (a) Raſis affirmat, repentinas mortes ex cordis apoſtematibus evenire. Quamobrem, *& cordis dolor*, vt in coacis ſcripſit

ad Sitam neceſſaria.

Ex inflicto ſub xiphoide pugno, ob mirabilem partium cohæſionem ſubita mors.

(a) lib. 7 cont. cap. 1.

(a) lib. 3. sect. 2. n. 17.

Vide latius tractatam de cordis dolore materiem cap. XIX. n. 2.

scripſit (a) Hippocrates, *ſeniori ſæpius conſueſcens, repentinam mortem ſignificat.* Præcordiorum enim conuulſio, ſi pertinax fuerit, atque per id temporis ſanguis, qui intercurrere deberet, neceſſariam fluxilitatem, & craſim amitteret, (vt de cerebri conuulſionibus diximus) etiamſi poſtea ſpaſmus ille ceſſaret, non ideo tamen cruor ſublatæ reſiſtentiæ obſecundaret, curſumque ſuum repeteret; idcirco ſubitam necem facillime induceret. Interim vero, indicatas alibi cauſas omnino veneficas, ex ventriculo, vel alio quouis viſcere deriuatas, conſulto tacemus.

V. Sed, cum ſtudium detegendæ veritatis nihil nos vel præterire, vel diſſimulare patiatur, aduertendum, iſtiusmodi veneficos ſuccos, motum cordis ſubito eneruantes, intra noſtra corpora cumulari, non vitio duntaxat fermentorum, animi pathematum, aliarumque etiam cauſarum, a cibis,

bis, potibus, atque aëre deductarum; sed interdum (vt reticeam quæ palam venena dicuntur) culpa *arcanorum*, vt iactant, remediorum, per quæ ignauum vulgus magnos morbos profligatum iri confidit. Quanquam enim in vnaquaque Ciuitate, iustissimis constituta legibus, pseudo-chymici, & agyrtæ, ne medicinam faciant, semper vetentur, & tamen semper retineantur; sane accidit non raro, vt aliquis, siue lue venerea, siue hypochondriorum ægritudine vexatus, postquam rectam medendi viam, ob mali contumaciam, vel suos ob errores, prorsus inutilem expertus est, iis tandem agyrtis, celerem salutem perfricta fronte pollicentibus, facile credat. At, cum miser homo, antimoniale, mercuriale, aliudue huius farinæ medicamentum acceperit, proprio (vtinam pœnitentia delendo) discit experimento, se non ad salutem, sed ad necem pseudo-medicis vsum fuisse.

Mors ex Agyrtarum arcanis.

fuiſſe. Etenim, huiusmodi remedia, ſi male parata fuerint, veneni naturam induunt; ſi vero extra doſim, aut ſine methodo valetudinariis corporibus propinentur, varia ſubinde cum prauis hypochondriorum ſuccis inita miſcela, & fœdere, in toxicum conuertuntur,& hominem repente plerunque perimunt. Quod ſane vbique locorum, ſed in Romana maxime Ciuitate, vſu venire dolendum, in qua multos proinde vidimus, ſumptis, per aliquot dies, huiuſmodi *arcanis*, tandem ſtomachi, ac præcordiorum doloribus correptos, citisſime ſublatos fuiſſe. Vnde (a) Brunonianis vocibus exclamare compellimur. O deplorandam Magiſtratuum lenitatem, qua impune de corio humano ludere conceſſum, qua datur ita temere ſæuire in humana viſcera! O inexcuſabilem disſimulationem!

(a) In lex. Med. verb. agyrt.

De

De causis improuisarum mortium ex parte cerebri, & neruorum.

CAPVT XI.

QVanquam ex antedictis de vitio sanguinis, & liquidi neruorum abunde colligi posuit, quales causæ ex parte cerebri, & neruorum, ad subitum producendum interitum, concurrant: ne tamen hæc nostra elucubratio alicubi manca videatur, præcipuo capite perstringimus eas causas, quæ cerebri, tanquam solidæ partis, culpa, homines citissime de medio tollere possunt.

II. Cum vero, vt superius de corde monuimus, tria quoque in cerebro, suisque membranis, ac neruis, ad vitam summopere necessaria, considerari debeant; scilicet primo congrua structura; secundo viarum libertas; tertio motus alternus membranarum, & corticis eiusdem: sane ex maxima, con-

Tria in Cerebro, meningibus, & neruis ad vitam necessaria; & qualia.

constantique prædictorum læsione, citissima mors, sub specie fortis apoplexiæ, potest accidere; mutuo scilicet inter se conspirantibus prædictis vitiis; ita vt maxima structuræ læsio alternum motum, vasorumque libertatem tollat; quemadmodum cessatio motus supponit, vel infert impedimentum viarum; denique maximum viarum impedimentum statim naturalem cerebro motum aufert, & aliquale structuræ vitium inducit.

III. Primo itaque, si capitis, ac cerebri structuram spectemus, quotiescunque eadem ob magnum, profundumque vulnus, vel contritionem ita vitietur, vt inde tollatur membranarum motus, viarum, & fluidorum continuitas, ad spirituum præsertim animalium, vsque in præcordia, descensum, illico animal corruit; ac moritur.

Spirituum descensus ad præcordia inhibitus rep. mortis causa.

IV. Neque solum ex magna cranii, cerebrique dedolatione, aut contritione, quæ contentis partibus mo-

motum, & vasis continuitatem auferat, homines breui moriuntur; sed interdum ex leuibus quantumuis creditis capitis contusionibus, & concussionibus, ob occultam vasorum rupturam, cum ægri maxime conualuisse videntur, tunc subito pereunt, rigore correpti. Ichor enim, aut sanies intra membranarum, aut cerebri cuniculos colligi solet, acerrimamque, & plane veneficam, ex mora indolem nancisci, ob quam vniuersa cerebri, ac neruorum œconomia subuertitur; nimirum, crispatis, aut syderatis neruis, & ruptis quandoque sanguiferis, vitale illud commercium cerebri cum corde, & cordis cum cerebro e vestigio intercipitur. Ita (a) Magnenus narrat, nonnullos sternutantes, agitato violenter capite, disruptisque eo impetu meningum vasis, subito interiisse. Quod sane a (b) Famiano Strada exemplo pistoris suburrani confirmatur, qui, cum ter, ac vicies sternuisset,

Magna capitis læsio, & parua interdum æque lethifera.

(a) Exerc. 8. de Tabac.

Quomodo ex sternutatione, mors subita.

(b) lib. 3

præ- lect. 4. cui ti- tul. cur sternu- entes salu- tentur. *Ex Famiano Strada exemplum.* (a) lib. 1. de regn. Ital. *Mos precandi salutem sternuentibus vnde. Lenta in cerebro congestiones tandem repente iugulant. Historia mirabili confirmatur.*

nuisset, vigesimo quarto sternutamento animam efflauit. Qua de causa, nempe ob vitæ periculum, euenisse putat (a) Sigonius, (quanquam a Famiano redargutus) vt, consueto iam diu more, salutem sternuentibus a Deo precemur; scilicet, quod multi tempore D. Gregorii Magni, cum sternutarent, repente spiritum emittebant.

V. Ab internis quoque causis lentæ in cerebro congestiones fieri solent, quæ postquam diu ægros, nunc hemicrania, & sopore, nunc mœrore & epilepsia, iuxta varium pressionis momentum, variamue interceptorum succorum indolem, diuexarunt; denique, fortissima inducta apoplexia, repente iugulant.

VI. Nouimus Equitem Commendatarium ex familia de Puteo, qui floridioribus annis hemicrania, atque hæmorrhoidibus obnoxius, post quinquagesimum ætatis suæ annum incertis animi motibus, mœrore præsertim, exagitari cœpit, & pau-

paulatim fere ad triennium ſuppreſſis identidem mariſcis, iugi grauatiuo circa tempus ſiniſtrum dolore infixo, varias vices ex medentium auxiliis expertus fuit. Verum, cum ex Lauretana Domo rediret, (præcedente grauiore ſincipitis dolore, ad ſiniſtrum oculum protenſo, vna cum animi luctu) Fulginei repente in leuem apoplexiam incidit, facie ſubpallida, tumentibus palpebris, reſpiratione libera, niſi illam ſicca tusſis frequenter interturbaſſet, quibus febricula per aliquot dies acceſſit; a quo ſane paroxyſmo, propter opportunam opem eidem præſtitam a Clarisſimo Phyſico Nuccarino, antiquæ probitatis Viro, eoque nomine mihi coniunctisſimo, vindicatus fuit. Romam deinde repetens occurrit nobis cum ſicca tusſi, meticuloſior, taciturnus, obliuioſus; quinimo decurſu autumni, & hyemis 1694. recurrentibus ſemel, vel bis in vnoquoque menſe apoplecticis in-

ſultibus, infelicis plane vitam du-
xit. Tandem die 26. Ianuarii 1695.
cum ſe melius habere videretur,
fortisſima correptus ſyderatione,
ſubito interiit. In cuius cadauere
præcipuum fuit obſeruare in poſte-
riori hepatis parte, qua diaphrag-
mati adnectitur, tumorem follicu-
latum, æruginoſa veluti argilla
plenum. Vnde ſeptum transuer-
ſum eo loci ſubrufam coloris labem
contraxerat; atque inde ſiccam
tusſim, qua æger tenebatur, pro-
fectam exiſtimauimus. In Cerebro
autem omnia piæ matris ſanguifera,
ac lymphatica vaſa pene in varices
abierant. In ventriculis copioſa ſero-
ſitas continebatur. Sed malorum
ſumma latebat ſub dextera parte
osſis frontis; vbi dura, & pia ma-
ter in multam crasſitiem euaſerant,
& finitimus cerebri cortex concre-
uerat in crudum abſceſſum ſubſtan-
tiæ fere polypeæ, & magnitudinis
æqualis illi pomo, quod appium
redolens appellatur. Interim pro-
fundi-

Tusſis ſicca ex diaphragmatis labe ab hepate contracta.

Lymphatica Piæ matris varicoſa.

Ingens abſceſſus

fundior cerebri cortex, eiusque medullæ pars, quæ tumori ſubſternebatur, adeo diffluebat, vt puris craſim æmularetur.

polypeus meningum & corticis cerebri.

VII. Hoc ſane extiſpicium non tantum admirationem excitat, propter ipſam tumoris in cerebro collecti conditionem, quantum propter ſitum; vt, cum æger de grauatiuo ſincipitis, & oculi ſiniſtri dolore perpetuo quereretur, morbi cauſa in dextero meningum, cerebrique latere ineunte fuerit. De cuius phænomeni ratione plura diſſeremus in ſcholio diſſectionis cadaueris Illuſtriſſimi Præſulis Spadæ.

Doloris ſincipitis & oculi ſiniſtri in oppoſitæ parte delitescens cauſa.

VIII. Nouimus item Eminentiſſimum Sacchettum noſtræ, ac doctiſſimi iuxta, atq; humanisſimi Joh. Trulli curæ traditum ſimili congeſtione laboraſſe, cuius breuem tum hiſtoriæ, cum extiſpicii deſcriptionem, a nobis exhibitam diligentisſ. (a) Pacchiono (Iuueni virtutis, & ingenii meritis mihi iucundisſimo) huc congrue transferemus. Vir igi-

(a) Quam inſeruit ſuæ diſſertati-

oni epist. de gland. & lymph. me-ning.

igitur Eminentissimus sexagenario maior, a suppressa podagra melancholicus, immemor, atque epilepticus euaserat; sedula tamen curandi methodo, præsertim vini abstinentia hinc sex supra annos vixerat; Tandem repente sublato, in eius dextera corticali cerebri parte versus occiput, insignis hydatis, oui columbini molem adæquans, inuenta est, laxa, & lacera, quæ construi videbatur ex ipsamet pia meninge, suis potissimum dilatatis, scissisque lymphaticis, interceptoque liquido. Quod sane, vel nudis occurrebat oculis ex fluido intus contento. Erat enim lympha partim subtilis, & flaua, partim in crassam veluti gelatinam conuersa. Vbi, quod mirabilius apparuit, id certe fuit, vt istius folliculi basis, cortex nempe cerebri, ad talem resistentem consistentiam deuenerit, quæ plane scirrhosa videretur.

Hydatis insignis supra cerebrum.

IX. Ex his vero duobus exemplis satis patet, obstructis paulatim

san-

ſanguiferis, ac lymphaticis, poſſe in cerebro congeri tumores, intercipientes liquida, maximopere viſcoſa, ſimulque acria, vel quouis alio modo capiti, & neruis hoſtilia, quæ, ruptis tandem alicubi repagulis, per proxima vaſa diffluant, & quaquauerſum ſubito diffuſa, tum animalium ſpirituum craſim penitus inuertant, tum eorundem vias intercludant, & meningum, minimumque cerebri motum, vna cum vita penitus tollant.

Quid ex adductis hiſtoriis deducatur.

X. Secundo, quanquam de viarum libertate ſatis dicat, qui de ſtructuræ vitio agit; adhuc tamen monendum cenſemus, aliquando, etiamſi vaſorum in cerebro ſtructura nusquam appareat vitiata, fieri poſſe, vt celerrime mors inuadat, ratione ſolius repentinæ totalis preſſionis, & obſtructionis vaſorum inferentium, ac referentium, nec non minimarum glandularum cerebri, ac cerebelli, quod præſertim obeſis interdum accidere videmus, in quibus

Obeſis repentina totalis vaſorum intra cranium

obstructio, facilis. bus ob celerrimam sanguinis stagnationem non modo subita vasorum obstructio, sed subita quoque paralysis membranarum, sinuum, totiusque cerebri corticis proficiscitur, cuius exemplum dabimus hist. 1. illorum, qui hoc anno repente interierunt, de quibus etiam habitus est sermo superius cap. VII.

Neruorum ad præcordia, & meninges tendentium compressio mortifera. XI. Facit pariter ad viarum interceptionem quidquid neruos, qui ad præcordia, & ad meninges feruntur, ita comprimere potest, vt animalium spirituum ad eas partes cursum penitus intercludat. Ita mulierem, quam aphonia, & brachii paralysis diu detinuerat, repente mortuam aperuimus, in qua nihil conspicuum inuentum fuit, præter scirrhosam glandulam, quæ sub cerebello, ad internum principium spinalis medullæ, prædictos neruos validissime compresserat. Quid non etiam iidem nerui extra cranium obstructi, aut compressi, post aliquas præcordiorum passiones illa-

tas,

tas, repentinam mortem inferre valent, quamuis nulla ſenſibilis cauſa in ipſis cadaueribus poſtmodum inueniatur? Conſtat enim per diligentisſimum (a) Valſaluam, cordis neruos ad iugulum canis arcte conſtrictos, & illico ſolutos, adeo in ſtructura inſenſibili labefactari, vt canis intra aliquot dies, eodem modo, ac ſi nerui illi amputati eſſent, inde moriatur, licet iidem rurſum inſpecti, in ſe nullum ſenſibilis læſionis veſtigium oſtendant. Quod ſane multo facilius poteſt contingere, ſi ſanguis, per cor deuoluendus, ob minorem, quam par eſt, fluxilitatem, ac volatilitatem, motui retineatur, quod hiſce in caſibus plerumque contingit.

(a) De auris; part. vſu cap. 5.

Nobile Valſalvæ experimentum.

XII. Poſtremo, membranarum, & cerebri motus, vt de corde diximus, tolli poteſt, vel ob recens inductum ſtructuræ vitium, quod ex magnis vulneribus, magnaue osſis depresſione accidit; vel ob repentinam meningum, totiusque ner-

Meningum, & cerebri motus multipliciter ablatus

nosi generis paralysim, quæ ex narcoticis, aliisque cerebrum afficientibus venenis oritur; vel si prehendat fortis, & pertinax conuulsio, quæ, omnia cerebri vasa strangulando, cursum sanguinis, lymphæ, ac spirituum illico, & pertinaciter intercipiat; vt contingit in mortiferis epilepsiis, ac potissimum in magnis, ac subitis animi pathematibus, de quibus egimus cap. VII. quæque in ipso statim cerebro vires suas lethaliter interdum exercent. Etenim, cum huiusmodi animorum affectiones, per externos sensus a cerebro suscipiantur, si viscus hoc natura, morbo, vel ætate languidulum, simulque fluidum, acie, ac mole intra cerebri vasa redundans, inueniatur, facile, propter subitam vasorum omnium strangulationem, epilepticam apoplexiam inducunt, hominemque ex tempore tollunt; cuius profecto rei euidens ante plures annos habuimus experimentum in Optimate quodam

Animi passiones cur lethales.

dam ſene, ac valetudinario, qui, dum tranquille alioquin cœnaret, improuiſo accipiens nuncium de aduentu ſibi neque grato, neque honorifico conſanguinei ſui, repentina ſyderatione ſublatus eſt. In huius vero diſſecti cadaueris cerebro vaſa vndique tumida ex intercepto, propter ſubitum animi pathema, ſanguinis, lymphæque curſu, indeque cauitates tum ſulcorum, cum ventriculorum vsque ad ſpinalem medullam, exundante ſero, repletæ occurrerunt. *Exemplo res illuſtratur.*

XIII. Ad eundem poſtremo cenſum ſpasmodicarum paſſionum cerebri, & neruorum ſplanchnicorum referri poſſunt dolores immanes, qui ex artuum, ſphacelo correptorum, amputatione oriuntur, ſi ea, qua nondum mortui ſunt, parte (præſertim ſi debiles fuerint) reſecentur; de quibus apud [a]Hipp. ſcriptum legimus, *Magnum periculum eſt, ne præ dolore in animi deliquium incidant. Talia vero animi deli-* *Artuum ſphacelatorum amputationes interdum ſubitæ mortis cauſa ex Hipp.*

(a) lib. de artic. n. 8.

deliquia multos iam e vestigio peremerunt.

XIV. Hæc de ſubitanearum mortium cauſis attuliſſe ſatis duximus, ne liber in magnum volumen euaderet. Qui ad curioſitatem explendam longiorem exemplorum ſeriem petierit, penum habebit paratam inter veteres quidem in vna Dominici Tirilli Tractatione de cauſis repentinæ mortis, qui ſane Auctor fuit cum rebus Philoſophicis, tum Medicis (vt temporibus illis) ſatis eruditus. Inter noſtros vero in miſcellaneis naturæ Curioſorum Germaniæ, in Boneti ſepulcreto, & medicina ſeptentrionali, aliisque compilatorum libris, qui priſcorum, recentiorumque obſeruationes breui, & concinna methodo ad nos traduxerunt.

Tirillus inter priſcos egit de mortibus repentinis.

Subitanei morbi hactenus expositi ad tria capita rediguntur, ad Suffocationem, ad Syncopem, atque ad Apoplexiam, quæ & simul plerumque concurrunt.

CAPVT XII.

VT consulamus iis, quos facile tædet multitudinis idearum, quæ veniunt concipiendæ, ad intelligendas possibiles subitanearum mortium causas, earundemque operandi modos, opportunum censemus hoc loco tribus tantum malorum speciebus vniuersam hanc, peneque immensam rem solerter complecti, quæ quidem species sub genere morbi attoniti, & sensuum, respirationis, pulsusque officia plus, minusue tollentis comprehenduntur. Cum enim repentinæ mortes ex certis tantummodo repentinis morbis oriantur, horum sane interimere potentes sunt.

Sub genere morbi attoniti tota res ista comprehenditur.

II. Primo quidem, morbi omnes, qui ex aëris vitiis, aut læſionibus inſtrumentorum, reſpirationi inſeruientium, producti, confeſtim interficiunt; id ſane faciunt, quia vitam alterno aëris, & illius, quod in aëre natat, corporis pabulo defraudant, ac proinde ad præcipitem ſuffocationem, aut præfocationem tuto referri debent.

Aër ſanguinem fœcundat. III. Cum vero aër reciproca inſpirationis, atque expirationis lege, ſanguinem obſcuro, ac pene ignoto mouente fœcundet, eundemque clara nobis pulſione per venam pulmonicam verſus læuum cordis ventriculum vrgeat; idcirco, prohibita reſpiratione, ſtatim vniuerſa ſiſtitur circulatio, indeque cor, & cerebrum, propriis motibus deſtituta, neceſſario in ſyncopem, atque apoplexiam incurrunt.

Prohibita reſpiratione, quomodo cor, & cerebrum lædantur.

Corde &c. affecto IV. Secundo, morbi omnes, ex ſanguinis, aut cordis, magnorumque ſanguiferorum vitio exorti, ſi ægros ex tempore interimant, id mo-

moliuntur , quia alternum cordi motum celeriter auferunt, ac propterea syncopem inducunt, ex qua facile est concipere, quomodo cum cerebri, tum pulmonum motus continuo sistatur, seu quomodo apoplexia, & suffocatio ex necessitate succedant.

(in iis scilt. qui subito moriuntur) cur cerebri & pulmonum motus sistantur.

V. Postremo, maxima illa spirituum animalium, & cerebri mala, quæ subitam necem accersire posse probauimus, non alio tendunt, quam vt motum, ac sensum internis visceribus, externisque organis, & artubus non illico solum, sed omnino tollant, seu fortissimas apoplexias inducant, At vero, positis huiusmodi apoplexiis, e vestigio motus cordis, atque pulmonum extinguitur, ac proinde syncope, & suffocatio necessario suboriuntur.

Cerebro læso, idem cordi & pulmonibus accidit.

VI. Sed non ipsa solum infelix prædictorum trium successio malorum; quin lethifera etiam eorundem complicatio vtplurimum, tanquam,

quam ſubitarum mortium cauſa, vno, eodemque corpore concurrit, tunc præcipue, cum ab interno, fluidoque principio iidem morbi dependent. Non enim humoralis cauſa, quæ, cum mouetur, e. g. potens eſt in cerebro inducere conuulſionem, aut paralyſim eorum neruorum, qui ad viſcera maioris vſus feruntur, hominem ſubito interimeret, niſi per eadem viſcera cum ſanguine diffuſa, in corde ſyncopem, in pulmonibus præfocationem, in cerebro apoplexiam eodem fere momento temporis plerumque machinaretur. Hoc ſane præcipue apparebit ex iis, quæ in obſeruationibus trademus. Magna ſiquidem vitia fluidorum, ſtatim cum ſolidis partibus communicantur, & viciſſim ſolida, magnopere labefactata, fluidas partes diu incolumes ſupereſſe non ſinunt. Vnde ſcite, prudenterque aiebat (a) Hippocrates, *Conſenſus unus, conſpiratio vna, conſentientia omnia.* Quod certe non pro

Magna liquidorum vitia ſolidis exitialia, & contra.

(a) de alim. n. 4.

pro ſeruanda ſolum, ſed pro deſtruenda animalium œconomia intelligendum eſſe putamus.

Recenſitæ Cauſæ ſubitanearum mortium inuincibiles, aut vincibiles exiſtunt.

CAPVT XIII.

QVemadmodum ſæpe factum eſt, vt morbi, qui ad ſuffocationem, ad ſyncopem, vel ad apoplexiam referuntur, hominem inopinato occiderint; ita non dubitamus, quin aliquis ſuffocatus, aut præfocatus, ſyncope grauiſſima, vel fortiſſima apoplexia correptus; etiamſi pro mortuo habeatur, ac prædicetur; ad vitæ tamen officia, naturali interdum via, redire poſſit. Quare inter morbos, inopinatam ſubitamque mortem inducere potentes, alii penitus inuincibiles, alii vero, vel ipſo

Præfocati etc. ad vitam naturaliter quandoque reſtituuntur.

Subitæ mortis cauſæ

non omnes inuincibiles. ipſo negligentiæ, ac temporis beneficio, vel medicamentorum ope, vincibiles ſint oportet.

Inuincibiles quæ. II. Inuincibiles, hoc eſt, omnino inſuperabiles, ac vere ſubitoque interimentes, ſunt omnes morbi, qui, ex inſigni aliquo intra præcordia, cerebrum, vel abdomen ſanguifero vaſe, ſponte, aut violenter diſrupto, originem habuerunt, quique ex diſciſſa quomodolibet in iugulo, vel in artubus arteria, per quam vniuerſus ſanguis iam effluxerit, dependent.

III. Inuincibiles quoque ſunt, qui ex ablata continuatione cerebri cum neruis, præſertim cum ſciſſio neruorum iungitur vulneri, ac diſciſſioni arteriarum, & viſcerum. Vnde inter genera mortium expeditiſſimum æque, ac certiſſimum illud eſt, a quo nemo vnquam euaſit, capitis nimirum, vel trunci diſſectio; niſi per luſum excipere velimus illum, quem lepidiſſimus inter etruſcos Poetas fabulatur, me-

medium enſe acutiſſimo diffiſum, morte nondum cognita, quippe partibus adhuc hærentibus, arma tractare non deſtitiſſe.

(a) *Coſi colui del colpo non accorto*
Andaua combattendo, & era
morto.

(a) Bern.in ſuo Poemat. ital.Orland. innam. lib. 2. cant. 24.ottau.60.

IV. Inter ſubitaneos morbos, qui itidem ſunt inuincibiles, numeratur quoque fortis apoplexia, quæ decrepitis accidit ob concurſum duarum ſimul cauſarum, hebetudinem ſcilicet ſolidorum ad circumpellendum, ac defectum partium oleoſo-volatilium, quæ ipſa ſolida, fluidaque mobilia reddunt.

Fortis ſenum apoplexia inuincibilis.

V. Simile de illa ſyncope iudicium ferendum erit, quæ ab inductis paulatim eroſione, polypo, tuberculo, lapide, & conſimilibus, in corde, eiusque vaſis, motum ſanguinis inhibentibus, proficiſcitur; de quibus aliqua etiam dicemus cap. XIX.

Syncope pariter, quæ ab eroſione etc. inducitur.

VI. Denique paucis concluden-

In genere, quinam morbi insuperabiles.

do, causæ insuperabiles repentinæ mortis intra vires naturæ, vel artis, sunt omnes ii morbi, qui valent inducere integrum defectum sanguinis, vel tollere continuitatem cerebri cum neruis, aut cordis, & insignium sanguiferorum cum cerebro, aliisque magni vsus visceribus, aut aliæ huius generis maximæ affectiones, quas sigillatim piget enarrare.

Vincibiles a medentium Audacia, & natura Si, quinam.

VII. Vincibiles vero appellamus improuisarum mortium causas, quæ, etiamsi plerunque viæ sint ad interitum, aliquando tamen, vel extra humanam spem, ipsa curantium audacia, sed non plane temeritate, imo ipsius, (quod frequentius accidit) intromouentis naturæ energia, mirabiliter fugantur. Ad huiusmodi autem morbos ii præcipue referuntur, qui a simplici, celeriterque facta obstructione, pressione, aut conuulsione instrumentorum, motui aëris, sanguinis, ac liquidi animalis inseruientium, depen-

dependent. Ita correptos apoplexia ex solo infarctu vasorum, vt Timocratem in Helide, apud (a) Hippocratem, interdum simplex curauit inedia, cuius beneficio, obstructo cerebro, non solum nihil additur; imo vero per validiorem inductam sanguinis subtiliationem, & motum, aliquid perpetuo detrahitur. Ita hystericas, & præfocatas, mortuis quantumuis adscriptas, per ipsam, quæ necem intulisse visa est, paroxysmi diuturnitatem, aliquando reuixisse comperimus; scilicet vsura temporis (cum cætera sana sunt) subtilissimum illud miasma, quod intra neruorum texturam interceptum, enormiter conuellebat, sensim oleosis halitibus læuigatum, subtiliatum, ac circumpulsum effluit, liberumque reddit corpus, quod mortali tensione riguerat. Vnde prudens Medicus raro tam abiectam de istiusmodi improuiso mortuis habere debet spem, vt sit omnino desperatissimus: nimirum

Apoplexia per inediam Curata apud Hipp.

(a) v. epid. hist. 2.

Rei ratio assignatur.

Hystericarum paroxysmi cur sola temporis vsura quandoque superentur.

Medici spes bis in casibus qualis.

rum boni Medici erit (dummodo internorum vaſorum rupturæ, aut contumaciſſimæ obſtructiones, preſſiones, aliæque prorſus inuincibiles viſcerum, neruorumque affectiones abſuerint) ſubito fateri, quam maximus timor, quam minima ſit ſpes, vt omnem absque famæ ſuæ detrimento mouere lapidem, ægrumque, ſi adhuc viuit, ab orci faucibus posſit eripere. Ita enim homo fit homini Deus, vt pulchre aduertit (a) Tiraquellus, cum Medicus morti proximos, ac veluti adiudicatos, atque etiam quosdam, qui mortui putabantur, reddidit ſanitati.

(a) De Nobil. cap. 31. n. 434. & 597.

De ſignis improuiſæ mortis, & primo de ſimulatis, ac ſuppoſitis, ſeu ſupplantatis mortibus.

CAPVT XIV.

Voniam hactenus quales improuiſarum ſint cauſæ mortium oſtendimus, ex-

emplaque ex parte tum fluidorum, cum solidorum, de quibus dicere oportebat, ſubiecimus: iam hinc, quibus ſignis non tam præſens, quam imminens, ac futurus inopinatus interitus ſit cognoſcendus, breuiter inquiramus.

II. Principio itaque non ſum ignarus, vaferrimos inueniri homines, qui, vt facilius ex commeritis euadant ſuppliciis, macerato prius per inediam corpore, eique inducto per ſulphuris halitum ſquallore, iniectis itidem validis ad brachia vinculis, tandemque, blando epoto narcotico, aut ſponte parumper coacta reſpiratione, ſubito mortuos ſe fingunt; quod, vt expeditius patrent, cuſtodem, amicum, vel ſeruum, quo ex pacto, & conuentu rem agant, ſibi adſciſcunt. Sed iſtos, plane irridendos, ac peiori deinceps pœna mulctandos, promptum eſt deprehendere, ſi eorundem denudata, atque excuſſa corpora, flagris, fer-

Fictorum mortuorum calliditas detegitur.

ro, igneque, si opus est, tractentur. Arterias enim, solutis vinculis, rursus in carpis micare; & respirationem, violenter coactam, in libertatem redire sentiemus. Quod Iudicum causa monendum duximus, vt sint posthac, aduersus huiusmodi fallacias, cautiores.

III. Deinde improbi scelerum machinatores proprios sæpe hostes, vel alios, lucri causa, quantumuis plane innoxios, veneno, strangulatione, vel exili intra præcordia vulnere perimunt; & mox ad veram necis causam occultandam, eosdem in flumen, aut puteum demergunt, vel per scalam præcipites agunt; quo nimirum sponte, vel casu mortui palam iudicentur. Nunc, si quis particularia signa ad has, vel illas effictas, aut veras subitaneas neces detegendas, pro relationibus, præsertim in fori vsum, sedulus atque curiosus exoptet, adeat (a) Fortunat. Fidel. & Quæstiones med. legal. Pauli Zacchiæ. Nos enim

(a) lib. 4. de relat.

enim hic causas, & signa potissimum naturalium affectionum quærimus, non forenses coniecturas.

medicorum per totum.

Exponitur difficultas inueniendi certa signa, quibus dignoscantur qui natura, non arte pseudo-mortui occurrunt.

CAPVT XV.

ILla vtique nec præterire volumus, nec debemus, quibus non hominum docemur calliditatem, sed vitia, dixerim, an suetos naturæ motus, quæ sinit aliquando, vt ii, qui nondum mortui sunt, pro talibus habeantur.

II. Profecto non ex aliorum duntaxat historiis nobis innotuit, multos, qui decessisse credebantur, vel prope sepulcra euigilasse; sed nostro etiam experimento id ipsum comprobatum recordamur in Viro

nobili, adhuc viuente, qui viginti ante annos, cum ei iuſta perſoluerentur in Templo, ad motuum, ſenſuumque munia omnium cum terrore magis, quam admiratione rediuit. Merito idcirco exclamat

(a) Declamat, 8.

(á) Fabius -- *Vnde putatis inuentos tardos funerum apparatus? Vnde quod exequias planctibus, ploratu, magnoque ſemper inquietamus vlulatu? quam quod vidimus frequenter poſt conclamata ſuprema redeuntes.* Prudenter igitur lege vetitum eſt quoscunque mortuos, & eos præſertim, qui repente deceſſerunt, ſtatim ſepelire.

(b) Ex Paræo lib. 23. cap.46. *Turpis Veſalii calamitas.*

III. Horret meminiſſe (b) Veſalium, neglectæ olim Anatomes parentem, ad mulierem hyſtericam, quæ mortua credebatur, diſſecandam accerſitum, eo negligentia ſua fuiſſe perductum, vt vix alteram nouaculæ impreſſionem adegerit, cum illa motu, & clamore ſe viuam oſtendit, quæ ſane res Virum odioſum, ac deteſtabilem reddidit;

dit; idcirco nil prius ſibi eſſe duxit, quam ſe fuga ſubtrahere. Sed ne ſic quidem inteſtinum terrorem, ac carnificem, quo iudice, nemo nocens abſoluitur, fugere potuit; mœſtitia enim confectus non multo poſt, magno rei, & publicæ & medicæ detrimento, interiit.

Cur pſeudo-mortui difficulter a mortuis diſtinguantur.

IV. Difficultas autem noſcendi illos, qui, etiamſi mortui nondum ſint, mortui tamen apparent, exinde oritur, quod motus alternus aëris, ſanguinis, & ſucci neruorum per organa maioris vſus (in quo ſane motu omnem vitæ rationem conſiſtere dictum eſt) noſtros aliquando ſenſus prope fugit, vt fere ſoli naturæ innoteſcat. Viciſſitudo namque motionis pectoris, docente potiſſimum (a) Galeno, tam minima eſſe poteſt, vt, dum coſtæ, ad ſternum pertingentes, non mouentur, ſed ſolum diaphragmatis centrum tantiſper trepidat, inermes oculos plerunque fallat. Sanguis itidem, (integris cæteroquin exiſtenti-

(a) 8. De adminiſtr anat. & 4. de loc. affect.

Illorum thoracis, &

diaphragmatis motus. qualis. Cordis motus, quinam. Pulsum cur tactui imperceptibilem. Eorum liquidi neruei motus. Menti, & sensibus non omnia innotescunt.

ſtentibus vaſis, proprioque oleoſo-volatili ſale fluens) ob ſolam contractionem ſummarum venarum, & auricularum, nudamque cordis, quaſi dixerim, iectigationem, tacite interdum per ventriculos vrgeri, & per arterias, vt paſſim per venas, adeo leniter deuolui poteſt, vt vitalis hic motus pulſum in ſolis carpis exploranti penitus abſcondatur. Idem plane de neruorum liquido ſentiendum, quod, cum fluidiſſimum ſuapte natura ſit, exiguis adeo vndis per neruos præcordiorum nonnunquam agitari poteſt, vt reliquum illud minimum animalis vitæ igniculum, fere nobis ignotum, conſeruet. Vt enim non omnia incorporea mentibus, ita nec ſemper ſenſibus omnia corporea manifeſto patent; quibus ſane factum eſt, vt (a) Paul. Zacch. nullum, quod aliquando non fefellerit, præſentis mortis inuenerit indicium, præter cadaueris

(a) Quæſt. Med. legal. præſertim

ris liuorem, æſtuationem, ac fœtorem. conſ. 79. n. 21.

V. Sed quanquam qui de pſeudo-mortuis iudicare debet, obſcuram prouinciam ſuſcipere cogatur, & quotidianum, ac frequentiſſimum ſit, creditum vulgo mortuum, re ipſa deceſsiſſe: nihilominus tamen nonnulla indicia ſpeculari operæ pretium erit, quibus eos diſcernamus, qui ſyncope, aut fortisſima apoplexia detenti, occubuiſſe videntur. *Inter ſigna mortis certiſſima cadaueris fœtor, ex Zacchia.*

De ſignis, quibus pſeudo-mortui a vere mortuis diſtingui poſſunt.

CAPVT XVI.

HOc ante omnia maxime aduertendum cenſemus, non ſemper Artis defectui; ſed artificum, atque aſsidentium incuriæ plerunque adſcribi debuiſſe, quod ægri, nondum vere mortui, *Authoris monitum.*

tui, derelicti fuerint, ac vespillonibus traditi, idque potissimum pestis tempore. Rogo itaque non tantum Medicos, sed etiam pios illos Religiosos, qui Romæ, atque alibi, ex instituto animam agentibus adsistunt, vt sequentibus indiciis diligenter vtantur.

Mortuus a pseudo-mortuo distinguitur primo ex prægressis causis.

II. Porro, vt Medicus facilius iudicet, an reuera quis vita functus fuerit, omnium primo necis causas exploret, quæ si extiterint inuincibiles, de quibus egimus cap. XIII. libere decernat, ægrum iam è viuis exemptum fuisse, cum vocem, respirationem ac pulsum, breui etiamsi tempore, amiserit. Quod si contra causæ occurrant per se vincibiles, tunc acriori sensuum, rationisque criterio sibi opus erit.

Secundo a sepulto & respirationis, & cordis motu.

III. Et quoniam absque voce, vsuque internorum, externorumque sensuum, ac motuum, a voluntate pendentium, vitam aliquandiu protrahere possumus; sine sepulta tamen, atque exili saltem respi-

respiratione, cordisque trepidatione non possumus; hinc iure meritoq; scriptores, daturi notas, quibus viuentem a mortuo distinguamus, in superioribus hisce duobus maxime versantur. Quidquid in contrarium scribat Paul. (a) Zacch. qui exemplum adducit cuiusdam, quem grassante peste, dum vespillones, vt mortuum, ad destinatum locum asportabant, vitæ signa dedisse viderunt. Etenim quis ignorat, pestis tempore omnem rem, nonnisi tumultuarie, peragi; ac proinde leue duntaxat studium, ad secernendum veros a pseudo-mortuis, adhiberi.

(a) Loco cit. n. 5.

Respiratio sepulta quomodo excitanda.

IV. Respirationem itaque sepultam, atque inconspicuam tentabimus, primo sternutatoriis acribus, ac vehementibus, quibus maxime fidentes inuenio (b) Hollerium, & (c) Fort. Fidelem. Secundo ipsius (d) Galeni consilio, paleam, tenuemque lanam ægri naribus suspendendo. Si namque viuit homo, vicissi-

(b) Primo de morb. inter. cap. 58.

(c) De relat. med. lib. 4. cap. 1.

(d) Tertio de

diff. resp. cap. 10. cisſitudine motus aëris, quantumuis lentisſimi, lana mouebitur. Quod profectò experimentum memorat (a) D. Gregor. olim ſuſceptum fuiſſe in Presbytero Vrſino, cui, ſolutis membris, atque in morte diſtento, cum Presbytera ſua, ſi quid vitale ſpiramen ineſſet, naribus oppoſita curaſſet arte dignoſcere, (magno certe ad honeſtatem tuendam argumento) ſenſit, ſe ab ægro, collecta voce, vehementer obiurgari, *diſcede a me mulier; adhuc igniculus viuit; paleam tolle.* Tertio, alii cereum, exiguumque lumen ori, ac naribus moribundi applicant, cuius flamma ſi a recto ſurſum tramite deflectat, ac tremula fiat, homo etiamnum viuit. Quarto, abſterſum ſpeculum ori apponunt, quod ſi paulo poſt maculis fœdetur, de vita ſpes eſt. Quo ſane ſpeculo feliciter vſus fuit (b) Albertinus Botton. ad explorandam ſuperſtitem vitam in muliere patauina, quæ, hyſterico ſtran-

Lana ægri naribus admouenda.

(a) Dial. lib. 4. c. 11.

(b) Lib. 1. de morb. mul. cap. 45.

ſtrangulatu correpta; adſtantium omnium conſenſu mortua exiſtimabatur.

V. Tandem, cum ad ipſius motum diaphragmatis, quantumuis minimum, efficiendum, coſtas ſpurias, quibus illud alligatur, moueri aliquo modo neceſſe ſit; iure a practicis proponitur, vt, ſupino firmiter locato ægro, cyathus aqua plenus ad ima pectoris, ſupra cartilaginem enſiformem ad perpendiculum ponatur. Tunc ſi cyathus, contentumque fluidum, vel minimum dimoueantur, in viuis eſt, ſi ſecus, iam mortuus æger.

Cyathus ſupra xiphoidem cartilaginem locandus.

VI. At enim vero huiuſmodi ſuperſtitis reſpirationis indicia non obiter, atque oſcitanter, ſed conſulto, ac repetito periculo adamuſſim ſunt expendenda, vt prudentes de vita, vel morte ægri, nunquam pœnitendum, iudicium adhibeamus; contingit enim aliquando, vt certus motus tum abdominis, cum pectoris, etiam apud vita functos, exci-

Motus etiam non ſi- tales

aliquando in mortuis. excitari possit a naturali solidarum partium concidentia, vel a præternaturali contentorum fluidorum fermentatione, flatuumque præsertim elatere: quibus forsitan factum est, vt minus in arte periti, vitam cadaueribus attribuentes, non solum falsi, atque certe ridiculi interdum euaserint. Sed hæc omnia non tantum præceptis, quantum vsu, ac diligentia docentur.

Cordis motus in Pseudo mortuis quot modis sit perquirendus. VII. Deinde ad lenem motum deprehendendum summarum venarum, auricularum, & cordis in pseudo-mortuis, longe maiori afficimur difficultate, quam sit ea, in qua versatur quisquis notas exilis, ac sepultæ respirationis inquirit. Etenim thoracis machina, & circumfusus aër, qui alterne per tracheam in animalibus ducitur, reduciturque, nostris certe sensibus propinquiora sunt ipso corde, eidemque appensis arteriis, quæ, nonnisi tenuatæ, ad extrema corporis pertingunt. Accedit, ad rei momentum, con-

conſuetudo explorandi pulſum in
ſolis carpis; exinde namque fit, vt,
deficiente arteriarum ictu prius in
carpis, quam in corde, aut in aor-
ta, maioribusque illius ramis, ſæpe
nonnulli de omnimoda ceſſatione
motus cordis iudicium ferant, cum
primum in carpis pulſum deſidera-
ri cognouerint. Qua de re, vbi
locus erit dubitationi, tunc motum
cordis, & arteriarum non tantum-
modo in artubus quæremus, ſed,
inclinato languentis corpore in ſini-
ſtrum latus, calidam manum regi-
oni cordis admouebimus, exquiſi-
turi, an motus aliquis in corde ſu-
perſit. Deinde valida etiam digi-
torum preſſione tentabimus arteri-
as carotides, quæ, cum diametro
maiores ſint iis, quæ ad manus
ſparguntur, nec oblique, & per an-
gulum in axillis, ſed recta ferantur
ab arcu arteriæ magnæ verſus caput,
gradum impetus ſanguinis, etiamſi
tenuiſſimum, a corde acceptum, fa-
cilius excipere, & explorantibus

Carotides arteriæ ad ſuperſtitem pulſum explorandum cur aptiores.

ostendere, possunt. Interim vero superstites apud præcordia vitæ scintillulæ omni arte, admotis qua intra, qua extra corpus cardiacis volatilibus, ac suaueolentibus, fouendæ, atque excitandæ erunt, vt in arteriarum pulsibus clarius erumpant.

VIII. Enim vero, quemadmodum cauendum nobis est, ne occulto viuentem, propter imperitiam explorandæ reliquæ illius, quantumuis tenuissimæ, arteriarum pulsationis, inter mortuos reponamus; ita diligenter prouidendum, ne, vana opinione inuenti pulsus, artem nostram in contemptum adducamus. Siquidem exemplum habemus cuiusdam, quem prudens reticeo, qui, cum uni ex summis Romanæ Aulæ Proceribus, repente mortuo, & a nobis iam derelicto, adsisteret, tota strepente domo, nobisque stoliditatem illius mirantibus, Procerem etiamnum viuere contendebat. Cumque nos creduli-

dulitatis suæ causam sciscitaremur, pro signo adduxit superstitem adhuc pulsum. Neque sentiebat homo excors, pulsum, quem mortuo attribuebat, sensum esse arteriarum propriorum digitorum (erat enim feruida fluidorum crasi donatus) quibus cum arctissime premeret cadaueris carpum, cæteroquin excarnem, & aridum, refluxum liberum ad venas proprii sanguinis impediebat, ideoque suis arteriis validius ad extrema pulsantibus, sibi, & domesticis errorem hunc ineptissime obiecerat. *Quæ vitanda ne quis pulsum mortuo perperam attribuat.*

IX. Porro, vt redeamus ad pensum, nullus sapiens, sedulusque Medicus curam negliget animalium spirituum, ac neruorum, saltem splanchnicorum, mediis clamoribus in aures, stimulis ad magis sensiles partes, odoramentis, & acribus volatilibus ori, ac naribus adhibitis, aliisque, quorum syluam nemo practicorum non nouit, & de quibus plura dicemus in secun- *Sopitæ neruorum motiones excitantia.*

do libro, vbi de medicamentis, quæ hoc anno iis maxime profuisse visa sunt, qui, subitaneis morbis tentati, feliciter euaserunt.

De signis medicis, quibus repentina mors prænosci potest.

CAPVT XVII.

NON vtilis modo, sed maxime necessaria Medicis videtur scientia præcognitionis repentinarum mortium, cum nostræ (a) Præceptor Artis clare ostendat, eum non solum culpa vacaturum; verum etiam boni Medici nomen, atque admirationem consecuturum, qui, cum omnes sanos facere non possit, futura saltem præsentiat, atque prædicat. Hanc itaque spartam ornaturi, illud inprimis cauendum ducimus, ne quis tanti putet notas, quas subnectimus, vt eas vel omnino certas, &, vt

(a) Hipp. in vestib. lib. progn.

vt aiunt, pathognomonicas credat, vel ſine delectu, ac ſigillatim accipiat. Si quod enim in vniuerſa medicina difficile, arduumque negocium, hoc procul dubio in ferendis futurorum iudiciis locatum eſt. Multa ſiquidem variis anni tempeſtatibus, ægrorum continentia, vel incontinentia, lætis, aut triſtibus animi pathematibus mutantur in melius, aut in deterius; ut proinde etiam ad rem medicam pertinere putauerim, quod in Iuris doctrina paſſim vſurpatur, nempe vel totam eſſe prudentiam, vel ſine prudentia exerceri non poſſe. Atque, *binc* (a) *Hipp. voluit Medicum tum in cætera arte, tum in prædictionibus conſultiſſime ſe gerentem, ac probe intelligentem, eum, qui prædictionis ſucceſſum conſecutus ſit, apud prudentem ægrum admirationi fore, qui vero deerrauerit, præter quam quod odio grauabitur, eum ne inſaniæ quidem ſuſpicionem effugere poſſe.*

Summa prudentia in arte medica eſt neceſſaria.

(a) Lib. 2. prædic. n. 3.

II. Vt igitur Medicus, præſagi-

Prudentia quomodo acquirenda. turus inopinatas mortes, in ipſamet coniecturali arte verax, ac prope ſecurus euadat, primo, multis aliorum, & propriis obſeruationibus diligenter ſtudeat; deinde ex tota ſignorum meſſe manipulos quaſi colligat, & ad ſuas quosque claſſes reducat, vt poſtmodum, cum occaſio poſtulat, mature, ac ſtudioſe recogitando, & cogitata cum rebus conferendo, cautus, ac prudens pronunciet.

III. Nemo autem interea in ſpem erigatur, dari ſigna, quibus omne genus improuiſæ mortis præſentiri, ac prænunciari posſit. Etenim, quæ ab internis, ſed cœcis, nullaque indicia producentibus, principiis veniunt, vt inter alia ſepultæ in ventribus venarum varices exiſtant, eæ quidem Medicis raro innoteſcunt. Illæ duntaxat nobis aliquatenus patuerint, quæ fluunt a morboſis diſpoſitionibus partium tum ſolidarum, cum fluidarum maioris vſus, a quibus, vt munus rite *Internæ varices cognitu difficiles.*

ſuum

suum peragentibus vita, & salus, ita, deerrantibus, morbi paulatim inducuntur, primo quidem aspectu leuiores, sed qui tandem, aceruatim erumpendo, inopinato solent interficere.

IV. De singulis suo tempore, nunc dicimus de vniuersis; vnum postremo summæ necessitatis huic loco adiicientes, scilicet non quemcunque ægrum, cui subitaneæ mortis periculum imminet, de eodem esse commonefaciendum. Etenim omnes quidem homines, etsi seuerioris virtutis, animi tamen affectionibus sunt obnoxii, eisdemque aliquatenus perturbantur; ast ii maxime, qui vehementer timidi, atque imbecilles existunt, quos ipsamet mortis opinio, aut in mortem, aut in mortis discrimen adducit. Hinc recte (a) Galenus aliter cum sapientibus, aliter cum timidis, & stultis agendum esse consuluit; & (b) Hippocrates multo prius scriptum reliquit, pleraque futuro-

Cuilibet ægrotanti mortis periculum non est aperiendum.

(a) 6. epid. sect.2. comm. 43.

(b) de decent. ornat. n.9.

rum ægroto occultanda esse. Sed interdum fit, vt, contraria penitus ratione, generosis Viris subitaneæ mortis periculum sit enunciandum; vt timore ad ea flectantur vsurpanda remedia, quæ alias nimis fidenter spernere consueverunt.

Mors repentina quibus potissimum accidat. V. Quoniam vero repentinæ mortes iis potissimum solent accidere, qui morbos aliquos, vel propter symptomatum leuitatem, vel propter assuetudinem, sibi familiares redditos, facile despiciunt, sperantes, se aut sola naturæ ope conualituros, aut nonnisi præuia longi agonis admonitione fore decessuros: idcirco vnumquodque futuræ mortis indicium, ex vnoquoque genere huiusmodi malorum erit depromendum.

Eius signa ex quibus fontibus haurienda. VI. Itaque eodem plane ordine, quo repentinæ mortis causas persecuti fuimus, vtemur etiam in examine signorum, quæ easdem neces nobis portendunt, distinguentes huiusmodi notas; primo in eas, quæ

quæ colliguntur ex læſis inſtrumentis reſpirationis, & aëre; ſecundo in illas, quæ veniunt ex affecto corde, magnis vaſis, & contento ſanguine; tertio in reliquas, quæ proficiſcuntur ex morbis cerebri, neruorum, atque liquidi eorundem.

Agitur de ſignis futuræ mortis repentinæ, petitis ex læſione inſtrumentorum, reſpirationi famulantium.

CAPVT XVIII.

INter notas, quibus repente futurus indicatur interitus, non vltimum locum tenent illæ, quæ ex læſione pectoris, & pulmonum deducuntur.

II. Primo ſane ortophnæa cum tusſi apud Senes, ſi diu humida perſiſtens, ſtatim mutetur in ſiccam, morbo interim de ſua vi nihil remit- *Diuturna tusſis humida in ſiccam*

conuersa, quando exitialis. mittente, improuisam necem, vt plurimum, præsagit, scilicet quod lymphæ copia, quæ, suppressa anacatharsi, in pulmone, iam languido, atque obstructo subsistit, facile parit suffocationem, præsertim, si æger intemperantius, aut incontinentius vixerit.

Suffocatiua quomodo. III. Secundo tussis molesta, & suffocatiua ex acri latice, per glandulas arytænoideas, tracheæ, & bronchiorum affatim secreto, si magno cum impetu identidem recurrat, mortem subitam portendit, præcipue si æger, vel senex, vel *Pulmonum apoplexia mortifera.* languidus, atque etiam in vitæ regimine sit aliquanto liberior; apoplexia namque pulmonum, quam suffocatiuum catarrhum dicunt, ab irritantium serositatum confluxu, & articulorum pulmonum conuulsione, vt cum (a) Hippocrate loquamur, producitur. Quod sane mortis genus nos frequenter vidimus, & primum quidem, supra viginti annos, in Carolo Petrazzino aro-

(a) 2. De morb. n. 52.

mata-

matario ad Capitolii radices; is enim, cum ſenex eſſet, atque huiuſmodi tusſim ſperneret, media tandem nocte, vt eidem prædictum fuit, ſuffocatus interiit.

IV. Tertio interni pectoris dolores, qui modo ſpirandi difficultatem, præſertim per accliuia, modo cordis angorem, ſæpe pulſus inæqualitatem comites habent, quique non ſinunt ægrum in vtrumque latus æquali facilitate decumbere, & corporis gracilitatem inducunt, ex tempore ſolent interficere, præcipue ſi ægri ſubeant violentos aliquos corporis motus, parumque laudabili cibo ſeſe ingurgitent. Gerunt enim ſepultum plerumque in altero pulmonum loco tuberculum, vel aliam congeſtionem, aut venæ pulmonicæ dilatationem, quorum, propter repentinam rupturam, aut propter inductam quaquauerſum validisſimam conuulſionem, liber tranſitus per cor, & pulmones tam ſanguini, quam

Interni pectoris dolores quinam lethales.

Ex iis, qualis morbus latens arguatur.

quam aëri ocysſime tollitur. Quam certe moriendi viam non pauci inierunt ex iis, quos nouimus; atque horum numero adſcribendus videtur Doctor Medicus Vinciguerra, qui elapſo anno, cum diu leui anhelitu, ſepultisque in pectore doloribus vexatus fuiſſet, tandem intempeſta nocte, domeſticis, ac Sacerdote vix accerſitis, e viuis ſublatus fuit. Vide quæ ſcripſit experientisſimus (a) P. Poteri de iis, qui illico moriuntur ob rupturam venæ pulmonicæ iuxta ſiniſtrum cordis ventriculum; illi enim reſpirandi quadam difficultate, deambulantes, corripiuntur, &, ob præcipitem virium lapſum, propinquis tenentur niti adminiculis.

(a) Cent.3. obſ. cap. 22.

Venæ pulmonicæ rupturam quænam præcedant ex Poterio.

V. Quarto magis adhuc repentina mors prædici poteſt in conſimilibus caſibus, ſi id, quod in pulmone congeritur, fuerit de natura vomicæ, quæ potisſimum cognoſcitur ex ſicca tusſi cum fœtore quaſi cadauerico, quem ægri, aërem edu-

Ex pulmonum vomica repent: mortis prædictio.

educendo, identidem ſentiunt. Rumpitur enim incerto alicubi tempore, cum eroſus, vel nimium diſtractus fuerit folliculus, & plerumque occiditur, dictum factum, homo, vt ſcripſit (a) Tulpius. At enim vero, ſi huiuſmodi morbus hominem corripiat, qui ſe in cibo, potuq; contineat, noxiumq; aërem præcaueat, tunc neque magnam in molem augetur, neque ſemper extempore disſilit, aut ſi diſſiliat, ſubitam necem afferre ſolet. Quinimo nonnullos ſuperſtites, atq; ſanos, vt (b) Williſio contigit, nos etiam vidimus. Secus atque, ſi æger baccho, & genio indulgeat, tunc Medicus, ratione contraria, ſecurius iudicium de ſubitaneo interitu pronunciare poterit.

(a) Lib. 2. obſerv. cap. 10.

Quinam ſuperſtites.

(b) De morb. pect. ſect. 1. cap. 11.

VI. Quinto cum ad motum thoracis tantopere nerui concurrant, fit aliquando, vt conuulſiua aſthmata ad repentinam necem deducant ægros, qui, antiquato iam malo, putant ſe miſere viuere, ſi medice viuant, morbumque propterea

Aſthma conuulſiuum aliquando mortiferum.

pterea nouo morbo cumulantes, externa plerumq; accedente causa, repente moriuntur.

VII. Tandem cum in respirationis materiem veniat aër, & quidquid in aëre latitat, non immerito inter subitaneæ mortis signa reponendas esse putauerim particulares quasdam tempestatum, aërisque affectiones, quippe quæ multos, lente cæteroquin ægrotantes, repente solent occidere, & quidem non vi primarum tantum, vt aiunt, qualitatum; sed pulsu, & varia mixtura particularum, quæ miris modis nostrarum partium officia variant, atque perturbant. Sagax itaque, & peritus Medicus vtatur consilio Hippocr. qui sparsim docet, ex magnis temporum mutationibus mala præaffectis iam corporibus euenire. Sed clarius de subitaneis mortibus loqui videtur (a) in libro de aëre, locis, & aquis, cuius sane integrum hic textum, vtpote plura docentem, transcribimus.

Ex animi tempestatibus, quæ ad subitam mortem ducant.

(a) n. 3.

Lotus Hipp.

Præ-

Præcipue vero maximæ anni temporum mutationes obseruandæ sunt, vt neque medicamentum purgans iubenter exhibeamus, neque partes circa ventrem vramus, aut secemus, ante dies decem, aut etiam plures. Maxime tamen sufficient decem. Ac maximi periculi plena sunt ambo solstitia, præcipueque æstiuum. Periculosissima etiam ambo æquinoctia existimantur, maxime vero autumnale. Syderum quoque ortus obseruandi, præcipueque caniculæ, deinde arcturi, & vergiliarum occasus. His enim potissimum diebus morbi iudicationem subeunt, & alii quidem perimunt, alii vero desinunt, aliique omnes in aliam formam, & statum transeunt. Et reuera multos ordinario etiam rerum cursu in æquinoctiis, & media potissimum æstate, summoque hyeme repente mori obseruamus.

VIII. Qua de re Medicus, iunctis causarum, & signorum ideis, non admodum difficulter aliquem inopinato moriturum poterit diui-

nare, si illum, fractis viribus, ex diuturno morbo partium maioris vsus, circa prædictas magnas temporum mutationes, deterius affici animaduerterit. Neque profecto aliter iudicet de iis, qui salubre cœlum mutant in pestiferum, cum potissimum ipsi valetudine non admodum prospera freti fuerint.

Probi aëris in deteriorem mutatio mortis causa.

IX. Sed quoniam multa symptomata, quæ ad respirationem pertinere viderentur, radicem omnino morbosam habent in ipso corde, eique appensis vasis; idcirco sequenti capite, acturi de signis, desumendis a corde, & sanguiferis, perstringemus nonnulla etiam indicia, quæ subitaneam mortem præsagiunt, læsa etiam respiratione.

De signis futuræ subitaneæ mortis a Corde, Magnis Vasis, & Sanguine.

CAPUT XIX.

VT latam hanc, confusamque materiem certis capitibus distinguamus, placet huiusmodi notas deducere, primo ex pulsuum vitiis, secundo ex palpitatione, aut dolore cordis, tertio ex animi deliquiis, quarto ex hæmorrhagia, atque aneurysmate, quinto ex habitu plethorico, & obeso, tandem ex quarundam suppressione euacuationum. *Ex cordis &c. affectionibus, plura subita m rtis præludia.*

II. Illud vero ante omnia hic aduertimus, recensitas passiones tam cordis, & magnorum vasorum, quam sanguinis, & omnium fluidorum, quæ cum sanguine circumferuntur, vel a sanguine separantur, subitaneum interitum vix vnquam indicare posse, cum eædem seorsim, & singulæ ægros diuexa-

Signis non seorsim sed collectim sumptis tutius repentina mors praedicitur.

uerint. Experimento enim docemur, has notas tunc improuiso morituros præmonstrare, cum inter se varie permixtæ fuerint. Vnde diligens Medicus, recte diuinaturus, neutiquam celeriter pronunciabit, sed mature signa coniunget, vt nos cap. XVII. jam ostendimus, id quod pluries in lib. de progn. inculcauit Hippocrates, quando signum aliquod lethale esse decernit, sæpe repetendo, *sed oportet alia signa contemplari.*

(a) 4. De loc. affect. cap. vlt. & 3. de præsag. expulss. cap. 4.

Pulsus intermittens non semper funestus

III. Et quidem primo quantum spectat ad pulsuum vitia, etiamsi apud aliquos inæqualitas, atque intermittentia tanti fiat, vt inde (a) Gal. subitam mortem Antipatro prædixerit. Nos tamen signum hoc non solum in pueris, & senibus, ut idem asseruit Galenus, sed etiam in iuuenibus, & robustis frequenter nullo modo funestum obseruauimus, cum scilicet ex leui connutrito organorum vitio, vel ex hypochondriorum irritatione procedit,

cedit, cuius forſitan indolis extitit intermittentia pulſus illius Oeconomi, quem ipſe (a) Gal. tanquam ſanum ad conſueta negocia ingenue remiſit. Etenim ſi ſola pulſus intermittentia hominem, bene cæteroquin valentem, detineat, adeo optimos Medicos a ſubitaneæ mortis præſagio dehortatur, vt potius eos in ſpem adducat, leue illud malum, antequam grauius euaſerit, opportuna medela fore tollendum.

(a) De præſag. ad poſth. cap. vlt.

Proprium experimentum.

Huius veritatis ex memet ipſo experimentum promam, qui, cum tria ante luſtra pertinaci, mihique ſenſibili cordis contractione, indeque orta pulſus intermittentia, ex hypochondriorum conſenſu, per ſexennium laborauerim, plus aliis, quam mihi officioſus, & cautus, vſu tandem rhabarbari, chalybis, & iuris viperati, perfecte conualui.

Quando periculoſus.

Vt igitur intermittentia pulſus improuiſæ necis certius omen eſſe poſſit, neceſſe eſt, vt iungatur omni inæqualitatum generi, palpitationi, an-

helitui, aliisque ſimilibus pectoris paſſionibus, de quibus infra.

Pulſus tarditas quando exitialis.

IV. Pulſus utique tarditas, ſi eadem, ſingulis ictibus languide recurrens, alterius pulſationis intermedium tempus fere totum pertinaciter abſumat, probabilius exhibet inopinatæ mortis indicium; præſertim ſi patiens debilis, ac ſenex fuerit, ut ſæpe nos experti ſumus. Etenim quæcunque ſit cauſa, ſcilicet vel ſimplex (quod raro euenit) ex defectu animalium ſpirituum, in præcordia deſcendentium, vel mixta ex fœculento, minuſque mobili, per cordis ventriculos, ſanguine, ſemper talis pulſus integram, firmamque eiuſdem cordis paralyſim, aliquando futuram, præmonſtrare ſolet; maxime tempore ſomni, quo, inſtrumentis languidius pellentibus, idem ſanguis (etiam ſubobſcure agnoſcente (a) Hippocr.) tardius mouetur.

Indicium futuræ mortis eſt cordis paralyſis.

(a) De flat. n. 20.

V. Secundo palpitatio cordis, ipſa quo-

quoq; ſubitæ mortis fit prænuncia, ſi fuerit frequens, ſi magna, ſi cum anhelitu, animi deliquiis, omni genere inæqualitatum pulſus, tandem ſi æger congrua vitæ ratione minime vtatur: Etenim, ſi hæc ſymptomata magna ex parte ſimul conſpirauerint, ſignificatur, magnum quoque dari vitium in corde, aut ſummis vaſis, cui accedente aliqua cauſa procatartica, nullo labore motus ipſius cordis, & ſanguinis ex tempore lethaliter ſiſtitur. Quemadmodum veroſimile eſt, Galenum, iis admonitum indiciis, toties decantato Antipatro improuiſam, quam poſtea ſubiit, mortem prædixiſſe.

Cordis palpitatio perniciosa, qua.

VI. E contrario autem, ſi palpitatio oriatur ex cauſa, cordi obſtinate nequaquam adiuncta, ſed cum fluidis circulante, ut plerumque eſſe ſolet acerrimus ichor, vel quidquid aliud, quod, ad irritandas cordis fibras, plane fugitivum, pertingit; raro abrumpendam illico

Quanam minus periculoſa.

In his Vrina ſtranguriosa ſalutaris.

co vitam minitatur. Multos propterea nouimus, qui a recurrentibus palpitationibus, euacuata copia ſtranguriosæ vrinæ, penitus liberati fuerunt; e quibus Illuſtriſſimus Præſul Bonauentura, Sanctiſs. Domini Noſtri intimus Cubicularius, & Eleemoſynarius, ſplendore generis, & propriis virtutibus, laudatiſſimus. Latex porro ſalino-acer ab hypochondriis maxime redux, ita interdum cordis muſculos conuellit, ut ſtranguriosum veluti tranſitum ſanguinis per eiuſdem ventriculos cum palpitatione producat.

Diuturnus cordis dolor in ſenibus ſubitam mortem ſignificat ex Hipp.

VII. Dolor ſimiliter cordis, præſertim in ſenibus, ſæpius recurrens, inopinatam necem ſolet indicare, iuxta illud Hippocratis, in Coacis, *Cordis dolor, ſeniori ſæpius conſueſcens, repentinam mortem ſignificat.* Vel enim ſumatur hæc paſſio pro moleſta ipſius cordis, & orificiorum eius ſenſatione, vel pro affectione ventriculi, quæ ſecum

trahat

trahat ipſum cor, & græcis καρδιωγμὸς vocatur: vtroq; ſane modo res eſt ſubitanei periculi plena, præſertim apud ſenes. Inuiſimus olim Virum, cui, cedente iam podagra, atrox cordis dolor identidem recurrebat; is repente, oborta ſuffocatione, circa Æquinoctium, ſublatus eſt. Similem offendimus hiſtoriam apud (a) Hollerium cuiuſdam ſeptuagenarii, cui dolor iſte cœpit eſſe frequens cum anguſtia ſpiritus, & ſuffocationis periculo, is etiam, domum rediens, repente obiit.

(a) In Comm. 1 lib. 3. coac. ſect. 2. coac. 17.

VIII. Neque dubitandum, quin dolor ventriculi; καρδιωγμὸς dictus, ſæpeque rediens, ſi ex ſummopere prauis humoribus, in ægro deliteſcentibus, oriatur, inopinatæ mortis vna ſimul cauſa, & ſignum eſſe poſſit: recte ſiquidem admonebat (b) Hippocrates iis verbis, *Oris ventriculi dolor cum præcordio diſtento, & capitis dolore, malignum,*

Idem portendit καρδιωγμός.

(b) Lib. 1. prædict. n. 9.

Hipp. authoritas, & rationes adducuntur.

& quidpiam anhelosum. Nam ii repente moriuntur, velut in Dysode. Significatur enim in eo corpore liquida eo usque acria redundare, ut veneficam naturam induerint. Etenim, quemadmodum arsenicum, sublimatum, aliaque huius generis venena, villos, & fibras erodendo, conuellunt ventriculum, & cor, ac propterea citam necem inferre solent; ita multo facilius, ac celerius ingenita ista venena aliquando interimunt; nimirum quia interius collecta, & naturalibus fluidis recenter admixta, expeditius per canales quaquauersum feruntur. Quorum sane veneficorum succorum prænuncia signa existunt dolor ventriculi, ad præcordia propagatus, cum distensione, & anhelitu, pertinaciter atque identidem recurrens. Confer huc quæ scripsimus cap. v. huius libri versus finem.

IX. Tertio, inter signa futuræ mortis improuisæ, illud nostris, aliorumque experimentis magis certum,

tum, comprobatumque est præsagium, quod (a) Hippocrates in hanc sententiam exponit. *Qui frequenter, ac fortiter sine causa manifesta delinquunt animo, repente moriuntur.* Vbi vna est omnium Commentatorum, ad usque clarissimum Lucam Tozzium, sententia, vt, pro veraci huius prognoseos exitu, tria simul coniungantur; primo, vt frequenter; non enim satis est, aliquem semel duntaxat in anno viribus cecidisse; secundo vt fortiter, nempe usque ad syncopis confinium; denique, vt id absque causa manifesta, hoc est, obuia & externa contingat. Ita enim significatur, magnum, fixumque aut cordi, aut finitimis partibus hærere malum, quod motum præcordiorum, & sanguinis penitus tollens, subitam necem aliquando sit illaturum. Etenim non raro in corde, quod passim, etiam in reliquis muscularibus partibus, accidit, vt modo pauciores, & laxæ, modo nu-

(a) 2. Aph. 41

In animi deliquio, & subitæ mortis sit præsagium, tria requiruntur.

numero, ac vi maiores fibræ, vaſaque influentia, & refluentia cum congrua proportione, aut ſine ea ad ſuam integrandam ſtructuram concurrant; profecto in iſtis caſibus, fortiſſimus muſculorum (ut cor ab (a) Hippocrate appellatur) ad naturales ſyſtoles minori, vel maiori, quam par eſt, vi erigitur: vnde talis orta imbecillitas, vel extraordinarium robur, non ſolum tempore contrahit morbos, quibus ad frequentes, fortesque animi defectiones, ſubitæ mortis prænuncias, deducitur; ſed homines vel nimium timidos, vel nimium audaces potiſſimum conſtituit, quorum ſane priores, utpote maxime puſillanimes, improuiſum, ac vehemens pathema ſæpe deiicit, ac proſternit; eo quidem facilius, quo animi paſſio inceptum, occultumque in præcordiis malum, veluti peſſimam interitus radicem, inueniat.

(a) 6. De cord. n. 4.

Cordis robur, aut imbecillitas ſæpe timoris, aut audaciæ cauſa.

X. Quarto cum nulla frequentior ſit via, per quam repente de medio

medio tolluntur homines, quam larga profuſio ſanguinis intro, vel extra corpus: idcirco ſecura etiam, & certa repentinæ mortis indicia a Medico peti poterunt ex ſignis, quibus docemur imminere rupturam ſummorum vaſorum in thorace, vtero, inteſtinis, hæmorrhoidibus, aliisque internis ſedibus. Sed inter ſigna non dubia properæ mortis in hæmorrhagiis, illud ſane eſt, quod tradidit (a) Hippocrates in Coacis; inquiens; *Si quibus ſanguis effluxit, rigor ſuperueniat, & ulcera maligna ſint, ii, vel loquentes, inopinanter moriuntur;* Hoc pasſim in vulneribus capitis, in carcinomatibus ſanguifluis, aut malignis aliis vlceribus vſu venit, ſcilicet, vt, cum ægri, poſt hæmorrhagias, rigore corripiuntur, (disſipata dulci ac volatili ſanguinis parte, & fermento quodam acri, ac pene venefico ad præcordia, & cerebrum reaſſumpto) ſubito vitam deſerant.

In hæmorrhagiis mors inopinata quando, ex Hipp.

(a) Iuxta diuiſion. Holler. lib. 4. ſect. 2. coac. 3.

XI.

Frequens cadauerum sectio ignotas aliquot subitæ mortis causas detexit.

XI. Enim vero, poſtquam frequentiora reddita ſunt humanorum corporum extiſpicia, quibus antiqui, præ horrore, parcius vtebantur, nobis clare innotuit, multos, qui ex tempore moriuntur, internis aneuryſmatibus, aut varicibus laboraſſe. Certisſimum propterea ſollicitæ necis ſignum deducemus, ex ſemeiotica varicum, atque aneuryſmatum, quæ paulatim ad talem, tantamque exilitatem ſanguinea vaſa redigunt, vt aliquando, momento temporis, diſrumpant. Et quidem hic loci disſimulare non poſſum, ſæpe experimentis comperiiſſe, aneuryſmata illos potisſimum ægros inopinato interficere, qui minus continentem, frugalemque vitam ducunt; eos vero, qui parce, ſobrie, continenterque viuunt, aliud morbi genus, ac lentus, vt plurimum, ſubortus hydrops, longo cum agone, ſolet interimere. Quare Medicus, etiam, iuxta ægrorum mores, ac vivendi con-

Interna aneuryſmata Et incontinentes ſubito, ita ſobrios lente interficiunt.

consuetudines, iudicia sua prudenter disponat, & proferat.

XII. Quinto, ex habitu athletico nulli dubium erit, quin repentinæ quoque mortis indicia desumi debeant, quoties athletæ, non solum bonum habitum sine mora, iuxta (a) Hippocratis praeceptum, minime soluerint, anticipantes humorum diminutione discrimen; verum etiam lauta mensa, somno, atque otio plenius saginentur, quem sane pleniorem, & coloratiorem corporis habitum, iure suspectum bonum appellauit (b) Celsus: etenim athletarum plenitudo, cum ad summum deuenerit bonitatis, duplici via citam mortem minatur, tum quia vasa intus, forisque infarcit, ac premit, spatiumque propterea fluidorum motui, ac miscelæ aliquando penitus aufert; tum vel maxime quia eadem sanguinea vasa disrumpit, vbi minor illorum resistentia, vel maior sanguinis impetus occurrit. Vnde ad rem scripsit

Athletis quando idem eueniat.

(a) p. aph. 3.

(b) Lib. 2. cap. 2

Duplex mali euentus causa.

(a) Lib. de flat. n. 17. psit (a) Hippocrates *compressus sanguis sua copia, qua maxime compressionem fecerit, venas perrumpit.*

XIII. Adhoc ipsum genus signorum refertur etiam obesus, ac nimium pinguis habitus, de quo sane idem locutus est (b) Hipp. dum inquit, *qui natura admodum crassi sunt, citius intereunt, quam graciles;* ii enim vasa omnia, propter nimiam pinguedinem, ita habent compressa, atque exilia, sanguinemque, propter volatilium spirituum penuriam, adeo lentescentem, vt eiusdem circulatio, minimo interdum negocio, repente intercipiatur. Quorum exempla nemo medicorum propriis experimentis plura non congessit, præter innumera, quæ passim a nostris collectoribus referuntur; vt in iis commemorandis tempus terendum non sit. Illud tamen prætereundum nobis minime videtur, in huiusmodi athleticorum, pinguiumque habitu, tunc præcipue subitam mor-

(b) 2. aphor. 44.

Obesi cur repentinam mortem præ gracilibus incurrant.

mortem a sedulo, doctoque Medico diuinari posse, cum apparuerint faciei, & oculorum color mutatus in liuidum, respirationis difficultas, cordis angor, motuumque impotentia, veternus, aut vertigo. *His imminens mors vnde dignoscatur.*

XIV. Tandem non aspernanda venturæ ex abrupto mortis indicia colliguntur ex suppressis criticis euacuationibus, aut decubitibus tum sanguinis, tum fluidorum quorumcunque a sanguine secedentium. Etenim sæpe accidit, vt vitiosa fluida, vel reassumpta, vel non vltra propulsa lethaliter subsistant in cerebro, & præcordiis. Pauca hic sub exemplo sumamus. *Crisis suppressa sibi subitæ mortis prænuncia.*

XV. Puerperam improuiso decessuram pene tuto poteris pronunciare, si prauis humoribus redundans, interdum præfocetur, lochiaque, odorum olfactu, continuo introrsum reuocentur; ad cor enim subito resiliunt, & ad cerebrum ascendunt; atque vtrobique lethiferam stationem inducunt.

Hæmorrhoides item senum suppressa. XVI. Simili prognosi vti poteris in suppressis hæmorrhoidibus apud senes, qui illorum fluxui assueuerunt, si capitis grauitate, ac vertigine, vel cordis oppressione, aut lipothymiis post siccatas mariscas diu tentati fuerint, eoque maxime si vini, lactisque abusus ad necis causam accedat.

Phtysicis quale æquinoctium lethiferum. XVII. Improuiso pariter moriuntur phtysici, quoties circa æquinoctium, præsertim (a) autumnale, pus per anacatharsim non amplius excernant.

(a) 3. aph. 10.

Variolarum retrocessio quando mortalis. XVIII. Si variolæ, ac morbilli, cum inter secundum, ac tertium stadium versantur, pertinaciter retrocedant, ægerque in lecto iactetur, illum inexpectato moriturum poteris prædicere. Non absimili quidem præsagio vtere, cum in ægro, cæteroquin languido, & cholera humida laborante, sponte, vel arte excretiones atrabiliariæ, vel alterius exoticæ indolis immature subsistunt. Neque a vero deerrabis,

bis, improuiſam necem ſolerter diuinans in ſenibus potiſſimum, apud quos ani fiſtulæ, crurum vlcera, nares, vel aures, acri ſanie manare conſueta, ab eo opere penitus vacauerint, præcipue ſi in cerebro, aut in præcordiis inceptæ iam ſtagnationis, atque irritationis indicia ſe proderint.

Emiſſariis occluſis unde ſubitæ necis præludium.

XIX. Hæc autem ſatis fore arbitramur prudenti æque, ac perito Medico; ex iis enim in reliquas prognoſes, a ſuppreſſis euacuationibus ventriculi, cutis, aliarumque partium deducendas, ipſe ex ſe argumenta deſumet. Illud tamen ſedulo, ac ſemper aduertimus, ſuppreſſas euacuationes aliquando eſſe tantum ſigna, aliquando etiam cauſas improuiſæ mortis. Sunt quidem fere nuda ſigna, cum ea liquida, quæ ſolebant excerni, nec multa, nec prauæ admodum indolis extiterunt. Exemplum habemus cauterii exſiccationem in ſenibus, quæ illorum interitum præcurrit,

Suppreſſæ euacuationes modo ſigna, modo inopinatæ mortis cauſæ.

eo quia apud eosdem vniuersa iam fluidorum, solidorumque machina, de suo sensim robore remittens, omnia œconomiæ animalis, ac potissimum secretionum munera languide exercet, quibus penitus deficientibus, tandem mors obrepit. Vnde non inepte (a) Roder. Castren. *Clauditur fonticulus, quia homo est morti proximus; non est homo morti proximus, quia fonticulus clauditur.*

(a) In suo syntag. prædict. part. 1. cap. 6. particul. 4.

Interdum sunt causæ simul, & signum.

XX. Sunt vero causa simul, & signum properæ necis suppressæ illæ euacuationes, quæ non copia tantum, sed deleteria mixtura egerebantur: eæ namque, cum intra corpus subsistunt, in aliquam iam ante debilitatam partem maioris vsus decumbunt, ocyssimumque exitium plerumque portendunt. Neque interim Lectores tædeat nos adeo inculcare, ne Medici ex tempore præsagia sua effutiant; non enim semper, vbi consuetæ restiterint euacuationes, subitus morbus in-

ingruit; interdum lentus inducitur, qui longo etiam cum agone viam ſternit ad interitum.

De ſignis improuiſæ mortis a cerebro, neruis, & liquido animali.

CAPVT XX.

ETiamſi ſupra meminerimus multorum ſignorum, quæ ex perperam operantibus inſtrumentis facultatis animalis improuiſam mortem præmonſtrant, de iis tamen plura nunc, & apertius dicere conſtituimus, cum clarius ea doceri, atque intelligi ſoleant, quæ ſuo ſtant ordine diſtributa, quo confuſo, etiam diſciplinarum peritura ſint omnia. *Ordo eſt anima diſciplinarum.*

II. Primum itaque capitis, & neruorum affectiones, quæ fortem apoplexiam minantur, clandeſtinam etiam necem plerumque prænunciant. Hæc tamen præſagia, vt exitu comprobentur, non quibus-

 libet

libet leuiſſimis etiam cerebri ſymptomatibus niti debent, ſed valide fundari in cumulo, & congeſtu cauſarum, paſſionum, & circumſtantiarum, quæ omnia ſyndromen ſignorum conſtituunt. Aggregatur vero iſta ſyndrome primo ex ætate ipſius ægri, quæ a quadrageſimo quinto per totum (a) ſenium excipiendis ſyderationibus aptior eſſe ſolet. Secundo ex ſuppreſſa euacuatione hæmorrhoidum, (b) fiſtularum, herpetis, muci narium, & conſimilium, quæ quidem euacuationes, ac decubitus, ſicuti cum vigent, multorum ſunt medelæ morborum, ita cum ſponte, vel arte in ſenibus potiſſimum ſanantur, facili negocio fortem inducunt apoplexiam, quoties in cerebro talem vaſorum, ac fibrarum imbecillitatem inueniant, per quam plus ſanguinis accipiatur, quam remittatur. Tertio ex præuiis capitis, & neruorum affectionibus; raro enim forti apoplexia quis prehen-

Ad improuiſam mortem ex cerebro præſagiendam ſignorum ſyndrome requiritur.

I. Ex ætate.

(a) 3. aph. 31. & 6. aph. 57.

(b) 6. epid. ſect. 3.

II. Ex alicuius euacuationis ſuppresſione.

III. Ex præuiis capitis &c. affectionibus.

henditur, niſi horum præludia ſymptomatum præceſſerint. Hæc autem ſunt dolor, grauitas, atque imbecillitas capitis, memoriæ iactura, in ſomnum procliuitas, vertigo, cœcitas, membrorum torpor, & præ omnibus, leues, quæ anteuenerint, apoplexiæ: eæ namque in fortem, ac ſubito interimentem tandem deſinunt.

III. Et quoniam Hippocrates vult Medicum adeo in diuinando peritum, vt non ſolum ipſam mortem, ſed illius etiam tempus præſagire nouerit: idcirco ſciamus, oportet, apoplexias, ocyſſime interimentes, non tantum circa æquinoctia, ſed etiam circa ſolſtitia frequentisſime contingere, vt alias monuimus. Quare per hæc tempora eas diuinare poterimus, vbi ſigna præcurrant; & conſtitutio aëris fuerit inæqualis, pluuia, aquilonaris, & auſtralis; aut æger vtatur parum laudabili viuendi norma, ac præcipue inſalubrium ciborum,

Exitioſæ apoplexiæ quo tempore potisſimum contingant.

Quinam senes facile euadant apoplectici.

& vini ſit appetentior. Atque hinc ſenes vtriuſque ſexus, quoties ex cerebri, neruorumque decubitu cœci euaſerint, & poſt hyemale ſolſtitium inter ipſas noctis tenebras, ſe ignem, aut ſplendorem identidem videre videantur; ii quidem facile, cum ſol in taurum ingreditur, forti apoplexia correpti, repente decedunt: ſignificatur enim magnum iam tremorem, preſſionemque ad thalamos neruorum opticorum, & partem medullæ cerebri poſt illud ſolſtitium inductos fuiſſe, quibus ob reſpondentem quadraturam, longe maior, immo maxima, & violentiſſima diſtractio, & presſio ſuccedere ſolent, quæ, præſertim ad cerebri circumferentiam ſimul, & centrum in ſenibus factæ, breuiſſime necant. Huiuſmodi vero prædictiones, ex obſeruationibus medico-aſtronomicis deductæ, non Artem modo, ſed ipſos etiam Artifices illuſtrant.

Medico aſtronomica obſeruatio ad præſagiendum proficua.

IV. Secundo, qui iam diu epilepti-

lepticis recursibus tentati fuerunt, indeque immemorem, languidam, ac melancholicam ducunt vitam, hanc sane repentina morte claudere solent, rupto plerumque intra cranium vase sanguifero, post inductam supra cerebrum congestionem. Quare prudens, & sciens Medicus in iis casibus tuto fatalem improuiso diem prædicere poterit.

Ex epilepticis qui repente pereant.

V. Tertio, qui ex capitis vulneribus, aut contusionibus laborant (etiamsi in tuto esse imprudentioribus viderentur) si rigore corripiantur, breui tempore decedunt. Significatur enim factam fuisse sub cranio vasculorum rupturam, vnde effusa liquida, dissipato per moram volatili, eaque ratione euersa crasi, in acerrimam, & veneno similem naturam abierunt, quæ tandem quaquauersum in neruorum principium, ac fines repente diffunduntur, mortiferamque conuulsionem inducunt, in quorum cadaueribus fere semper inuenitur abscessus in he-

Capitis vulnera &c. inopinato enecantia, quæ

hepate, cuius ætiologiam exhibemus in noſtro ad Hipp. lib. de vulner. capitis commentario.

VI. Hæc ſane, quæ tribus capitibus improuiſæ mortis ſigna perſtringimus, cæterorum indiciorum, etiam illorum, quæ ex animo veniunt, exemplar eſſe poſſunt, ac documentum, rati oportere Medicum ita prudenter in hoc negocio ſe gerere, vt, ſi non ſemper vere diuinet, ſaltem non ſæpe fallat. *Certitudinem namque exactam in Medico*, vt ait (a) Hipp. *raro videre contingit*. Vnde laudauerim, vt quis potius a prædicendo ſe abſtineat, quam imperitiam ſuam palam oſtendat. Turpe ſiquidem eſt illum, quem improuiſo moriturum pronunciauimus, vel euaſiſſe, vel lento morbo decesſiſſe.

Medici prudentia in ferenda prognoſi.

(a) De vet. med. n. 16.

Agitur in genere de methodo præſeruandi a ſubitaneis Mortibus.

CAPVT XXI.

POST ſigna proximum cenſemus de præſeruatiua methodo ſubitaneæ mortis verba facere. Etenim, vt homo grauius, ac frequentius brutis animalibus ægrotat, atque idcirco, pluribus inuentis, excogitatisque pharmacis, huic infortunio medetur; ita, cum crebrius quoque improuiſæ neci, ex internis cauſis ortæ, ſit obnoxius, rationi conſonum eſt, vt ſubitaneum diem, aut penitus declinare, aut ſaltem pro viribus ſtudeat retardare.

II. Scio apud ethnicos antiquiſſimum fuiſſe problema, quodnam genus mortis, lentæne, an vero ſubitæ hominibus fuerit exoptandum? ac proinde (a) Iul. Cæſarem pridie ante mortem, cum apud Marcum Lepidum cœnaret, hoc moto ſermone, omnes antiuertiſſe excla-

(a) Apud. Plut. in Cæſare.

exclamantem, *inopinatum.* Sed ô fallacia hominum desideria! ô votum inane, & punitum! Ipse siquidem Cæsar proprio didicit experimento, omnium pessimam esse necem inopinatam, quippe quæ neq; ipsi cum indolentia contigit, vt forte putabat, neque sine contumelia. Nos vero, quorum mentibus in tanta causarum obscuritate Deus Opt. Max. altum, æternumque fidei lumen immisit, illam multo magis mortem, tum optimam opinari, tum salutarem optare debemus, in qua (vt insignis pietate, ac iudicio Vir Cardinalis Commendonus (a) ex D. Augustini Sententia, dicere solebat) animum sensibus integrum morti componere, & Deum nobis per Christianæ disciplinæ sacra, piaculaque possumus propitiare.

Inopinata Mors a probo, & prudenti viro haud exoptanda.

(a) Ex Gratian. in eius vita lib. 4. cap. vlt.

III. Quid? quod si de solis humanis foret consulendum, nobis certe nunquam subitum, atque inconsideratum e vita discessum concupiscere oporteret. Quis namque

que adeo ferox inter commercia hominum adoleuit, qui acerbe, penitusque, & ſuos, & ſua oderit, vt ante mortem teſtamenta conſcribere, mutare, obſignare, dicere aliquid, aut reddere, ſi cui debet, ad patriæ, ad affinium, ad ſui denique tranquillitatem pertinaciter nolit? Qui liberis conſilia, amicis, ut fecit Socrates, dare oſcula negligat? Timeamus itaque, quantum humana, quantum ſunt æterna æſtimanda, timeamus, inquam, inopinatam ſubitamque mortem, Deumque propterea vniuerſalis Eccleſiæ vocibus enixe precemur, vt nos ab eadem pro immenſa ſua benignitate tueatur.

IV. At noſtri ſuſcepti memores inſtituti, partem eſſe putamus, diligenter expendere, qua methodo a cauſis huiuſmodi interitus ſolerter declinemus.

V. Enim vero daturi methodum præſeruandis improuiſis mortibus, quæ ab internis cauſis dependent, initio

initio admonemus, hanc normam per Medicos vnice deriuandam esse ab hygiene, & therapeia illarum affectionum; quæ in aliquem ex subitaneis morbis possunt transire, vnde ægri repente decedant: propterea quicunque studiose legerit capita superiora de signis, certe non obscurum tenebit principium, a quo huiusmodi præcautionis discrimina desumenda veniunt. At, quoniam innumeræ, vt exposuimus, existunt nostrorum corporum affectiones, quæ subitam mortem inferre valent, idcirco sapiens, oportet, expertusque sit Medicus, vt consilium vnicuique congruum, adhibeat. Sed cum adhuc nonnulla in genere demonstrari possint, ea nunc summatim exponere non omittemus.

Corpora improuiso fato subiecta nunc tanquam VI. Corpora, improuisis hisce casibus subiecta, vel sunt aspectu sana, vel euidenter ægra. Ab hac vero vniuersalissima diuisione mihi petenda videtur præcipua partitio me-

methodi præseruatiuæ. Et quidem, vt de vtroque membro diuisionis absque vlla confusione disseramus. Sit. *sana; nunc velut ægra consideranda.*

Qua methodo præseruanda sunt corpora aspectu sana.

CAPVT XXII.

Corpora, quæ tanquam sana nostros incurrunt in oculos, & summa nihilominus cautione egent, ne inopinato diem suum obeant, tripliciter considerari possunt; primo cum nimia plethora, seu cum athletico habitu; secundo cum nimia obesitate, & corpulentia; tertio cum nimia animi imbecillitate. *Corpora aspectu sana tripliciter expenduntur.*

II. Primo corpora athletica, cum ad summum bonitatis deuenerint, iuxta (a) Hippocr. effatum, statim soluenda sunt, celeri adhibita phlebotomia, diæta, vini abstinentia, atque corporis exercitatione. (a) p. aph. 3. *Athletica quomodo præseruentur.*

tione. Etenim athletæ (vt Plinius aiebat de Luna, quæ orbe pleno repente per eclypsim est nulla) propter nimiam partium foris, intusque canales plenitudinem, repentina interdum morte eclypsantur; ac proinde sola iuuantur diminutione quantitatis sanguinis; ac subtractione molis, qualitatisque alimentorum, & potuum, vt hac ratione, si quid reliquum extremis vasis hæret impactum, motu corporis dissoluatur, remisceatur, atque, in gyrum actum, maiori denique parte transpiret. Neque porro apud istos exercitatio procuranda est, prius quam vasa depleta sint, & diminutum alimentum, ne illud idem, quod in præcautionis auxilium inducitur, improuisam mortem disruptione vasorum acceleret.

His quando imperanda exercitatio.

III. Sed omnis certe prophylaxis hisce in corporibus inutilis euadet, nisi altior quædam plethoræ radix optime cognoscatur, & parumper

rumper debilitetur. Hæc autem illa eſt, qua ſani homines tantopere gaudent, ſtomachi nimirum validitas; vnde non leuis apud eoſdem peccandi in ratione victus fiducia, atque incitatio proficiſcitur. Ii enim cibos non modo nimios, ſed absque vllo delectu ingerunt, citoque in chylum conuerſos intra ſanguifera transducunt. Sed, cum non æquali proportione tranſpirent, neceſſe eſt, vt illorum vaſa impleantur, diſſilitura plerumque, cum plus æquo diſtracta fuerint. Sciant igitur qui bono, validoque ſunt ſtomacho præſertim ſi, extra adoleſcentiam poſiti, ſtudiis incumbant, hoſtem intra ſe gerere, qui, niſi accurate cauerint, improuiſæ morti cauſam aliquando præbebit. Etenim ii, quoties ſe motibus non exercent, (hoc autem diligenter notandum) modico egent cibo, tanto ſcilicet, quanto duntaxat opus eſt ad reparanda fluidorum diſpendia, quæ non multa impenduntur

Stomachus validus morboſæ plethoræ fomes.

Ab exercitio, & ætate cibi indigentia definienda.

Quaenam partes, & cur minus perspirent in sessilem vitam ducentibus.

in illorum transpiratu solidorum, quæ motui aëris, sanguinis, & liquidi neruorum tantummodo inseruiunt: minimum enim est, quod a pene quiescentibus istorum artuum musculis, & succutaneo organo insensibiliter perspirat.

(a) In sua statica sect. 3. aph. 35.

Saluberrimum Sanctorii praeceptum.

IV. Neque vero in alimentorum, potuumque genere vlla unquam securior, pro tuenda valetudine, inueniri potest via, quam quæ indicatur a (a) Sanctorio, & sequenti aphorismo perstringitur. *Illa cibi quantitas est saluberrima, dum a cibo corpus suis negociis eadem agilitate vacat, ac si esset ieiunum.* Hoc autem consilium opportunum est non pro solis plethoricis, sed pro alio quouis habitu, qui sanus, atque incolumis seruari cupiat. Falso propterea homines de natura sua vulgo queruntur, quod ventriculi languore, atque imbecillitate afficiantur. Iis enim ipsemet morbus tum peccandi, tum sese interficiendi facultatem adimit; cum, si semel horum

Debiliores stomacho cur plerunque longaevi

horum quis cibo, ſiue prauo, ſiue copioſiori, vſus fuerit, ſtatim erroris admoneatur. Hinc ſtomacho debiliores plerumque euadunt longæui. Vt præ cæteris inſigne, ac vulgatum habemus exemplum in celeberrimo(a) Ludou. Cornaro, qui ſolius adminiculo ſobrietatis proſpera valetudine vixit vltra ſæculum. Verum longius fortaſſe progredimur, fallente nos cupiditate plethoricos habitus præſeruandi.

(a) In eius vita a ſemetipſo deſcripta.

V. Deinde, obeſa nimium, & pinguia corpora a repentino mortis periculo tuentur primo ea omnia, quæ tollunt plenitudinem lymphatico-pinguem viſcerum, vaſorum, & carnium; cuiuſmodi ſunt epicraticæ purgationes cum pillul. tartar. aloëticis, de ammoniaco, & ſimilibus; ſecundo, quæ benigne diſſoluunt reſiduam mucoſam, viſcidulamque fluidorum partem, eamque potiſſimum per vrinam deriuant; nimirum terebenthinata, oximel. ſcil. acidulæ etiam aluminoſæ;

Epicratica purgatio quam plenitudinem adimat.

Plura Obesis proficua remedia. (a) cas. med. lib. 6. cas. 3.

dummodo tamen homo ætate sit viginti, ac iuuenili, quem in sensum accipiendus est (a) Timæus, cum in obeso nimium corpore huiusmodi aquam proficuam obseruauit; tertio parca victus ratio, quæ partem detrahat ciborum præsertim humidorum, eisque substituat mediocriter exsiccantia, atque aromatica; quarto ea, quæ ab ipsis carnibus perpetuo demulcent ichores viscidulos, vt frictiones, & fonticuli; tandem accurata, & nunquam intermissa corporis exercitatio, per quam fibræ musculares supra vasa, & supra glandulas valide nitentes, humores vrgent, comminuunt, volatilizant, aptosque reddunt ad diuresim, ac diaphoresim, quæ quidem sunt viæ, per quas sanis in corporibus ea recrementa secedunt, quibus collectis, præcoces morbi, mortesque sæpe accersuntur.

VI. Denique illi homines, qui quantumuis corpore sani videantur,

tur, animo tamen ægrotant, cuiusmodi ſunt extra modum timidi, ac puſillanimes, ſaluberrimum præcautionis conſilium inuenient, ſi ipſi ſe, & alii illos tueantur a ſubitis, atque improuiſis gaudii, aut timoris occaſionibus. Etenim cum huiuſmodi corpora ſortita ſint cerebri, & præcordiorum fibras cum tono minime reſiſtenti, ſeu maxime languido, idcirco prudenter fugere debent ea omnia pathemata, quæ improuiſam, validamque in cerebro excitant ideam lætitiæ, vel timoris, propter quam alterantur diametri vaſorum, perturbatur motus ſanguinis, nec non rithmus vndarum fluidi animalis per neruos, præſertim in præcordia; ac proinde ſubuertitur motus cordis, & totius ſanguinis non ſine euidenti diſcrimine integræ diſſolutionis ipſius vitæ, quæ cum perenni, ac regulari motu iſtorum præcipue fluidorum per corpus circumagitur.

Timidi quomodo præcauendi.

De methodo præseruandi a subitaneo interitu corpora valetudinaria.

CAPVT XXIII.

NON arbitror in id mihi studium incumbendum, vt sub isto capite exponam singulas præseruandi rationes, petitas ab omnibus singillatim, morbis, qui ægros in subitas neces possunt adducere, immensam enim ac pene infinitam rem imprudens tentarem: cum quilibet Medicus ex particulari vniuscuiusque morbi pathologia, ac therapeia (vt cap. XXI. innuimus) methodum, ac remedia præseruatiua ex se ipso copiose ducere valeat. Quæ enim factum iam morbum tollunt, plerumque antefacta prohibent. Dicemus itaque breuiter, ac veluti per genera; vt, signatis quibusdam quasi sedibus, Practicorum memoriam iuuemus.

Ex valetudinariis

II. Et quidem, vt hic etiam loci congruum ordinem sequamur, con-

considerabimus ex huiusmodi valetudinariis corporibus alia interius, alia exterius ægrotare, iuxta quam diuisionem prophylacticas medelas apertius inueniemus. *alii interius, alii exterius ægrotant.*

III. Inchoantes vero ab internis morbis, quanquam isti variis modis inuicem permisceantur; immo raro malum vllum sine complicatione prorogetur; attamen quo clarius, ac firmius medelarum notiones Curantium animis hæreant, operæ pretium censemus in re præsenti generales tum ipsarum ægritudinum, cum remediorum ideas omnino distinctas tradere, quas Medicus pro sua deinde prudentia in particularibus casibus facile componet.

IV. Præternaturales affectiones partium maioris vsus, quæ homines valetudinarios detinent, tandemque repente possunt occidere, ad tria præsertim genera reducuntur; primo ad lentas corrosiones; secundo ad pertinaces conuulsiones; *Triplex affectionum genus valetudinarios ad subitum interitum disponit.*

nes; tertio ad congeſtiones. De ſingulis ſeorſim agemus, etiamſi corroſio ſpaſmum, ſpaſmus congeſtionem, & e contrario, vel perturbato ordine, ſingulæ ſingulas inducant.

Primum est Internorum ſanguiferorum lenta corroſio.

V. Lenta corroſio internorum ſanguiferorum, ſiue aneuryſma ſit, ſiue varix, vtpote frequens cauſa inopinatæ mortis, merito omnium prima ſe nobis offert perpendenda: vtra enim ſit, cum alicubi integrum tollit membranarum repagulum, illico transuerſam, deterrimamque ſanguini viam intra cauitates aperit, morteque perimit improuiſa.

(a) Lib. I. de morb. n. 10.

Varices pro aneuryſmatibus

VI. At vero, vt plura ſimul complectamur, illud, præ omnibus, hiſce in caſibus valere cenſemus, quod proponit (a) Hipp. in pectoris, ac pulmonum varicibus, quarum ſub nomine aneuryſmata comprehendere videtur; inquit ſane. *His confert, ſi circa exordia curandos ſuſceperis, vt manuum venæ relaxentur,*

tur, & victus ratione vtatur, ex qua siccissimus, & maxime exanguis euadat. Neque certe diuturna praxis vllam tutiorem præseruandi methodum nos edocuit, quam si huiusmodi ægri, post parcas inter initia phlebotomias, in viuendo sint continentes, abstinentesque. Plures idcirco nouimus religiosos Viros, qui præcordiorum aneurysmatibus correpti [a] (vt superius obscure indicauimus) propter accuratum vitæ regimen ad vltimum vsque senium peruenerunt, ac nonnisi ex lenta tabe, vel hydrope paulatim decesserunt. Contra vero quotquot istiusmodi mali genere diuexati, genio, & gulæ indulserunt, vel immoderatis motibus corpus exercuerunt, omnes repentina morte ad sepulcrum festinasse recordamur.

accipit Hipp. Horum prophylaxis ex eodem.

Authoris exempla.

(a) Cap. 19. n. 4.

Sobrietas, & moderatum exercitium iisdem prodest.

VII. Nostris porro experimentis ratio non dubia suffragatur. Etenim is, qui varietate vtitur, ac multitudine ciborum, potuumque,

Experimenta ratione comprobantur.

necesse est, vt multum inde sanguinem, variis etiam acredine pollentibus particulis refertum, ingerat. Is pariter, qui vehementibus tam aëris, quam exercitationum motibus sese obiicit (quoniam solida contra fluida, & vicissim fluida contra solida maiori nisu impellit, & vrget) necessario inceptam iam vasorum corrosionem, ac distractionem promptius auget, ac perrumpit, quam qui recta vtitur, ac moderatissima ratione sex rerum nonnaturalium, & præsertim diæta, quam tantopere laudat (a) Hipp. in vlceribus. Euidens sane, si ab animantibus etiam discedamus, exemplum præbent flumina, quæ, licet ripam pluribus locis perruptam habeant, tamen extra illam non diffluunt, neque in vicinos campos euagantur, nisi cum noua, magnaque accedat recentium aquarum copia, vel aduersus ventus profluentibus vndis vehementissime obsistat, ac renitatur.

(a) De Fract. n.29.

VIII.

VIII. Quod de solis sanguineis vasis hucusque protulimus, ad lymphaticorum quoque texturam debilitatam referri posse non dubitamus. Etenim, si huiusmodi lymphaticorum vitium, in præcordiis, vel cerebro existens, teneat hominem, qui modicum cibum, & parciorem potum vna cum benignis vulnerariis vsurpet, is plerumque consenescit, ac lente quoque cum ipsa vasorum ægritudine commoritur. Contra vero, si homo iste helluo fuerit, & bibax, magna ocyssimaque suborta seri intra ventres effusione, aliis etiam concurrentibus causis, interdum occidit inopinato.

Quomodo lymphatica in præcordiis vel cerebro debilitata, ne breui disrumpantur, præcauenda.

IX. Pauca nunc addenda putamus de vulnerariis decoctionibus, quæ, cum satis superque apud Medicos innotescant, longo sermone non indigent. Dicemus duntaxat, illas, si temperatæ, nec admodum resinosæ fuerint, acre, quod in fluidis dominatur, facile absumere, talem-

Ex vulnerariis decoctionibus quales

ad vsum reuocandæ. lemque ſanguini craſim conciliare poſſe, per quam fibræ diſciſſæ, aut plane coaleſcunt, aut ſaltem ab vlteriori plerumque vindicantur eroſione. Quinimo quoties impendit periculum effluxuri e vaſis magna copia ſanguinis, ad ſauciatorum, vt aiunt, anchoram erit confugiendum, ſcilicet ad opium vſtum, ad fungum melitenſem, ad medicamenta ex vitriolo præparata, aliaque huius generis, quæ, & ſanguinis impetum, & vaſorum laxitatem coercendo, futuram ex nimia hæmorrhagia improuiſam mortem ſaltem ſuſpendunt.

X. Rationem deinde præſeruandi a ſubita nece illos homines, qui pertinacibus conuulſionibus detinentur, (quam ſecundo loco tradendam poſuimns) nemo proxime attingere, multo minus complecti poterit, niſi prius loca, & cauſas conuulſionum accurate diſtinguat. Etenim, ſi ſpaſmodicæ pasſiones fuerint in ſtomacho, hypochon-

pochondriis, vel vtero, pendeantque a succis ad subtile, & sulphureum acre exaltatis, eo in casu conducunt aquea, subacida, emplastica, balnea, duciæ, serum, & lac. Quinimo ad antidota etiam recurrendum erit, vbi venenorum sit metus; quemadmodum, si dolores vrgeant, ad moderata quoque narcotica, sulphur vitrioli, ens veneris, aut bezoarticum iouiale. Si vero viscidulum sit fermentum, sed absque suppuratione, tunc oleosa cum fluidis, martialia, amara myrrhata, & præsertim rhabarbarum, & cortex peruuianus, cum specificis anthystericis, & antispasmodicis, mire conferunt; eoque magis si vermes in discriminis causam venire cognoscantur; quo in casu etiam ad mercurialia tuto deueniemus.

Ratio præseruandi in spasmis a materia subtili productis.

Ex materia viscida aliter tractandi.

XI. Si conuulsiones obseruentur in pectore, videndum, vtrum in pulmonibus, an etiam in corde, & magnis vasis; & tunc maxime

In pectoris conuulsionibus pars affecta

diligenter per quirenda. ad cauſas reſpicere oportebit, & potiſſimum cognoſcere, vtrum de ſepulto tuberculo, vel aneuryſmate ſit dubitandum, ad quorum malorum diſcrimina prophylaxis quoque erit dirigenda. Porro, ſi ſolitarius fuerit, aut cum ſimplici lymphæ congeſtione thoracis ſpaſmus, tunc vſurpanda erunt, iudicio Curantis, oleoſa, ſulphurata, terebinthinata, ſuccinata, camphorata, emulſiones, aliaque multi generis aquea, & diluta. *His phlebotomia quando conueniat.* Si, præter ſpaſmodicas contractiones, dolores, & febres vrgeant, laudantur iuxta doloris gradum, ægrique vires, etiam phlebotomiæ, & mitiſſima paregorica, de quibus prudens, ac ſciens Medicus opportune decernet.

Cardiaca præſcribendi ratio. XII. In reliquis, vbi malum hæret præcordiis, & eroſionis metus longiſſime fuerit, identidem ſunt præſcribenda cardiaca atque etiam, ſi opus fuerit, quæ ex ſtibio, vipera, mumia, & myrrha conflantur.

XIII.

XIII. Deinde ſi conuulſiones exiſtant epilepticæ, vel ad epilepticam indolem tendentes, perpendendum erit, num affectio ſympathica ſit, ex inferiorum ſcilicet viſcerum, totiusque corporis conſenſu, an idiopathica ex peculiari cerebri paſſione. Etenim iuxta hanc diuiſionem præſeruatorias curationes inter ſe admodum diuerſas inſtituemus. Siquidem, ſi fuerit vitio ſtomachi, & ſuccorum inteſtinalium, omni alio pharmaco melior eſt vomitio, & alui deiectio, per epicraſim inſtituta. Hinc paſſim Romæ occurrunt multi, qui, licet ſcotomiis, aliisque capitis affectionibus, fortes apoplexias, ſubitasque neces minitantibus, iamdiu tentati fuerint, ſenes adhuc decrepiti, ope Pill. de Succin. Craton. de ſpuma chalybis, vel alterius benigni ſoluentis, identidem intra annum repetitorum, ſeruantur incolumes.

Sympathicæ epilepſiæ vomitus & epicratica purgatio proficua. Hæc Romæ præſertim ab apoplexia præſeruat.

XIV. Si vero huiusmodi affectiones

Phlebotomia quando celebranda. ones a recurrente vaſorum ſanguineorum plenitudine, aut ſuppreſſis hæmorrhagiis dependeant, tunc phlebotomiæ interdum inſtituendæ, ac fonticuli etiam admouendi erunt.

In epilepſia idiopathica abſtinere a vino magnum remedium. XV. Quod ſi tandem eadem mala, ob inductam in cerebro labem, idiopathica etiam euaſerint, nullo certius remedio extra limites inferendæ ſubitæ mortis contineri poſſunt, quam, ſi æger abſtemius ſponte factus, ſpecifica antepileptica, ac laudabile vitæ regimen perpetuo adhibuerit. Nec meditata ſolum, ſed diu etiam experta in præſens referimus; quibus ſane obſeruationibus ipſius quoq; (a) Hippocratis conſilium accedit; is enim agens de inſomniis, comitialem morbum, aut inſaniam ſignificantibus, monet, vt *ægri cibis paucis vtantur; ita namque integram valetudinem ſibi tota vita comparabunt.*

(a) Lib. de inſomn. n. vlt.

In congeſtionibus XVI. Denique circa congeſtiones nonnulla breuiter diſſeremus;

eæ

eæ namque, cum nimio, varioque inter ſe diſcriminentur interuallo, Medentium ingenia, vſu firmata, ad capiendum conſilium in arena duntaxat mouere poſſunt. Prudens itaque Medicus in horum morborum curatione ita ſe exerceat iuxta (a) Hippocratis oraculum, *vt proſit, aut non noceat.* *curandis Medicus ſit prudens*

(a) 1. epid. ſect. 2.

XVII. Cum vero congeſtiones modo imo in ventre, modo medio, modo in capite fieri contingat; nunc ab humoribus lentis, & craſſis, nunc a ſalinis, & acribus, nunc demum a mixtis, & ſulphureis, ſiue cum ſuppuratione, ſiue ſine ea; equidem arbitror ſummo Curantium iudicio, atque experimento opus eſſe, vt hiſce in caſibus recta præſeruandi ratio inſtituatur. Illud ſolummodo in genere admonemus, ſcilicet vbi viſcidum, ac ſalinum phlegma in aliquo ventre peccauerit, conducere rhabarbarata, aloetica, chalybeata, ſtibia- *Iuxta congeſtæ materiei indolem prophylaxis dirigenda.*

 ta,

ta, potum The, vel Coffe, therebinthinata, aliaque gummoſa, tenacitatem ſoluentia: vbi ſalinum, & acre, iuuare aquea, ſuccos herbarum epiceraufticarum, diluta, lactiginoſa, oleoſa, & alcalica, partim fixa, vt ſtibium diaph. partim benigne volatilia; vbi tandem vitium eſt in ſulphureis, mixtisque principiis, mixta remedia vtilia fore, præſertim ſi de occulta dubitetur ſuppuratione, quo in caſu, poſt phlebotomiam, initio morbi, ſi res poſtulat, inſtitutam, ea vſurpanda, quæ pus, ac ſaniem dulcificare, quæ ſphacelum arcere, quæ demum rupto abſceſſu, vlcus abſtergere, & conſolidare valent. Eligat itaque peritus Medicus ex omnibus optima, & vnicuique adhibeat in re tunc præſenti, quæ magis congruunt, illius apud [a] Celſum conſilii perpetuo memor, nempe: *nulla re magis laborantem iuuari, quam tempeſtiua abſtinentia, ſemper quærentes non quid Medico liceat, ſed quid ægro ſalu-*

(a) Lib. 2. c. 17.

Opportunum Celſi conſilium.

salutare sit, cui vehementer nocet, quoties in eius, quod assumitur, vel tempore, vel modo, vel genere peccatur.

XVIII. Sed, stante ea diuisione, quam circa initia huius capitis posuimus, superest, vt agamus etiam de methodo prophylactica dirigenda ad homines externis morbis valetudinarios. Cum vero certum sit apud ista corpora idcirco fartam, tectamque internorum viscerum texturam seruari, quia praui humores ad artus cum podagra, aut quouis tumore, vel ad superficiem corporis cum vlcere, fistula, scabie, vel alio morbo decumbunt; profecto vniuersa ratio præseruationis a subitis malis, subitas neces inferre valentibus, versari videtur circa auxilia, quæ primo seruare possunt firmum, validumque fibrosum rete internorum viscerum, & vasorum, vnaque simul congruam fluxilitatem, dulcedinem, & crasim liquidis conciliare; vnde quidquid intus redundat in-

Externi morbi diuturni valetudinariis potissimum vtiles, & cur.

Quomodo tractandi ne subito perimant.

incongruum, atque impermiſcibile, excitato confeſtim ſtimulo, foras vtiliter propellatur, ac veluti deſpumetur; deinde, quæ ſimul tollere valent in affectis externis locis ea impedimenta, quæ aliquando obiici poſſunt ipſis ſalutaribus fluidorum propulſionibus, remoris, ac ſecretionibus.

Methodus generalis præſeruatiua.

XIX. In genere itaque iuuabunt alimenta optimi ſucci, iura interdum viperata, ſerum cum infuſione rad. chinæ, & alia eiuſmodi, quæ robur ſolidis partibus, benignamque volatilitatem, ac fluxilitatem humoribns tribuunt; ſimulque ea omnia, quæ partes externas ita tuentur, ac diſponunt, vt nullo callo, nullaue, etſi minima, conſtipatione laborent, per quam internis niſibus renitantur. Nunc ad Artis Magiſtros, non ad ſolos Candidatos ſcribimus; ea propter non pudet breuia tantum medendi monſtrare compendia. Illud tamen docuiſſe nunquam ſatis con-

tenti erimus, frustra nempe præseruandi rationes a subito interitu illum foris quærere ex medicaminibus, qui domi spreuerit diætam. Cætera Medicinæ præsidia interdum fallunt, vnum nullo vnquam tempore fefellisse comperimus, rectum scilicet vitæ regimen, ac tranquillum, infractumque in bene, vel male valentibus animum: iis enim duobus veluti axibus vniuersus fere præseruationis orbis a subitanea morte circumagitur. Neque profecto hac super re decipi nos patitur Diuinum illud monitum apud (a) Marcum, vbi Christus Discipulos admonet, vt sobrie viuant, & a grauibus temperent Mundi curis, ne subitis mortibus causas exhibeant. *Attendite vobis, ne forte grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina illa dies: tanquam laqueus enim superueniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ.* Sileat igitur Medicus, vbi

Diæta cæteris remedijs præstantior.

(a) c. 21.

Recto viuendi regimini animorum tranquillitas iungenda, ex diuino etiam Oraculo.

Deus ipſe loquitur; & quidem ſine parabolis certiores prophylaxis rationes nos edocet, quas certe annua calamitate docti, vt mox videbimus, viua deinceps memoria retinere debebimus.

Finis Primi Libri.

DE

DE SVBITANEIS MORTIBVS

In particulari

LIBER SECVNDVS.

DE SVBITANEIS MORTIBVS

ILLARVMQVE CAVSIS

Quæ decursu annorum 1705. & 1706.

ROMÆ CONTIGERVNT

LIBER SECVNDVS.

Voniam Libro præcedenti quæsitum est in genere quid subita mors? quales sint eius causæ? quæ etiam signa, quæque ad illam auertendam remedia, vt vires nostræ tulerunt, ostendimus. Iam hinc superest, vt secundo Libro agamus in particulari de iis subitaneis interitibus, qui Romæ per hæc tempora crudeliter desævierunt; daturi etiam exempla tum subitarum ægritudinum, quæ vagabantur, tum non-

nonnullorum, qui eisdem correpti vel euaſerint, vel deceſſerint. Admonentes interea, vt ad memoriam reuocentur ea, quæ in limine prioris Libri Benigno Lectori propoſuimus circa rationem, propter quam de Subitaneis Mortibus ſcribere decreuimus.

Quæritur, an causa repentinarum mortium, quæ Romæ per hæc tempora grassatæ sunt, fuerit vniuersalis, & simplex, an vero particularis, & mixta.

CAPVT I.

ACturi nunc de morbibus, quibus hoc anno tot Romani Ciues, atque Incolæ repente ſublati ſunt; inueſtigabimus primo loco, communisne, an particularis earundem cauſa latuerit in ſingulis.

Mors repentina quandoque graſſatur in homines & bruta ex cauſis vniuerſalibus.

II. Nos minime fugit, libitinam certis annis, annorumue tempeſtatibus, non modo in hominibus, ex peſtilenti aëris conſtitutione proficiſcentem, ſed vel in brutis animalibus, pecudibus nempe, capris, aliiſque ex certa aëris labe, vel aquarum, & paſcuorum defectu, vitioue natam, improuiſo debac-

bacchari. Vnde aureis verſibus cecinit (a) Fracaſtorius noſter.

(a) In ſiphil.

Interdum pœnas animalia ſola dedere,
Aut multa, aut certa ex ipſis: memini ipſe malignam
Luxuriem vidiſſe anni, multoque madentem.
Autumnum, perflatum auſtro, quo protinus omne
Caprigenum pecus e cunctis animantibus vnum
Corruit;

Repentinæ mortis Romæ nunc graſſantis cauſa non fuit vniuerſalis; ſed cuicumq; morienti particularis, & propria.

III. In noſtra tamen hypotheſi probabilius ducimus, cauſam improuiſarum mortium non vnam omnibus abſolute communem, ſed ſingulis morientibus maiori ex parte propriam extitiſſe. Quod ſane, tametſi præ me ratiocinando ex ſignis facile fuerim aſſecutus; tum vero mihi tandem placui, cum internum animi ſenſum externo ipſius rei teſtimonio, atque certa experimentorum fide comprobatum intellexi. Ex ſequentibus enim apparebit, peculiares, ſuasque præ-

præcipuas cuique causas, seu immaturæ dissolutionis, vt ita dicam, semina paulatim genita: denique confestim ad actum fuisse reuocata, iuxta illud (a) Hippocratis, *non enim repente morbi hominibus accidunt, sed, paulatim collecti, aceruatim apparent.*

(a) l. de diæt. n. 3.

Huius discriminis causa non fuit vsus tabaci.

IV. Quid enim tabacum incusabimus; cum nonnulli, quorum nares nunquam puluis iste inquinauerat, ex tempore viderint occasum? Quid veneficas ex terræ motibus exhalationes; cum ii præcipue a subitaneis tum morbis, tum mortibus se feliciter vindicauerint, qui diruta ex soli conuulsionibus loca potissimum incoluerunt? Quid chocolatæ abusum; cum qui a triginta iam annis nunquam non semel, sæpe bis in die (quos inter Cl. D. Placentius Med. Vrbis Senior, & octogenario maior, vt & ipse ego, cætera cauti, numeramur) hoc potu vsi sunt, nullo, vel minimo per hæc tempora symptomate laborauerint.

Non exhalationes ex terræmotibus.

Non Chocolata.

uerint. Contra inter eos, qui nunquam illam deguſtarunt, multi ſubito interierunt? Quid tandem ignotum aëris venenum culpabimus; cum extiſpicia varias, notiſſimasque cauſas rerum naturam diligenter quærentibus apertiſſime detexerint?

Neque Benefica vis aëris.

V. Firmant vero ſententiam de particulari in ſingulis cauſarum concurſu præteriti etiam euentus illorum, quos vitam cum improuiſa morte commutaſſe nouimus, priusquam a SUMMO PONTIFICE imperatum nobis fuiſſet, vt anatomico cultro ſepulta veritas erueretur. Etenim nonnulli ſublati fuerunt cum indiciis ſubito diſrupti ſanguiferi canalis, quem iam varix, aut aneuryſma intra thoracem, vel abdomen debilitauerat. Multi per fortiſſimam apoplexiam, ob interceptum, effuſumque ſanguinem intra cerebrum. Alii demum ex magno, ac pertinaci præcordiorum ſpaſmo, aut paralyſi, vel

Authoris experimenta de cauſa particulari in ſingulis morientibus.

ex obstructione viarum cordis, magnorumque vasorum; vnde, impedita sanguinis traiectione a corde tum in pulmones, cum in cerebrum, vitale illud, ac reciprocum istorum viscerum commercium ex tempore interciderit. Hoc vero perpetuo est obseruatum, vltimum nempe diem repente a nemine, quod sciam, visum fuisse, qui labe aliqua fluidorum, viscerum, aut saltem carnalium a multo tempore non laborauerit, quique simul non fuerit stationarius miles in castris Bacchi, aut Veneris. Quibus fit, vt ipse crediderim, repentinos hosce casus non sanorum plerumque mortes, sed quandam veluti humanæ naturæ despumationem, seu malam crisim extitisse apud illos, qui iamdiu palam, vel secreto, infirma, atque ægra valetudine fuerunt: crisis enim apud theoricos definitur, subita mutatio in morbis ad salutem, vel ad mortem.

Nemo nisi valetudinarius, & intemperans repente periit.

Subita mors in iis ad malam crisim referenda.

De-

Demonstratur, inæqualem aëris constitutionem fuisse etiam inter causas vagantium repentinarum mortium.

CAPVT II.

LIcet dubitationi non sit locus, quin celeres interitus, Romæ hoc præsertim tempore contingentes, magna ex parte prædispositis vitio aliquo corporibus debeantur: negare tamen non ausim vniuersalem aliquem cœlestium, terrestriumque causarum concursum ad hunc producendum effectum conuenire potuisse, sine quo forsitan, nec adeo numerosa, nec adeo subita morientium clades contigisset. Hic autem concursus, vt mea fert opinio, acceptus potissimum referendns esse videtur præteritarum indoli tempestatum, quas nemo, vel lippus, non vidit excessu quodam intemperierum insidias ægris iam corporibus facile parauisse. Præcessit enim æstas ferui-

Constitutiones aëris quomodo subitam mortem sollicitauerint.

da,

da, atque admodum ſicca; deinceps Autumnus, auſtro plerumque comitante, pluuioſus; tandem hyems viguit inæqualiter borealis, & auſtralis. Vnde nil mirum, ſi tum ſolida fuerint eneruata, tum ſales acres, parteſque ſulphureæ a præferuida elapſi anni æſtate (balſamico-oleoſa, aquoſaque, & dulcia ſanguinis componentia plus iuſto diſſipante) intra Romanorum corpora prædominium acceperint; indeque propter nouos motus, & aculeos, periculum valetudinariis ſtruxerint improuiſum. Nihil enim tam prompte ſubitaneam mortem ſolet inferre, quam ſi momentum impetus, adauctum in fluidis, debilitatam alicubi reſiſtentiam ſolidarum partium maioris vſus conſtanter vrgeat, ſuperetque.

Impetus liquidi auctus intra ſolidum minus reſiſtens ſæpe funeſtiſſimus.

II. Quæ autem, & quot ſint mala, quæ nobis obueniunt ex auſtro, & aquilone, clare, ac ſapienter edixit (a) Hippocrates per hæc verba. *Cerebrum ab auſtris quidem ſolui, &* hu-

(a) De morb. ſacr. n. 15.

humectari, & venas laxiores reddi. Ab Aquilonis vero flatibus, quod sanissimum est in cerebro, compingi, quod vero morbosissimum, ac humidissimum est, excerni, & forinsecus circumalluere. *Auster & Aquilo noxii ex Hipp.*

III. Cum vero, experiamur fermentatiuas particulas, ex Africa per austrum aduectas, deteriores reddi exoticorum quorundam miscella principiorum, quæ ex Romano solo passim eleuantur; exinde facile est causam inuenire, cur multigeni, intra prædispoſita ciuium corpora collecti, erodentes humores, certo quodam tempore delitescere, sensimque vires, per aëris pabula captare potuerint; vt denique, accedente nouissima quacumque causa, necem subito intulerint, inducta post nouum, extraneumque motum, sanguinis plerumque coagulatione, quam serositatum defluxio, atque exundatio consequitur, & de qua, coacti exemplo lactis, egregie idem locutus *Romæ Auster deterior.* *Sanguinis coagulationem serositatum exundantia*

M est

conse-quitur. Hipp. de lacte coacto exemplum. (a) 4. De morb. n. 26.

est (a) Hippocrates, cum modum exponit, quo ea operantur, quæ ex cœlo nobis obueniunt, si ad ea, quæ in corpore genita sunt, corrigenda inepta fiant. Sales enim acres, ab autumni pluuiis in fluorem nostris in corporibus euecti, nunc per aquilonares ventos perspirare impediuntur, nunc vero ab austro vlterius fusi, transuersim aguntur.

(b) In append. ad prax. tract. 10. n. 124. & seq.

IV. Interim, si cupis modum, qua aër extraneis, atque humanæ naturæ infensis particulis imbuitur, & quomodo interdum per ventos huc illucque transferatur, plene id habebis a (b) Franc. de la Boe Sylu.

Ad-

Adducuntur quædam argumenta ad confirmandum non ex vniuersali solum causa tot hominum discrimina Romæ contigisse, sed ob morbosas eorundem corporum dispositiones, ac potissimum intemperantiam.

CAPVT III.

TRia hic obseruatione digna vlterius occurrunt, quæ veris, obscurisque detegendis subitaneorum interituum huius anni causis nouam lucem afferre possunt. Primum illud esse videtur, quod nemo forte Nobilium, aut eorum, qui frugi vita vtuntur, vtcumque subitaneis morbis correptus, vitam subito deseruerit: certissimo quidem argumento, non a solo aëris vitio vagantes Romæ morbos, mortesque ortum habuisse; cum affectus olim apud Leidenses epidemicus, quem tanta sedulitate describit (a) Syluius, & cuius omnem causam ex aëre, tunc plu-

Nobiles, & temperati repentinam mortem non subierunt.

(a) Loc. sup. cit.

Contrarium accidit ubi ex causa uniuersali, testante Syluio. Diuites utcumque repentinis morbis correpti præ pauperibus felicius liberati sunt, & cur.

rimum a ſtatu naturali recedente, deriuandam putat, prius & grauius in opulentiores, ac delicatiores; ſerius, & quodammodo leuius in plebem ſæuierit.

II. Et quanquam hiſce temporibus nonnulli ex diuitibus apoplexia tentati fuerint, adhibita tamen opportuna medela, vel ipſi vtcumque conualuerunt, vel ſyderationes in paralyſes conceſſerunt. Scilicet quia illi, qui euchymis cibis nutriuntur, qui ab aëris inclementia ſeſe tueri magis valent, quique tandem, quoties morborum prodromis pulſantur, ſtatim ad remedia confugiunt, vel certe cautius deinceps in viuendo ſe gerunt, talem vitioſorum fluidorum cumulum in ſe minime congerunt, qui ſubitam necem afferre poſſit. Contra vero pauperes, quemadmodum facultate deſtituuntur deligendi cibum, & potum, cæteraque ad valetudinis tutelam neceſſaria, ita paſſim ad vulgaria, minusque plerumque ſalubria,

lubria; ſunt incontinentiores diuitibus; quinimo, quoties alicuius morbi præludiis tentari incipiunt, curationes, vel nullas ſuſcipere, vel prorogare ſolent; idcirco in iis tum ſolida, præcordia præſertim, ac cerebrum, ſenſim labefactantur, tum fluida ad morbos inferendos, ac prædictis in partibus manifeſtandos, magis exacuuntur.

III. Alterum deinde, quod accurate pariter, diligenterque conſiderandum venit, verſatur circa ſexum, in quem iſtarum decurſu tempeſtatum mors furere viſa eſt; hæc enim, vt contra maſculinum hoſtiliter agere, ita ſequiorem ſexum fere intactum relinquere conſueuit; vt vix paucas fœminas ſubito mortuas ad hunc vsque diem numerare potuerimus. Conditio ſane morboſæ conſtitutionis, perſimilis alteri, quæ Iuſtiniani tempore obſeruata fuit Conſtantinopolis, vbi popularis quidam morbus mares magis, quam fœminas abſumebat.

Lethalis hæc labes Mares potius inuaſit quam fœminas.

Apud Sigonium de occident. imper. lib. 20.

Vnde hoc. bat. An quia mulieres, catameniis repurgatæ, morbificum apparatum ad irritatiuam, ac suffocatiuam plenitudinem colligere, vtplurimum prohibentur? An satius quia fœminæ, etiam plebeiæ, temperantius vitam plerumque ducentes, minus prauorum succorum solent congerere?

IV. At illud certe ex duabus hisce obseruationibus præcipue constare videtur, continentiores in cibo, potu, ac venere a subitaneis mortibus se huc usque opportune vindicasse; incautos vero, luxuriosos, vinosos que improuisis facile mortibus concidisse.

Non vnicum signorum genus improuiso morientibus præiuit. V. Postremum sedulo animaduertendum illud sane est, quod morbi, vnde subitæ mortes ortæ sunt, non semper iisdem signis, ac symptomatibus stipabantur. Etenim aliquibus, per aliquot ante mortem dies, efflorescentia ad cutem apparuit, qua repulsa fortissima superuenit apoplexia: vt contigit

git in primo casu illorum, quos post repentinam mortem dissecuimus. Nonnulli vero, diu ante necem, anhelitu, palpitatione, vertigine, atque animi deliquio sæpius correpti morte tandem occubuerunt, vt in V. casu obseruatum. Vidimus etiam non paucos, qui, præcurrente thoracis, totiusque corporis conuulsione, sublati fuerunt, quorum numero quartus casus accensendus. Nec defuerunt qui, ex affectione fere scorbutica diu valetudinarii degentes, propter improuisam tandem choleram, subito conciderunt: quemadmodum accidit cuidam Sacerdoti Societ. Iesu. Denique, vt paucis concludamus, non eadem omnibus communia signa mortem præcesserunt, & comitata sunt: vt iure merito fateri possimus, libitinam ex peculiari vniuscuiusque corporis dispositione magna ex parte in Romanos grassatam fuisse. Contra vero fit, cum ex principio duntaxat vniuersali frequentes inte- *Si ab vniuersali causa,*

 ritus

eadem continuo signa ad sunt. ritus in genus aliquod animalium debacchantur; tunc enim eadem semper indicia, actionumque læsiones, mortem præcurrunt. Hinc legitur apud (a) Sylu. anxietates, nauseam, ac vomitum suos in primis ægros inuasisse, & apud (b) Fracast. de caprigena clade canentem, signa futuræ mortis tussiculam semper præcessisse.

(a) Loc. sup. cit. n. 4. & seq.
(b) in Siphil.

VI. Accedit etiam, morbos, qui elapsis mensibus ad mortem iter fecerunt, nulla contagione in affines, necessarios, aut in cadauerum sectores migrare obseruatos fuisse; indicio sane non obscuro, nullum in iis viguisse virus; per quod de vllo epidemico, aut pestilenti morbo fuerit metuendum.

VII. Nouum sane non est per interualla, incertis reditibus, hic illic subitaneas mortes ex sporadicis morbis in terris apparere. *Plures Italiæ Vrbes hac peste alias correptæ.* Etenim non solum Venetiis, sed & Romæ, aliisque Italiæ Ciuitatibus id contigit circa initium præteriti

sæculi,

ſæculi, vt narrat (a) Dom. Tirillus in tractatu, quem de hoc eodem argumento illa occaſione ſatis diligenter conſcripſit. Pariter Romæ ſub Alexandro VII. cadauera quamplurima repente mortuorum adaperta fuerunt a Ioh. Trullio Chirurgo Pontificio, qui, fere in omnibus, vaſorum vel intra pectus, vel intra cranium rupturas, comperiit. Nouimus etiam ante multos annos in Hetruria crebro homines ex tempore mortuos, quorum cauſæ modo in cerebro, modo in thorace deprehendebantur, de quorum ſane caſibus locutum fuiſſe arbitramur doctiſſimum Carolum (b) Fracaſſati. Vt proinde ſerio quidem de ipſa morte cogitare, ſed mirari minime debeamus, eandem non raro clanculum, ac feſtinanter ad nos venire.

(a) De cauſ. ſub. mort. cap. I.

(b) In differt. epiſt. de cereb.

Numerus morientium in Vrbe forsitan hoc tempore minor extitit, licet maior visus sit, ex quo consueti, & exitiales Romæ morbi nequaquam vagati sunt.

CAPVT IV.

IN admirationem certe nullam peritiores Medici hoc anno duci deberent ex paulo frequentiori subito morientium numero in Vrbe, si aduerterint decursu superiorum tempestatum, æstatis nempe, autumni, atque hyemis, in quibus crebro repentini hominum interitus contigerunt, morbos Romæ consuetos, malignas nimirum febres, pectoris inflammationes, aut prauas dysenterias, ex quibus multi solent decedere, rarissime inualuisse; ita vt in hanc nostram temporis constitutionem illud apte quadrare videatur, quod (a) Hippocrates ætate sua obseruauit. *Resolutiones*, nimirum, *cœpisse ex syderatione, & quidem mul-*

Grassantibus repentinis mortibus cæteri morbi, & mortes Romæ minus frequentes.

(a) 1. epid. const. 3.

multos ex ipsis subito mortuos fuisse, cum morbus esset satis popularis. Cætera incolumes degebant. Vnde, si subitaneæ huius anni mortes, quæ fere solæ contigerunt, conferantur cum vulgaribus mortibus singulorum ex superioribus annis, credimus, hosce interitus longe minores inuentum iri. Quid igitur erit causæ, cur nunc miremur, ploremusque, (animarum excepto periculo) forte non adeo magnum numerum acutissimorum morborum, repente interimentium, cum plures mortes ex aliis, ac potissimum acutis ægritudinibus, elapsis annis, impauidi siccisque oculis spectauerimus? Ille siquidem prauorum humorum apparatus, qui alias ex æstate pluuia, ac prauitate fructuum nostris in corporibus paulatim colligi, & vi cuiusdam fermentationis, ac pene putrescentis liquidi, ægros longiori via de medio tollere consueuit; hoc anno in se ipso magis existens, vt

Ratio adducitur.

(a) De vet. Med.

vt (a) Hipp. dicto vtar, promptior ad motum, & potentior hic ad ſolida irritandum, ſcindendumque, illic vero ad fluida coagulandum, aut diſſoluendum, redditus fuit, proindeque adeo præcipites mortes valuit inducere. Exinde animos ad ſpem ereximus, transacto verno æquinoctio currentis anni 1706. per nouam aeris, ac terraquei orbis refermentationem, perque ventorum permutationem, morboſum iſtum particularum concurſum, & commixtionem variatum iri: vnde lethalis, ac mortifera conſtitutio, de ſua remitteret ſæuitie, Deoque omnium bonorum largitori debitas laudes ſoſpites, hilaresque redderemus. Quod ſane præſagium exitu maxime comprobatum nunc cernimus, cum opus hoc, in lucem edituri, expolimus. Sed quoniam nullum in terris bonum absque mixtura mali hominibus accidit, inde fit, vt, dum de felici, fauſtaque repentinarum ceſſatione mortium

Ceſſatio repentinis

iure gaudemus, & gratulamur, sub fœnore beneficium nos accepisse præsentiamus. Nunc enim, vel decursu æstatis, acutas febres, lethalesque peripneumonias sæuire passim intuemur, dolemusque.

mortibus consueti morbi, & lethales recrudueré.

Quæ remedia hoc anno iis maxime profuerint, qui a subitaneis morbis, repentinas mortes minitantibus euaserunt.

CAPVT V.

CVm satis pateat ex antedictis, Nobiles, ac diuites, immo, vt postea resciuimus, nonnullos etiam pauperes, subitaneis morbis tentatos, hoc anno conualuisse, non dubitamus, quin pius, vtilisque noster futurus sit labor in iis diligenter recensendis, quibus iidem ex repentinis mortibus euaserunt. Ita Medici, recurrentibus aliquando consimilibus anni constitutionibus, firmata no-

nouis experimentis inuenient præsidia, quorum ministerio ægri vel a morte penitus vindicari, vel saltem tantum temporis lucrari valeant, vt anteactæ crimina vitæ (quod cardo rei est) sacra exomologesi expiare, seque Numini commendare possint.

II. Et quoniam ægri, qui morbi vim superarunt, quantum nobis innotuit, apoplexiis cum epilepticis, vel syncopalibus affectionibus, absque vlla tamen vasorum scissione, aut ruptura, potissimum tentati fuerunt; idcirco rationi consonum ducimus, ea nunc remedia indicare, quæ in hac temporis constitutione plerumque vtilia deprehendimus.

III. Inter ea vero, quæ maxime proficere visa sunt, primas tenuit sanguinis missio ab iis, vel illis venis, iuxta ægrorum vires, consuetudines, aut suppressas euacuationes celebrata, & præsertim in Viris plethoricis, nunc ex brachio, nunc ex pede. Vbi aduertimus in affe-

Sanguinis missio varie administrata vtilis fuit.

affectionibus apoplecticis, cum resolutione alterius cruris, nos proficuam expertos fuisse venæ sectionem ex syderato talo institutam; fluente enim ex affecto membro sanguine (quemadmodum in coxendicis doloribus aperta sub eodem poplite, vel in crure, quam ischiadem vocant, vena, feliciter contingere obseruamus) facilius, ac fortius dimoueri possunt obstacula conuulsionum, & obstructionum, quæ in vasis læsæ partis spinalis medullæ, vel cerebri basis pertinaciter hærent. Quibus autem hæmorrhoides, aut menstrua restitissent, iuuit ex pede, atque ex podice. Tandem iis, in quos, vel ob prouectiorem ætatem nulla inferiorum venarum sectio cadebat, vel post alias phlebotomias contumax adhuc strangulatio arteriarum carotidum, & sinuum duræ matris perseuerabat, miram opem tulit aperire venas frontis, nasi, & præsertim iugulares, ex quarum profecto sectio-

Eadem in syderata parte proficua.

Iugulares, nasi &c. Venæ quando aperiendæ. sectione, quanquam sero, & citra præuias dispositiones tentata, aliquam tamen vtilitatem reportauit Illustrissimus Præsul Rota, qui, cum acuta febri, & suffocatiua pulmonum plenitudine correptus esset, indicatæ missioni sanguinis ex cubiti flexura (dolente nobiscum D. D. Bernabeo diligenti eiusdem Physico) omnino repugnauit: perperam enim hac de re astra sibi familiaria consuluerat: facta postmodum ad cerebrum metastasi, in apoplexiam incidit, & cum minus speraretur, vt resiperet, incisa iugulari, statim ad sensuum officia rediit, & suæ compos mentis multas horas pro salute animæ consecutus fuit; licet eadem pulmonum affectione redeunte, tandem decesserit.

Quare vtile sit per hæc vasa sanguinem mittere. IV. Rationes vero, ob quas phlebotomia venarum frontis, nasi, ac potissimum iugularium in calidis, & sanguineis cerebri affectionibus iuuare plurimum solet, pe-

tendæ

tendæ forent ex prodromo nostro, quem Antepraxim morborum cerebri inſcribimus; ubi ſolide agimus de peculiari ſanguinis itu, redituque per cerebri vaſa, ac de ſublimi artificio, quo inſtrumenta reſpirationis, iuxta indigentias œconomiæ animalis, augent, vel minuunt impetum, ac proinde molem eiusdem ſanguinis, tum propellendi per arterias carotides, quæ non recta, ſed obliqua, atque inflexa via cranium perforant, cum reducendi a iugularibus, quæ non ſparguntur per cerebri ſuperficiem, ſed mediis duræ matris ſinubus ſanguinem hauriunt. At enim vero, cum hic verſemur intra limites propoſiti thematis, ſatis erit indicare, prædictas venas, cum per lanceolam ſcinduntur, affatim illum, vel illi proximum ſanguinem profundere, quo intercepto, ſinus tument, cerebrum, ac nerui irritantur, ac premuntur; & quo expedite recirculante, cor, & pulmo vltro gra-

Iugularium incisio cerebri, & præcordiorum leuamen.

N uaren-

uarentur. Vnde nil mirum, ſi, hoc particulari detracto cruore, liberior redditur ſanguinis fluxus in cerebro, & præcordiis, ac pro ratione virium cauſæ morbificæ, atque ægrorum tolerantiæ, iſtorum viſcerum conuulſiones, ac ſanguinis quoque moræ impediuntur.

Sublingualium in aphonis vtilis.

V. Similiter inciſio venarum ſublingualium in aphonis, detrahens ex affecta parte ſanguinem, ea vaſorum tollit impedimenta, quæ neruos, inducta preſſione, aut conuulſione, ſuo priuabant officio.

Bene nutrita corpora feliciorem ſanguinis miſſionem ſunt experta; & cur.

VI. Sed, redeundo ad hypotheſim, contulit porro mea ſententia in conſtitutione iſta repentinorum morborum ſanguinis miſſio, quia ægri, quorum mala inducias pro tentandis remediis Medico præbuerunt, inter illos numerabantur, qui vtplurimum probis alimentis, vino, & chocolata vſi fuerunt. Deinde vero, quia illorum non aſpernanda, inter externas, cauſa fuit præferuida, & ſicca æſtatis conſtitutio,

qua

qua sales sulphurei, maximeque acres intra optime saginatam sanguinis massam exaltari solent, qui sales, cum solito maiori momento motus quaquauersum per corpus ferantur, minimo negocio intra tendineo-musculares membranas sinuum duræ matris, ac magnorum vasorum cerebri, aut præcordiorum impingunt, easque rigidas faciunt, & crispant; exinde, angustatis sanguiferorum finibus, & caudicibus, libera tollitur, apud huiusmodi viscera, ipsius sanguinis circulatio, quam, vasorum interceptionem, vocauit Hippocrates, qui sane primus hisce in casibus phlebotomiam laudauit. Et quidem huiusmodi affectiones si ruptura vasis caruerint, remittunt misso sanguine, quia nempe scissa vena simul cum ipso cruore, qua data porta, illud effluit acro-volatile, quo detracto, statim eneruatur, ac debilitatur excessus momenti eiusdem sanguinis contra vasa, quæ pro-

Hippocraticæ vasorum interceptionis modus exponitur.

propterea exceſſu tenſionis, & criſpaturæ contra ſanguinem nitebantur. Inſuper, inducto per phlebotomiam nouo in ſanguiferis ſpatio, fluidorum motus, & remixtio liberior redditur, indeque, ſi quæ alicubi vrget canalium conuulſio, vel obſtructio, rapiditate introfluentis liquidi remittit, ac cedit.

Hanc phlebotomia tollit teſte Hippocrate.

Sanguinis miſſio Romæ non ſemper proficua

VII. Hic ſerio aduertendum putamus, nos miſſionem ſanguinis non ſemper in epilepticis, apoplecticis, ac ſuffocatiuis affectionibus Romæ proficuam expertos fuiſſe; idcirco, cum in ſubitis caſibus noſtræ confuſio mentis pronum faciat iter ad errorem, caueant Medici, ne ad huiuſmodi, quod tantopere apud aliquos laudatum, expeditumque eſt remedium, inconſulto deſcendant; cupientes enim ſanare ægrum, vt Celſi dicto vtamur, ex tempore iugulabunt. Sedulo itaque videant, quæ ſcripſit [a] Hippocrates, circa indicationes, ac ſigna pro mittendo in iis caſibus ſangui-

ne;

(a) De vict. rat. in morb.

ne; & de tempore quoque, in quo conuenit, (quod circa mali principia esse solet) consulant doctissimos Viros (a) Ballonium, & (b) Martianum.

acut. n. 37. & seq.
(a) Lib. 2. consil. in com. ad histor. I
(b) In com. ad suprad. Hip. textum.

VIII. Quid? quod Romæ rarius, quam in montanis regionibus venas incidere conuenit, præsertim cum vel corpora ingluuiei multigenæ, & impuræ sunt assueta, vel æstas viget pluuia, fructusque ad perfectam maturitatem non peruenerint; quibus de causis incolæ, ac Ciues apparatum cumulant humorum, ex quibus plus impuri, quam balsamici sulphuris, plus fixorum, quam volatilium salium redundat, & proinde laxata fluidorum compages ad eam prona fit crasim, quam scholæ satis barbare putredinosam, ac malignam appellant, in qua quidem, propter volatilium partium penuriam, instar toxici esse solet Phlebotomi lanceola. E contrario, cum optima præcessit victus ratio, atque æstas pertinaci-

In male nutritis corporibus sanguinis missio cur perniciosa.

ter feruet, ac ſicca permanet; fructuſque abundant maturi, Romanorum in corporibus ſulphur, ſaleſque, etiamſi acres, volatiles tamen, vt ſuperius monuimus, euehuntur, & ſubſeruiunt vtilitati, ex ipſa ſanguinis miſſione capiendæ; quemadmodum contigit hoc anno, quo etiam in ſenibus bene nutritis mirum, vel ipſa docente natura, habuimus experimentum. Dominicus Vecchiottus ſeptuagenario minor, habitus plethorici, ac pinguis, ſeſſili vitæ deditus, & carniuorus, cum per menſem circiter capitis grauitate, ac ſomnolentia adeo premeretur, ut in ipſo telonio, pecunias numerando, cedulaſque ſcribendo, dormitaret; vnde iam in limine apparens timebatur apoplexia: nocte quadam improuiſo larga e naribus correptus fuit hæmorrhagia vndecim librarum pondere, qua ſane non modo nullam ipſe paſſus eſt ſenſibilem virium iacturam, ſed ab illo capitis veterno, ſe

In bene paſtis quamuis ſenibus eadem ſalutaris. Mira ad hanc rem hiſtoria.

valde leuatum ſenſit; immo poſt 15. dies, aliis quatuor libris effluentibus, omnino vindicatum. Magnum profectò docilibus Eraſiſtrateis lumen, atque exemplum; ita vt Clarisſimus, parique doctrina, & facundia præditus, Iacobus Sinibaldus in conſilium vocatus, viſa integra iudicatione, nihil innouandum cenſuerit, ſola admonitione contentus in diætæ regimine, & præmatura deinceps phlebotomia, cum primum turgentiæ ſigna fuerint apparitura.

IX. Secundo, ea pariter omnia in corporibus bene nutritis iuuamen attulerunt, quæ ad ſuperficiem, atque ad extremas corporis partes illam reuellere potuerunt irritationem, quam in præcordiis, aut cerebro, ſub forma ſtrangulationis canalium, tanto cum ægrorum diſcrimine incuneatus ſubtilis ichor moliebatur. Immo hoc remedii genus eo ſecurius opem tulit, quo magis irritatio euacuatio-

Laudantur Reuellentia.

ni seroſitatum ſalino-acrium tanquam cauſæ morbificæ iungebatur. Idcirco ex vſu fuerunt non ſolum frictiones, & cucurbitulæ, ſed phœnygmi quoque, & veſicantia plantis pedum, artubus, & occipiti, ſtatim admota.

Veſicantia opportuna ſi vaſorum ruptura non adſit.

X. Neque porro dubitamus, quin veſicantibus opus ſit in curatione huiuſmodi ſubitaneorum morborum, dummodo a vaſorum rupturis non proficiſcantur. Etenim, cum iſtorum plerumque cauſæ malorum ſint ſucci, ex omnino præternaturalibus particulis coaleſcentes, motuque penitus inordinato præditi, qui non continuo congruunt cum ſecerniculis naturalibus, ad naturales, & conſuetos recrementitios humores excipiendos comparatis; neceſſe profecto eſt in repentinis hiſce affectionibus ad artificialia, & morboſa emiſſaria recurrere; vt ægri, aperta per artem via, ſtatim id aſſequantur, quod vix ſero, & difficulter naturæ beneficio

Eadem ſunt emiſſaria artificialia ad ſupplementum

cio impetrarent, quæ & ipſa, vbi viribus magis valet, nixu ſuo, non-niſi nouis patefactis viis, nempe per abſceſſus, laboranti ſuccurrit. *natura, & imitationem.*

XI. Silentio deinde minime prætereundum videtur, quod a D. Doctore Miſtichello non aſpernandum accepimus, nimirum a ſe obſeruatum fuiſſe in Xenodochio Inſulæ Tyberinæ, vbi curandis ægrotis præpoſitus eſt, aliquos de plebe, quos nullum quantumuis validum, atroxque remedium a fortibus apoplexiis excitauerat, per admota plantis pedum ignita ferramenta ad vitæ officia ſubito reuocatos. Scilicet, quemadmodum (a) Claudinus conſulit in apoplexia, & ſyncope punctiones volis manuum, & poſt (b) Fort. Fidel. (c) Henricus ab Heers narrat, ſe aciculam prælongam inter pollicem pedis ſub vngue cuiusdam apoplecticæ, nullum vitæ ſignum præbentis, adegiſſe, illamque momento citius excitaſſe; ita certo credimus multo efficacius *Ignita ferramenta plantis pedum admota* (a) Empyric. Ration. lib. 3. cap. 17. *Punctiones item volis manuum.* (b) De relat. Med. lib. 4. cap. 1. (c) Obſ. 21.

Acicula sub pollice pedis adacta. Ignis ſis quando a cerebro, neruisque impactum excutiat.

præſentem ignem, validisſime irritando fines neruorum, maximum in iisdem tremorem, & ſubtiliſſimarum partium excurſum per eorundem filamenta inducere poſſe, qui, ad usque principium propagatus, fortiter etiam excutiat quidquid cerebro, & neruorum oſtiolis pertinaciter hæret, & per talem duntaxat maximam neruorum ſuccuſſionem, & particularum ignearum penetrationem amoueri poteſt. Quo fit, vt omnes fere Practici in curatione fortis apoplexiæ meminerint, non tantum fonticulorum occipiti, ſed etiam laminarum ignitarum, ipſis futuris admouendarum. Ac propterea anilem cenſemus metum nonnullorum, qui, ne morbi cauſam, forſitan igneam, exacuant, a veſicantium, ignisque vſu, in huiusmodi malis, omnino abhorrent. Aliud enim eſt methodicas, regulares, aut præſeruatiuas, aliud coactas ac repentinas morborum curationes inſtituere.

Lamiæ ignitæ in forti apoplexia commendatæ.

In curatione coacta ſalida non damnanda remedia.

XII.

XII. Tertio ,, leuamen pariter non leue porrexerunt iis, qui, post sanguinis missionem , vel sine illa, deglutiendi potestatem recuperarunt, ea, quæ aluum laxare,ac mox validius mouere potuerunt. Atque hinc, si quando infimi tensio , ac renixus ventris (quod sæpe accidit) occurrebat , statim exhibuimus oleum amygd. dulcium, & iniicienda curauimus clysmata emollientia, simulque irritantia. Vbi vero ventris durities aut minime deprehendebatur, aut mox per oleosa cedebat, maxime etiam profuit pul. Cornacchini, vel aliud validissimum soluens, cum superhaustu copiosi diluti ex iure , vel aqua hordei, ad tollendam scilicet siccitatem, ac stimulum, qui a forti cathartico induci solet. Neque sane de huius quoque pharmaci vtilitate ambigendum nobis fuisse, visum est per hæc tempora, in quibus non massa duntaxat sanguinis, sed ipsa quoque hypochondria apud

In abdominis tensione emollientia irritantibus miscenda.

apud ægros multitudine biliofo-acrium particularum redundabant. Quinimo profecit etiam vomitus apud illos, qui vel huic affueti fuerunt egeſtioni, vel ex crudioris adhuc cœnæ pondere laborabant.

Vomitus aliquibus proficuus.

XIII. Quarto, non leuiter iuuarunt in curationum progreſſu ea omnia, quæ aquoſo fluido laxante, ac temperato redundant, cuius generis extiterunt potus aquæ, iura ſimplicia, diſtillata magiſtralia, ſucci herbarum epicerauſticarum, emulſiones amygd. dulc. gelat. C. C. & ſimilia, quæ nimirum tum ſales acres, & ſulphureos temperare, diluere, atque irretire, tum vel maxime conuulſas alicubi vaſorum fibras laxare valent. Hæc quidem apprime congruunt cum iis, quæ tanquam ſalutaria experta proponit (a) Hippocrates in curatione Androthali, *qui cum aphonia, rerum obliuione, ac delirio per interualla detineretur, leuabat poſt ſanguinis miſſionem aquæ potus, & aqua mulſa;* ni-

(a) 7. epid. n. 83.

Diluentia temperata &c. ab

nimirum quia causa morbi erat humor biliosus, & atrabilarius, qui temperantibus mitescit, vt exponit (a) Vallesius. Qua sane in re laudarem, vt Clinici sæpe manibus tererent notationes Prosperi Martiani ad Hipp. textum 2. de (c) morbis, vbi per hæc verba aduersus eos, qui in apoplexiæ curatione calefacientibus vtuntur, exclamat. *Videant posteriores, quantum a Præceptoris doctrina, & ex consequenti a veritate recedant, dum cuiuslibet apoplexiæ causam, aut saltem pro maiori parte in pituitam frigidam, & humidam referentes, curationem perpetuo calefacientibus, & exsiccantibus instituunt; quandoquidem, facta totius corporis purgatione, si morbus præbet inducias, ad vulgata sua decocta ex guaiaco, sassafras, aliisque similibus, tanquam ad columnas Herculis, confugiunt; cum animaduertere deberent ex tribus apoplexiæ speciebus vnicam tantum, & de raro contingentem, in frigidos succos, Hip-*

Hipp. etiam laudata.

(a) In com. præd. hist.

Martiani præceptum in apoplecticis curandis.

(b) Vers. 64.

Apoplexia in frigidos succos raro referenda

ex Hippocr. *Hippocratis consilio, referendam esse.*

XIV. Tandem non tenuem opem tulerunt ea, quæ benigne discutiunt, mitesque spiritus refocillant, & expediunt, cuius ordinis sunt tincturæ ex confect. de Hyac. & Alchermes; guttulæ aliquot spiritus ceras. nigr. vel mannæ, quem vitæ appellant; itidem tinctura auri absque menstruo corrosiuo parata; vt etiam sales volatiles cornu cerui, cranii humani, succini, & similium, quæ sane largo semper haustu fluidi aquei miscebantur. Profuerunt pariter theriaca, castor. & spirit. salis armoniac. naribus, ac temporibus admota; ita tamen, vt perpetuo cauerimus a volatilibus vinosis aliisque sincere, hoc est, absque copiosi fluidi admixtione, per os exhibitis.

Multi generis solatilia, & cordialia in vsum vocanda.

Non tamen sincera.

OB-

OBSERVATIONES

Physico-Medicæ

NONNVLLORVM,

Qui, cum primum istiusmodi repentinis morbis tentati fuerint, feliciter euaserunt.

SED iam obseruationes aliquot adiiciamus, & summatim describamus historias nonnullorum, qui Medicæ Artis ministerio a grauissimis huiusmodi morbis vindicati fuerunt, quorum curationibus vna cum præstantissimis Vrbis Physicis interfuimus, & ex quibus ad consimiles casus exempla, & documenta petantur.

OBSERVATIO I.

Apoplexia cum aphonia, & paralyſi dexteræ corporis medietatis, phlebotomia, catharticis, ac diaphoreticis ſoluta.

PRimus, vel certe dignior, maximeque ſuſcipiendus, qui inter Nobiles, elapſo anno, vim mortis euaſit, fuit Illuſtriſſimus, ac Reuerendiſſimus Archiepiſcopus Bottinus, Vir octogenario maior, probitate, ac doctrina inſignis, habitus ſanguineo-carnoſi, miræque morum ſuauitatis. Hic, poſt grauia animi pathemata, quæ in ſublimioribus ingeniis non raro efferueſcunt, media æſtate anni 1705. ſubiit intenſiora quædam ſtudia. indeque paſſus fuit capitis excalefactionem, & ſuppreſſionem conſuetæ per os matutinæ euacuationis viſcidulæ lymphæ.

II. Tandem circa initium Auguſti, poſt capitis grauitatem cum leui ma-

manuum tremore, apoplexia correptus fuit, a qua euasit, succedente paralysi totius dexteræ medietatis, ac persistente aphonia, quam sane, cum iniecti clysteres, exhibiti sales volatiles, admotaque femoribus, brachiis, & nuchæ vesicantia tollere nequirent, profecto mirabiliter, quod repente acciderit, vna soluere potuit missio sanguinis ex sublingualibus venis. Et quoniam superuenit ab initio febris, plura exhibita fuerunt pharmaca partim aluum mouentia, partim diluentia, ac benigne dissoluentia, inter quæ postrema primas tenuerunt stibium diaphoreticum, ad viginti dies continuatum cum iure ex herbis alchalicis; nec non guttulæ spiritus, quem vocant vitæ, ex manna sublimatum; & quædam oris ablutiones actu calidæ ex decocto emollienti, & cephalico, additis nunc sale prunellæ, nunc spiritu salis armoniaci. Quibus remediis, & multa per aluum biliosa

Aphoni sublingualium a venarum incisione curati.

Oris collutiones in aphonis.

recrementa, & copiosi sudores eruperunt. Sed, quod maximi interfuit, antiqua reuocata est tenacis lymphæ per os excretio; sicque Æger, qui nunc sextum supra octogesimum implet annum, simplici salsæ infusione tractatus, eousque melius paulatim processit, vt spatio quinquaginta dierum e lecto surrexerit, illo etiam crure, quod syderatum ab initio fuerat, ad ambulandum soluto. Deinceps vero, cum affectum brachium fricari cœpisset manibus, inunctis adipe muris montani, quem Matthiolus italice vocat *marmontana*, tantum profecit, vt modo epistolas sua manu subscribere, & Missæ Sacrificium rite possit celebrare.

Muris montani adeps ad paralysim.

III. Simile commodum per hæc tempora ex eodem montani muris adipe (quantum ex aliorum relatione nouimus) reportauit Diues etiam in Vrbe Senex, qui post præteritam apoplexiam, atque aphoniam, contumacissima paralysi detineba-

nebatur. Hic enim adeps mire valet ad ſoluendum quidquid extremis tubulis, ac villorum poris hæret impactum, ſimulque ad emolliendas muſculares artuum fibras.

IV. In hac vero Præſulis medela, quanquam in vltimo ſenio fuiſſet conſtitutus, diligenter obſeruauimus vtilitatem ex phlebotomia, & prodigio ſimilis nobis occurrit linguæ ad loquendum ſolutio, eo fere momento temporis contingens, quo ſanguis ex venis raninis affatim fluebat; indicio certe admodum euidenti, morbum ex interceptione vaſorum ſanguinis ad cerebri potiſſimum baſim, & ad linguæ radicem, adglutinante muco, ortum habuiſſe, qua ſoluta interceptione, contiguorum, & continuorum neruorum libertas emicuit, quam ex earundem ſectione venarum videtur ſpondere (a) Simon Paulli in quodam conſilio ad aphoniam.

Raninis inciſis cur ſtatim loquela redierit.

(a) Adnex. ad calcem tract. de febma. ling.

V. Huic vero curationi interfuerunt Viri Clariſſimi DD. DD. Placentius, Manfredus, Bernardini, & ipſe ego, iuſſu CLEMENTISSIMI PONTIFICIS, qui egregii huius Præſulis iacturam grauiſſime ferebat.

OBSERVATIO II.

Fortis Apoplexia cum relicta paralyſi feliciter curata in Matrona ſexagenaria.

MAtrona quædam nomine Cherubina Leopardi, corpore ſubpingui, ſexaginta annos nata, ob ſuorum probitatem morum, eximiasque virtutes, annis profecto digna neſtoreis. Hæc diu ſpaſmodicis circa collum, & pectus doloribus, leuique vertigine diuexata, melius interdum ſe habebat, cum ſanguis flueret ex hæmorrhoidibus, quibus reſtitantibus, & præcurrentibus alui torminibus, ac fluxu,

xu, deinde vero ſiniſtrorum artuum contractionibus, pridie Kalendas Decembris 1705. in ſubitam incurrit apoplexiam, quæ externos, internosque ſenſus proprio vſu, partesque omnes motu priuauit; ſed, adhibitis illico cucurbitulis, vſtione, ſuppoſitoriis, veſicantibus dexteris artubus, & ceruici, admotoque naribus ſpiritu ſalis armoniaci, balbutiens reſipuit Matrona, quæ ſequenti mane, hauſto ſyrupo perſico, laudabiliter purgata eſt. At vero, cum adhuc graui ſopore detineretur, etiam poſt paralyſeos decubitum ad ſiniſtras corporis partes, accerſor ipſe, & facti conſcius, non dubitaui cum ſolertibus Phyſicis curantibus D. D. Pierleono, & de Rubeis, quin ex hæmorrhoidali reſtitante hæmorrhagia, atque ex acri, ſulphureaque hypochondriorum ſaburra atrox malum magna ex parte penderet. Quoniam vero ſales volatiles viper. ſuccin. cornu cerui, cranii humani,

Suppreſſis hæmorrhoidibus fortis apoplexia.

aliaque cephalica calida minime conducerent, propterea mariſcas aperiri iusſimus, quæ phlebotomia vtilitatem attulit, cum inde, amotis imi ventris repagulis, ſanguis liberius per vaſa moueri cœperit, vnde febris non ſine magno leuamine excitata fuit. Ægra enim, quæ prius fere muta, obtuſa, inerſque ſenſibus fuerat, loquacisſima euaſit: ſed cum facile in ſoporem recideret, idcirco ſyderatis etiam artubus, noua admota ſunt veſicantia, quæ affluenter, & commode viſcidula lympha per octiduum manarunt. Interea temporis, cum nondum cerebrum integre extranea ſibi fluida remiſiſſet, iuuit præbere pillulas de ſuccino Cratonis, atque adiicere frequentes clyſteres: cumque ſitis vrgeret, largas potiones hauſit ex iure cornuceruino, & aquis cephalicis. Demum transacta trigeſima die, & repetitis pillulis de ſuccino cum flor. caſſiæ, tantum ſola infuſione eboris, & ſalſæ processit, vt mitiori ſuper-

Iisdem arte reuocatis morbi diminutio.

Veſicantium vtilitas.

Salſæ infuſio.

ue-

ueniente veris tempestate, ac proinde, liberiore succedente transpiratione, ad consuetum ciuilis vitæ vsum, propriis innixa pedibus, redierit.

II. In hac profecto Matrona vim humoris pene furentis, quem Prisci vocant melancholicum, atque atrabilarium, aperte obseruauimus; acre enim, ac sulphureum fermentum, ab hypochondriis per venas ad præcordia, & cerebrum exaltatum, loca omnia, per quæ gradiebatur, & in quæ decumbebat, miris modis, doloribus videlicet, vertigine, conuulsionibus, apoplexia, sopore, & febribus affecit; vt nullum fuerit dubium, quin Oraculum (a) Hippocratis nouam semper veritatis lucem ab experimentis mutuetur, *morborum nempe omnium vnum, eundemque modum esse, ipsum vero locum illorum differentiam facere.* Etenim, quanquam colli, & pectoris dolores, vertigines, alui fluxus, motus conuulsiui, apople-

(a) Lib. de flat. n. 4.

Morbi ex loco tantum differunt iuxta Hipp.

xia, & paralysis, propter locorum diuersitatem, nihil inter se simile habere videantur, vna tamen sæpe, eademque est, vt idem subdit Hippocrates, illorum species, & causa.

III. Illud insuper circa vesicantia ad memoriam hic reuocandum censemus, quod postremo huius lib. cap. monuimus, scilicet magnam ex iis vtilitatem euacuatione viscidulæ acerrimæque lymphæ in huiusmodi casibus præstari posse; quia nimirum validius est remedium, ad omnino præternaturalem humorem extrahendum, morbosa emissaria subito artificio aperire, quam inani spe illius concredere euacuationem ordinariis secerniculis, quæ, cum consueta sint nonnisi sensim congruere cum fluidis, mixtura, ac motu naturali gaudentibus, nec subito, nec tuto præternaturalibus excipiendis liquidis aptari possunt: parcendumque propterea est iis Cl. Viris, qui, in factitanda medicina nunquam vesican-

Vesicantia secerniculum excitant liquido præternaturali expurgando idoneum.

Solis secerniculis naturalibus cur non semper morbosi

cantibus vtentes, illorum vim experiri, ac suscipere non possunt. Vnde in subitaneis morbis sæpe accidit, vt, dum Medici solius consopitæ naturalis œconomiæ munera formidolose promouere student, ægri properent ad interitum.

liquidi repurgatio concredenda.

OBSERVATIO III.

Subita capitis occupatio cum aphonia ex affectione cerebri partim idiopathica, partim sympathica, prospere cedens.

REuerendissimus Pater Alderanus Malaspina, Abbas S. Pauli ex Benedictina familia, sexagenario maior, corporis habitus mediocris, ingenio constanti, serioque, cum ex variis per Italiam itineribus, curisque animi, malignam febrim Cæsenæ, ni fallor, ante annum contraxisset; indeque valetudinarius de hypochondriorum plenitudine, de stomachi

cruditatibus, deque capitis dolore, Mutinam profectus, quereretur. Tandem summa hyeme anni 1706. Romam venit, vbi, cum forte paulo largiori vteretur victus ratione (quæ, tametsi plerisque Flaminiæ, & Galliæ Cisalpinæ incolis ita sit innoxia, vt, propter subtilissimum illius cœli temperamentum, potius sit necessaria, in Vrbe tamen, potissimum apud illos, qui sessilem vitam in studiis plerunque ducunt, semper est periculosa) accedentibus etiam principio sui ministerii pluribus, tædioque plenis laboribus, incidit in comatis speciem cum aphonia, ad quam curandam accitus eruditissimus Ioh. Trullus, vna cum aliis Cœnobii Physicis, statim catharticum, variaque cephalica, prudenter exhibuit. Cumque postridie, ob mali momentum, ipse quoque in consilium adhibitus fuerim, non dubitaui, quin morbus partim esset sympathicus ex stomacho, & hypochondriis,

Victus plenus Romæ quibus præsertim noxius.

partim idiopathicus ex languidiori reddito membranarum, vaſorumque capitis tono; hærenteque craſſiori lympha ad cerebri præſertim baſim. Vnde tria potiſſimum, pro abigenda ægritudine, omnium conſenſu, decreta fuerunt remedia, ſcilicet primo citisſima phœnygmorum admotio femoribus, brachiis, & ceruici: ſecundo epicratica purgatio cum pillul. ex rhab. pulu. ſtomach. Quercet. & granis ſcam. ſulphur. ſuccini, & caſto: tertio omnimoda vini ſubductio; quibus ſane auxiliis, intra triginta dies conualuit. Sed, cum poſt vernum æquinoctium ad Monaſterii curas propere, atque adhuc impotens rediiſſet, improuiſo in aphoniam recidit, quæ, licet comati non iungeretur, adhuc tamen futuræ apoplexiæ metum asſidentibus incusſit. Sed propinato ſtatim puluere Cornacchini, nouisque admotis femoribus, & occipiti veſicantibus feliciter, citiusque reualuit. Et quoniam

Curatio Comatis ex conſenſu ſtomachi, & capitis.

Ad stomachi languorem ius appropriatum.

niam languor stomachi pertinacius vrgebat, idcirco plus viginti dies hausit magno cum fructu ius pipionis turratil. in cuius ventre parum lignorum sassafras, & Visci Quercini, cum rad. & herbis deobstruentibus, stomachicis, & cephalicis inclusum fuerat.

Phlebotomia cur omissa fuerit.

II. In hoc sane Præsule cum subitus capitis morbus vitio tum primæ digestionis, cum collectæ in vniuerso corpore, sed in cerebro præsertim lentæ, ac viscidulæ lymphæ ortum habuerit, nulla mentio de mittendo sanguine facta fuit, ac solerter vtilitatem, ex aluum soluentibus, atque ex vesicantibus reportandam, loco phlebotomiæ, constituimus, vt de ægro nobis pollicebamur. Et quoniam religiosissimus Vir, congrua deinceps corporis exercitatione, diæta, atque purgatione per epicrasim vsus fuit; idcirco firmius sanatus est.

OBSERVATIO IV.

Apoplexia cum affectione epileptica, & syncopali in paralysim dexteræ medietatis corporis, salua tunc Aegri vita, concedens.

ILlustrissimus, & Reuerendissimus Bartholomæus Spada, Cam. Apost. Clericus, & Basilicæ Vaticanæ Vicarius, annorum 50. staturæ proceræ, habitus ad gracilem tendentis, moribus seriis, ac religiosis, lingua ab infantia paululum tardus, sterno admodum depresso, conuulsiuoq; asthmati per interualla obnoxius, cui fluida semper profuerunt, cum fere ante annum ex duabus sibi diu consuetis euacuationibus, sanguinis nimirum hæmorrhoidalis, nec non acris narium muci, illam haberet, si non valde diminutam, saltem non large fluentem, hanc vero penitus suppressam (forsitan ob inspirata recentis effluuia calcis,

Suppressio narium muci ex recentis calcis effluuiis.

ex nouo, iuxta quem incaute dormiuit, muro) paulatim, præterito autumno, fluxionem rheumaticam, erraticamque febrim incurrit; indeque, collectis apud hypocondria, & præsertim læuum, tensiuis obstructionibus, res eo deuenit, vt febris, ac dolores contumacissime redierint. Sed Medici antiquæ memores vtilitatis, ex fluidis reportatæ, illum variis temperantibus curarunt; quinimo vsu etiam chinæ tum febris, cum dolores penitus exularunt. At, cum Æger pietate, ac lege sui muneris impulsus, integram Sanctissimi Natalis noctem anni 1705. in Basilica Diui Petri, frigore, atque inedia tortus, peruigilasset, postero die graui febri, cum acutissimo in colli flexura dolore corripitur, cui licet oleum amygdalinum, externaque fomenta, & clysteres opportune profuissent; attamen vix hebdomada morbus quieuit, qua transacta, atrox sub poplite dolor subi-

to inuaſit, qui pariter laxantibus ceſſit. Poſt hæc, ſecundo Februarii 1706. dum, ſlante borea, Valetudinarius publice Sacris adeſſet, ob inopinatum animi deliquium, domum reducitur, & ſequenti nocte immani tentatur dolore circum dexteræ mandibulæ articulationem cum faucium phlogoſi, a quo malo exemptus fuit cucurbitulis ſcarificatis, fomentis anodynis, iniectisque clyſteribus.

II. Sed, cum Æger fortaſſe nunquam ſe melius, quam die 18. eiuſdem menſis, habuiſſe videretur, proxime cœnaturus, apoplexia repente corripitur, poſt irregularem totius corporis motum, cui dexteri brachii ſyderatio, oris tortura, auctaque linguæ hæſitatio illico ſuccesserunt. Accurrunt Medici, & prætumidam, ac ſubrubram illius faciem, conſuetumque hæmorrhoidum fluxum perpendentes, iubent mitti ſanguinem ex talo; cumque conſtaret fluidum acre, olim per nares

Vagi externarum partium dolores tandem in apoplexiam cedentes.

nares excerni ſolitum, hac illac pererraſſe, conſulto admouerunt veſicantia femoribus, & cruribus, nihilque omiſerunt, quod ſuccorum acredinem mulcere, tonumque cerebri firmare potuiſſet. Neque vero vllum de exhibendo ſtatim cathartico conſilium fuit, hypochondria ſubtenſa, atque irritata, benignam laxantis pharmaci facultatem ſubito poſtularent. Hinc exhibitum oleum amygdalinum cum ſyrupo violato, indeque iniectis fortibus clyſteribus, copioſe fluxit aluus. Sed cum omnia feliciter progredi videbantur, poſtridie prætumida, ac ſubrubra recurrit facies, turbatur mens, conuelluntur labia, atque artus; mox in ſyncopem recidit Ægrotus quem propterea ſine pulſu, reſpiratione, ac voce, lugent vt mortuum. Recens hoc mali augmentum docuit ex hypochondriis, per albas, rubraſque venas, liquida fibras irritare, & conuellere apta, in præcordia, atque

Hypochondriorum tenſio ſublata.

Syncopis, & conuulſionum recurſus vnde.

que

que in cerebrum, indeque per neruos in vniuerſum corpus erroneo motu transduci: vnde, excitato prius Ægro a paroxyſmo cum ſpiritu ſalis armoniaci, & oleo Matthioli, omnium conſenſu Curantium propinatum fuit pharmacum ex infuſione ſennæ, & tartari cum ſyrupo violato, præmiſſo bolo ex ſtybio diaphor. cui acceſſerunt antepileptica, ex cinnabari natiua, & ſuccino, atque, ob gracilem Præſulis habitum, copioſa, ac temperata diluta. ***Horum Curatio extra paroxyſmum.***

III. Cum vero in hac morbi recrudeſcentia oculi ſubtenſi, ipſaque taciturnitas ſatis admonerent, cerebrum minus per venas refudiſſe, quam accepiſſe per arterias; idcirco nouum occipiti veſicans admouendum iudicauimus, quibus remediis Æger circa mentis operationes melius ſe habuit, vrinis redditis circa ſeptimum copioſis, atque interdum etiam ſtranguriofis.

IV. Sed, quanquam ſeroſitates

Morbi ad exteriora conuersio. acres, ex veſicantibus large fluentes, vna cum rubicundis quibusdam herpetibus ſub affecta ſcapula, & circa dexteram dorſi partem ſponte obortis, multum de præcordiorum, & cerebri infarctu extra corpus deriuaſſe viſæ fuerint; nihilominus tamen recurrentes pulſus inæqualitates, vrinæ ſtrangurioſæ, rubor faciei, circumtenſiuus capitis dolor, oculorum immobilitas, ſplendor, ac ſtrabiſmus, denique taciturnitas, ac ſubobſcuræ motiones mentis non mediocrem incutiebant metum, ne acerrimi ſucci, qui in cerebro, & hypochondriis pertinaciter adhuc intercipiebantur, mortiferas ſyncopes, & epilepſias aliquando renouarent. Qua de re ad iſtam cauſam magis diminuendam purgans benignum, duodecima die, repetitum fuit, & hirudines mariſcis, præter ſolitum tumidioribus, ante 14. admotæ ſunt; non omiſſis fri-

Syncopis, & epilepſiæ periculum detractum.

ctioni-

ctionibus, pediluuiis, & laxantibus, subtenso abdomini adhibitis.

V. At vero, licet omnia sensibili fructu ad vsum venerint, nondum tamen sæuitia morbi pelli omnino potuit; etenim a die 13. vsque ad 20. non semel syncopes, vaniloquia, & conuulsiui motus redierunt; quorum sane potior malorum causa, superatis tandem præcordiorum anfractibus, cerebrique flexibus, per neruos extra cranium fuit paulatim detrusa, atque in femore, & crure dextero intercepta, quibus in locis paralysim, tanquam opportunum decubitum, induxit.

Ab his opportunus transitus in paralysim.

VI. Interea temporis nulli non Curantium perspicuum erat, mixtum hunc morbum ex apoplectica, epileptica, & syncopali affectione in Viro graui, & melancholico, a sanguine, miscella salium lixiuialium, & impuri sulphuris imbuto, atque infecto potissimum produci, ideoque locum habere illud (a) Tral-

(a) Lib. I. c. 16.

Tralliani, quo monitos vult Medicos, ne in curatione paralyſeos decipiantur, ſumentes (loquitur enim iuxta vulgarem ſui temporis hypotheſim) calidam cauſam pro frigida. Idcirco vnice ſtuduerunt diluere huiuſmodi pene igneos ſales, exhibita aqua Nucer. nunc ſimplici, nunc in ſpeciem iuris, aut emulſionis, nec non tentatis Balneis aquæ dulcis. Sed profectus nonniſi incerti, ac diarii vſque ad 27. extiterunt. Quapropter ad deplenda cerebri vaſa, quæ ſplendidis, rubentibusque ex oculis tumentia perſpiciebantur, applicitæ fuerunt hirudines ad venas narium; indeque vaniloquium, atque inſomnium magna parte remiſit. Cumque perſiſtens capitis grauitas, dolor, ac taciturnitas arguerent hærentem in membranis, & intra cerebrum acerrimam lympham, qua olim illius nares manabant, ea ratione tunc noua dedimus antepileptica, partim ex cryſtall. mont.

Hirudines naribus applicitæ ſalutares.

corall.

corall. & rad. valer. partim ex pane, & croco metallor. iuxta Quercet. normam, parata; & præcipue ſetonem ceruici admouimus, cuius ex vlceribus craſſa, copioſa, & acris fluere cœpit ſanies, vt breui, depleto cerebro, grauiora eiusdem ſymptomata mirabiliter ceſſerint. *Seto Ceruici vtiliter admotus.*

VII. His certe auxiliis, & omnimoda vini abſtinentia compeſci, non plane profligari morbus paſſus eſt. Cum enim fluida iunguntur ſolidis ad maleficia, oporteret Medicum permutare poſſe totum hominem, vt prudenter ſcripſit Aretæus, quod nec Diis ſuis facile fore putauit. Itum igitur nunc areſcentibus, nunc reuireſcentibus ſymptomatibus vsque ad 50. diem, quo tempore præcordiorum, & cerebri mala, aperto etiam ſponte in coccyge tuberculo maiori parte ſedata ſunt. *Medici labor in ſolidorum morbis.*

VIII. At enim vero, poſt factas cum morbo multorum menſium inducias, vrgebant tamen Ægrum, pri- *Superſtes in Ægro ſympto-*

matum cumulus. primo inuincibilis paralyſis dexteræ corporis medietatis ; ſecundo ſumma gracilitas cum lenta febri, & pulſu frequenter inæquali , ad tabem feſtinans ; tertio animi angor, in vna præſertim cogitatione reaſſumendi publica ſua officia defixus ; quarto alui ſtypticitas; quinto recurrentes interdum præcordiorum contractiones cum anhelitu; ſexto voracitas, & impatientia ciborum, quibus, etiamſi affatim deuoratis, Ægrotus nihil proficiebat: Alimenta enim, etſi copioſa, quæ ab ore in ventriculum acris irritatione fermenti iucunde deſcendebant, a ventriculo tamen, atque inteſtinis minus defæcata , immo vitiata mixtura, minori, quam par eſt, mole per galaxiam , ad maraſmum auertendum , aſcendebant. Tandem ea etiam vlceroſa laſſitudo , viriumque imbecillitas vexabat, quæ nullum corporis motum, nullam vel minimum actuoſam medi-

medicamentorum facultatem sustinere poterat.

IX. Quare, cum mecum optimi Romæ Medici rursum in consilium vocati fuerint, DD. DD. Placentius, Sinibaldus, Saxus, & Gattucius, quorum vnanimi consensu, omnia etiam initio morbi decreta fuerunt, statuimus, medicam artem vehementes istius mali impetus obtundere potuisse, morbum tamen prorsus tollere nequiuisse; atque idcirco Nobilem Virum iis adscripsimus, qui morbo succubuerunt, quorum integram curationem nemo sciens, ac prudens citra immaturum Ægri periculum, artisque dedecus tentare audeat; Propitio interim Numini tribuentes, subitaneum, semperque atrocius recurrens malum, quod Romæ tot, tantosque repente sustulerat, nostro adhuc Præsuli pepercisse.

AETIOLOGIA.

NEmo inuoluti huius morbi ætiologiam apprime poterit intelligere, quin attente perpenderit, apud (a) Hipp. morbos in iis corporis partibus statui, atque firmari, quæ antea laborauerint, simulque aduerterit eiusdem (b) Hippocratis monitum, occasiones nimirum, vnde quis ægrotare cœpit, considerandas esse. Etenim cum illustrissimus Præsul ab incunabulis lingua parumper hæsitauerit, sternoque depressus, conuulsiuo asthmati fuerit obnoxius, procul dubio cerebri simul, & præcordiorum insito, atque innato structuræ vitio ipsum laborare necesse fuit. Nil igitur mirum, si prædictis visceribus, iisque appensis vasis nouissime incubuerint morbi, quorum sane causa petenda maxime videtur ab occasione suppressionis narium fluoris, qui, cum copia, atque acredine sua (c) cerebrum,

(a) ex aph. 33. lib. 4.

(b) 2. de morb. popul. sect. I.

Morborum occasiones perpendendæ ex Hipp. Ingenitum organorum vitium in Ægrotante.

(c) Huc confer

brum, & massam sanguineam perpetuo defæcaret, statim atque ob haustos recentis calcis vapores substitit, easdem partes cœpit inquinare. Et quoniam ab initio quodcumque vigebat robur in vasculari, ac musculari textura præcordiorum, & cerebri, simulque morbida fluida nondum ad summam plenitudinem, summamque acredinem euecta erant, decubitus ad artus, atque ad imi viscera ventris solummodo contigerunt. Sed postquam præcordia, ac neruorum principium paulatim languidiora reddita, fluida vero copiosiora, & vitiata magis fuerunt, repente epilepsia, atque apoplexia, deinde etiam syncope subortæ sunt, quarum certe affectionum geneseos modos is digito quasi tetigerit, qui magni textum Hippocratis lib. de (a) flatibus, tacita circulationis lege ibidem vtentis, diligenter expenderit; dummodo quod ipse aëri, tanquam istorum causæ morborum,

quæ scribit D. Val. salua de foraminibus expellentibus morbosa fluida ex cranii cauitate per aures, nares, & os, in lib. de Aur. part. vsu cap. 5. *Vigentibus Cerebro & præcordiis morbi ad artus & abdomen detrusio.*

(a) n. 21.

Iisdem languentibus morbosa materiæ retrocessio. rum, adſcribit, acribus liquidis tribuendum didicerit. Sanguis enim, acerrimorum miſcella ſalium fœdatus, natiuam volatilitatem, ſuamque dulcedinem amittit, & conſiſtentia, ac ſuperficie euadit inæqualis, vt demum vaſa ipſa irritare, & corrugare ſit potens; atque ita duabus de cauſis ſua nempe, ac vaſorum, in præaffectis partibus ſibi curſum perturbat. Vnde *alio quidem loco* (ſunt verba Hippocratis) *ſanguis conſiſtit, alio lentius penetrat, alicubi autem citius.* Qua ſane facta inæqualitate tranſitus ſanguinis per cerebrum, & præcordia, omnigenæ inæqualitates, & ægritudines artuum, pulſuum, reſpirationis, atque animorum in hominibus contingunt.

Sanguine Bitiato quo modo circulationis inæqualitas ſuccedat.

Hippocratis teſtimonium.

II. Verum, vbi contumax eſt inæqualitas motus ſanguinis in cerebro, ac medulla oblongata, ſæpe partes aliquæ fluidorum minoris motus intra, & iuxta horum, aut illorum neruorum texturam, aut mo-

Quomodo paralyſis in his contingat.

motricium fibrarum vtriculos, atque intermedia ſpatia, vel vrgentur, vel ſubſident, & impingunt,& tanquam capita mortua fere indiſſolubiliter figuntur; inde, iuxta neruorum diſcrimina, varias paralyſis ſpecies inducunt, quæ, in noſtro caſu, primum brachii dexteri, deinde etiam femoris, & cruris eiusdem lateris extiterunt.

III. Sed, dum hæc ſcribebamus, quaſi gratulantes, metum diſſimulare minime potuimus, ne aliquando ſyncopis, vel epilepſiæ ſimul, atque apoplexiæ inſultu correptus Æger, diem ſuum obiret ex tempore. Quod ſane prognoſticum impletum vidimus die VII. Kal. Octob. 1706. Etenim Patiens poſt creſcentem vlceroſam laſſitudinem, ac ſæpe recurrentem ſyncopem, vehementiſſima vexatus ſiniſtræ medietatis epilepſia, non ſine Amicorum lacrymis deceſſit. Vbi notandum, per octiduum

Ægri huius interitum quænam præceſſerint.

duum ante mortem intenſo crurum frigore, ab aliquali œdemate tumidorum, fuiſſe detentum; quo tempore lotium turbidum, craſſiuſculum, nec magna copia reddebatur; aderat inappetentia; & ſpirandi quædam difficultas identidem vexabat cum laryngis, & præcordiorum ſenſibili ſtrangulatione. Quare, ne ad plenam iſtius ægritudinis cognitionem quidquam deſiderari posſit, ea, quæ in cadauere obſeruatu digniora comperimus, breuiter ſubnectemus.

DIS-

DISSECTIO CADAVERIS

Sub die 26. Septembris 1706.

Coram Excellentisſimis DD. Doctoribus Sinibaldo, & Saxo, me quoque præſente, ac omnia diligenter adnotante.

INchoata itaque ſectione a capite, quod malorum potisſimum theatrum habebatur, vidimus duram matrem albam, contractam, atque in anteriori parte corrugatam, qua deinde amota, occurrit pia ſolito crasſior, flauoque hic illic muco fœdata, cuius e vaſis plus iuſto dilatatis, ſubobſcurus magna copia exundauerat ſanguis, qui, in grumos concretus, hærebat ſulcis dexteri præſertim cerebri hemiſphærii vsque ad corpus calloſum. Sinus interim duræ matris omnino vacui, multisque ſparſim racemis glandularum miliarium

Morboſa duræ matris contractio.

Glandularum racemi ad eiuſdem ſinus.

arium referti conſpiciebantur. Subſtantia tam corticis, quam medullæ cerebri fluidior, & dextera præſertim, atque anteriori parte minor, ac depresſior erat. Diametri ventriculorum anteriorum aliquanto naturali ſtatu maiores occurrerunt. In dextero ventriculorum cruenta ſeroſitas continebatur. Nerui optici paulo graciliores. Cerebellum mollius pariter, ac flaccidius, in cuius, atque in cerebri baſi venulas aliquot varicoſas offendimus.

Dexterum corticis cerebri hemiſphærium ſiniſtro minus & flaccidius.

II. Ad ventres mox inferiores deſcendentes animaduertimus vniuerſum corpus inſigni tabo conſumptum cum pedibus œdemate affectis, &, reſerata per cultrum intra abdomen via, gracilem, ac nigram quandam membranam omenti vicem gerere; ſtomachum, atque inteſtina optimi coloris, & ſubſtantiæ. Hepar neque mole, neque conſiſtentia, aut colore a naturæ lege admodum deuium; bilis tamen

men cystica fluidissima, & subuiridis occurrit. Pancreatis glandula mole maior, ac durior. Lien parte, qua maxime lymphatica excurrunt, duobus cinereis steatomatibus erat induratum, cætera sanus. Renes omnium iudicio incolumes, excepto cortice, qui subobscuri coloris euaserat.

III. Denique, secto, atque eleuato sterno, vtraque thoracis cauitas cruento latice redundabat. Pulmones quædam subnigræ maculæ variegabant, quas, cum attentius obseruaremus, figura serpentina præditas aspeximus; ac proinde non dubitauimus, quin illæ extrema essent vasa sanguinea, quæ in exiguas varices abierant. Pericardium breuius vndequaque superficiei cordis adhæserat, omni penitus lympha exinanitum; in cuius sane interna facie, a corde per vim auulsa, inæqualia, atque alicui nostrum duriuscula etiam corpora, obstructarum glandularum speciem refe-

Pulmonum Varices.

referentia, visa sunt. Cor, quanquam exterius nihil spectabile patefaceret præter aridiusculas, & sulcis quibusdam per longum exaratas fibras; interius tamen, (etiamsi sanguine, ac polypis omnino vacuum) raram certe, ac memoria hominum æternum duraturam rem nobis exhibuit; scilicet ad ostium arteriæ magnæ in singulis valuulis semilunaribus aderant inæqualia quædam, ac exigua sarcomata, quæ in fimbrias, ac lacinias, instar condylomatum protensa, intra aortam inclinabant; neque interim a valuulis, citra scissuram se auelli patiebantur; vt nullum propterea fuerit dubium, quin ex productis valuularum fibris, vasisque nata, non vero per simplicem adhæsionem compacta, corpora illa penderent. Denique intra aortam descendentem substantia inæqualis, ac rotunda, naturæ vero polypeæ, cauitatem fere totam opplens inuenta fuit.

Cordis sarcomata in semilunaribus valuulis.

IV. Hæc

IV. Hæc ſane omnia clare nos docuerunt, ſedes, & cauſas atrocium tum præcordiorum, cum cerebri malorum, quæ Nobilem Ægrum lento tabo ad tumulum perduxerunt, omni humana ope fuisſe maiores.

SCHOLIVM.

Porro, ſi quis diligenter ire cuperet per ſingulas præternaturales res, quæ in hoc extiſpicio obſeruatæ fuerunt, prouinciam ſane longe grauiſſimam, & ſimplici commentario maiorem ſuſciperet. Attamen, vt ſpecimen aliquod noſtrarum tradamus annotationum, cenſemus, non omnia, vt plerumque contingit, quæ hic rara, & præter naturæ ordinem detecta ſunt, ab initio morbi extitiſſe; ſed alia præcesſiſſe, alia ſenſim, alia tandem excitata, præuiſæ huius mortis cauſam habenda eſſe.

Non omne morboſum in cadauere repertum morbo ſynchrō non fuit.

Vitia morbo præeuntia. II. Vitia, quæ præcesserunt epilepticam, apoplecticam, & paralyticam affectionem, nonnulla existimamus latuisse in fluidis, nonnulla in solidis. Fluidorum præexistens labes in lympha certe constituenda præ cæteris videbatur, quæ scilicet salsa, & acris, ex lixiuiali plus iusto bilis mixtura orta, per nares olim vtiliter excernebatur, quæque sanguini admixta, fere menstruum hæmorrhoidum fluxum promouebat.

III. Nonnulla pariter solidorum *Cognata.* vitia cognata, indeque adulta fuisse arbitramur. Hæc autem extiterunt sterni depressio, pericardium minus, quam par est, amplum, extremorum vasorum in corde, pulmone, ac cerebro talis laxitas, per quam in varices facile dilatari potuerunt.

Succedentia. IV. Vitia vero, quæ decursu morbi accesserunt, putamus fuisse in fluidis crasim, seu mixturam longe magis acrem, pungentem,

ac

ac fere veneficam, ex ipſa ſuppreſſione muci narium, ſimulque ex influxu particularum recentis calcis inductam, quæ fieri non potuit, quin cum liquido etiam neruorum, aliisque fluidis ſecundariis paulatim communicaretur. Etenim poſthac febres, dolores, & vigiliæ, tandem epilepſia, paralyſis, ac ſyncopes ingruerunt. Hæc autem fluidorum labes in præaffectis potiſſimum ſtructura locis, cerebro nimirum, & præcordiis, morboſos tandem decubitus induxit: intercepta enim; ob recurrentes identidem conuulſiones, circulatione ſanguinis, neceſſario ichores eroſiui, vtpote perniciores, ſubterfugiendi tempus, ac modum ipſa ex mora huc illuc inuenerunt; ita ut minima vaſa, villorumq; extremitates elimare potuerint. Vnde poſtmodum cætera intercurrentia liquida, pro varietate ſuorum motuum, & mixturarum, alteri parti aliquid affinxerunt, de altera vero aliquid

Ichorum ſiu peuetratiua.

ſemper detraxerunt ; affixerunt quidem lieni , valuulis ſemilunaribus, pericardio , renum cortici , pedum intercapedinibus, aliisque membris, in quibus , vel propter pororum anguſtias, vel propter exilitatem impetus, ſemel interclusa viſcidula fluida pertinaciter adhæſerunt. Detraxerunt vero de dextero cerebri cortice, de omento , de vniuerſo corporis habitu, deque aliis locis , a quibus intercurrentes corroſiui ichores , non modo nouam non addidere, immo compactam iam pinguedinem eliquare, atque abradere, corpusque tabidum reddere potuerunt.

V. Tandem eo ventum fuit , vt ſanguinea tum piæ matris , tum pulmonum vaſa, ad extremum exilitatis attenuata, propter diuturnam introfluentis liquidi acredinem, diſtrahentemque vim, ob circuli interceptionem , ex conuulſionibus ortam, poſtrema excitata epilepſia diſſilirent, ſanguinemque ſupra, & intra cerebrum, nec non cruentum

ſerum

ſerum intra thoracem effuderint. Vnde ſubita mors; ad quam tamen inferendam ſuſpicor vna ſimul conſpiraſſe interruptam ſanguinis continuationem per ipſa vaſa cordis; inuenta quippe ventriculorum exinanitio certe arguit a violentiſſimis præcordiorum ſtrangulationibus præciſum fuiſſe vitæ tramitem, qui cum ſanguine per cor in pulmones, & a pulmonibus per cor in arterias, ac venas circumducitur.

Vnde ſubita mors in hoc Ægrotante.

VI. Quod vero ſpectat ad duplex cordis vitium, adhæſionem nempe pericardii, & ſareomata valuularum, non admodum in prioris examine immorabor; vt enim illud frequentius eſt malum apud tabidos, ac præſertim aſthmate vexatos; ita longa disquiſitione non indiget; nam ſatis eſt notare, obſtructis oſtiolis, vnde intra pericardium liquor depluit, ac deficiente prorſus omni humiditate, quæ ambas cordis, eiusque capſulæ ſuperficies ab adhæſione disiungit, illas

Pericardii cum corde adhæſio cur tabidis & aſthmaticis familiaris.

inter se necessario cohærere, atque coniungi; præcipue si pericardium breuiori orbe (natura, vel sæpiusculis contractionibus factum) contineatur, ex quo fiat, vt sit cordi propinquius.

Valuularum cordis sarcomata a nemine indicata.

VII. Igitur, ad posterioris animaduersionem transeuntes, ingenue fatemur, hoc sarcomatum vitium in tot obseruatis cadaueribus nunquam alias nobis fuisse compertum, nec adhuc ex aliorum lectione cognitum; vtcumque viderimus huiusmodi valuulas cartilagineas, osseas, exesas, phlogosi affectas, aut cum sanguiferis varicosis.

VIII. Nota pluribus est illa per (a) Harueum memorata obseruatio de carne fungosa, externo cordis cono accreta. Nec ignoramus aliam Ioh. Iacob. (b) Martini de exsiccato corde, quod centum tuberculis tota externa superficie obsitum erat. Similiter notatu dignam censemus eam, quam refert Ioh. Conrad. (c) Peyer. de corde, cuius inæ-

(a) Exerc. 52. de gen. animalium.
(b) Apud Miscell. n.c. decad. 2. obs. 204.
(c) Meth.

inæqualem ſuperficiem carnei vel-uti lemniſci externe cingebant. Sed qualis huiuſmodi interna nulla, quod ſciam, refertur; ex quo ſane euenit, vt aperte doceamur, quidquid in phyſicis poſſibile eſt, aliquando contingere. Atque in hoc (a) Plinius erroris non temere redarguitur, cum ſcriptum reliquerit: *ſolum cor vitiis non macerari, nec ſupplicia vitæ trahere, læſumque mortem illico afferre.*

hiſtor. Anat. Med. in ſchol. cap. 6.

(a) Lib. II. c. 42.

IX. Excitata vero iuxta cor putamus ſarcomata iſta ex eadem cauſa, eodemq; modo, quo ea fiunt, quæ exterius, ac præcipue in podice apparent; ſcilicet ab inductis omnium primo leuibus vlcuſculis, aut rhagadibus, paulatim diſciſſa valuularum vaſa ob viſcidulorum liquidorum interceptionem elongari, ac luxuriare cœpiſſe, varieque inuicem complicata in morboſa tubera adoleuiſſe. Neque forſitan ambigendum de tempore, quo ulcuſcula, ac rhagades excitari eo loco potuerint, cum

Horum ſarcomatum geneſeos modus.

principio morbi cor, diu humiliter, atque inæqualiter, pulſans, facultatem facile dederit ſanguini, erodentibus particulis referto, vt mora ſua labia valuularum exederet. Quid? quod ipſæ quoque viſcerum, artuumque conuulſiones, decurſu morbi ſæpe recurrentes, liberum ſanguinis fluxum a ſiniſtro cordis ventriculo per aortam (præcipue deſcendentem, polypo fere obſtructam) in ſingulas partes adeo interturbare potuerunt, vt, validius repercuſſis cruoris vndis contra prædictas valuulas, forte ſuapte natura graciliores, iſtæ tandem alicubi findi coactæ fuerint.

Durantibus valuularum ſarcomatibus cur pulſus plerumque æquales perſtiterint.

X. Quod vero pulſus, vel cum enormi vitio prædictarum valuularum, vt plurimum in Ægro æquales obſeruati fuerint, hoc factum puto, quia iſtiuſmodi ſarcomata, vtpote mollia, tunc facile locum ſanguini cedebant, cum pleno impetu a corde propellebatur: vnde minus reſiſtentes mediam viam

omnino

omnino liberam aperiebant in aorta. Secus atque accidit, vbi cartilagineæ, & multo magis vbi osseæ occurrunt valuulæ, quæ, cum ordinariis impetibus sanguinis valide plerumque renitantur (non enim semper, scilicet cum maior viget in sanguine vis, vt in acuta febri, non renituntur) illius per arteriam cursum cum pulsus inæqualitate retardant.

XI. Illud vtique huiusmodi spongiosocarnei valuularum lemnisci, mole aucti, patrare in Ægroto forsitan potuerunt, vt postremis vitæ diebus, dum propter expositam strangulationem præcordia contrahebantur, mutuo admoti, atque implicati, quasi aggerem excitarent contra cominus locata orificia arteriarum coronalium, sanguinemque ad cordis fibras per id temporis deriuari prohibuerint: Vnde lipothymias, ac syncopes, si non primum, ac principaliter inducere, saltem eousque producere

Quomodo sarcomata producendæ syncopi conspirauerint.

valuerunt, donec, cessante spasmo recenter excussa sarcomata, ad factum spatium, proprio potissimum pondere a prædictis orificiis recederent, liberumque sanguini iter per cordis substantiam rursus permitterent, atque ad syncopis cessationem contraria prorsus ratione conferrent.

XII. Neque hic tacebimus, polypeam substantiam, quæ intra descendentis aortæ cauitatem ex sæpiusculis illius tubi contractionibus, & mora sanguinis concreuerat, pedum frigiditatem, atque œdemata, diminuto sanguinis ad extremas partes influxu, peperisse.

XIII. Dicendum aliquid superesset de dextero cerebri cortice, qui flaccidior, depressior, ac, sanguine etiam exundante, & concreto, grauatus occurrit; nimirum epilepticæne, an paralyticæ medietati corporis responderet? Et quanquam res, sub caluaria latens, summam obscuritatem, ac difficultatem inuoluat;

uoluat; tamen, cum, præter Hippocratis, Ballonii, Martiani, Malpighii, Valsaluæ, aliorumque eximiorum Virorum auctoritatem, nostra quoque succurrant experimenta, meam sententiam interponam; probabile scilicet fuisse, dexterum cerebri hemisphærium sinistræ corporis medietati, & sinistrum dexteræ respondisse: ita ut ea corticis pars, quæ gracilior, quæque, effuso pressa sanguine, inuenta fuit, commercium habuerit cum sinistris artubus, motu, sensuque præditis; altera vero, quæ pene nullam, oculorum iudicio, labem in se continere videbatur, cum paralysi iam tentatis.

Dexterum cerebri hemisphærium sinistræ, & sinistrum dexteræ corporis medietati respondit.

XIV. Ad huius vero asserti probabilitatem duo præcipue argumenta nos adducunt. Prius est, quod passim experimento docemur, percussos, nempe, vulneratos, vel abscessu aliquo tentatos in dextero, aut sinistro cerebri cortice, plerumque conuulsionem; aut

paralyſim in oppoſitis artubus perpeti. Poſterius vero ex hac eademmet hypotheſi deduci poſſe videtur. Etenim, cum Æger diu laſſitudine quadam vlceroſa, ac poſtremo epilepticis quoque artuum medietatis ſiniſtræ ſuccuſſionibus affectus fuerit, veroſimile eſt, illam cerebri partem, quæ principium, ac fons erat iſtorum neruorum, tempore mortis, magis in eodem laceſſitam fuiſſe, quam alteram, a qua nerui pene mortui propagabantur in dexteram, paralyſi detentam. Atqui dexterum cerebri hemiſphærium peſſime affectum, ac laceſſitum, ſiniſtrum vero nudis oculis fere incolume inuentum eſt. Idcirco dexterum cerebri hemiſphærium dolentibus, & conuulſis, ſiniſtrum vero paralyſi tentatis artubus conueniſſe, ac reſpondiſſe, dicendum eſt.

Huius experimento ægri confirmatur.

XV. Nec mouet, quod dexterum cerebri hemiſphærium, tabo conſumptum, cum dextera medie-

tate, paralyſi affecta, congruere magis videretur, quam cum ſiniſtra, alioquin ſenſu, motuque prædita. Etenim, præterquam quod in præſenti caſu (vtcumque ab initio diſcrimen aliquod gracilitatis dexteros inter, ac ſiniſtros artus interfuerit) membra omnia pari tabo paulatim aruerant; illud maxime aduertendum in glandulis, ad quarum ordinem cerebrum refertur, eas graciliores euadere, atque inueniri ſolere, per quas fluida vberius ſecernuntur; eas e contrario pleniores, ſaturatioresque ſeruari, quæ diu a ſecretionis officio vacauerint. Exemplo ſint (præter thymum, & hepar in fœtu) mammæ, & renes, quarum ſane adenarum, ſi altera ab vſu defecerit, maior, & craſſior non minor, & gracilior deprehenditur. Cum igitur dexterum cerebri hemiſphærium ſiniſtro magis depreſſum, ſeu gracilius offenderimus, perſpicuum nobis præbuit indicium ad probandum,

Glandulæ vberius liquidum ſecernentes cur euadant graciliores, & e conuerſo.

illius glandulas ſemel admiſſam ſecretionem liquidi neruorum alioquin acris, vsque ad extremum vitæ diem, qua ſiniſtrum longo iam tempore caruerat, conſtanter retinuiſſe.

❧ (o) ❧

OBSERVATIONES

Physico-Anatomicæ

NONNVLLORVM,

Qui primo impetu morbi repente per hæc tempora perierunt.

POST capita præliminaria de improuisis mortibus, eiusque causis, quæ istorum potissimum decursu annorum nobiscum adeo sæuiter egerunt, & post descriptos casus aliquorum, qui subitaneis cerebri, ac præcordiorum morbis tentati, per hæc tempora euaserunt; opportunum certe erit, vt descendamus ad obseruationes illorum, qui primo impetu morbi vitam repente cum morte commutarunt.

In iis autem commemorandis, illud in primis studebimus, vt historiæ medicæ singulorum, qui decesserunt, ea lege præfigantur extispiciis, vt non

solum

ſolum naturalis, ſed præternaturalis quoque illorum hominum ſtatus legentibus præluceat. Mala enim, quæ mortem præceſſerunt, manum quaſi porrigunt ad illam inueniendam in cadaueribus cauſam, quæ, diſrupto vitæ filo, animam diuulſit e corpore. Quo fit, vt merito (a) *Fortunat. Fidel. ſcripſerit* illud etiam præſtat nouiſſe, cum quiſquam repente moritur, quanam ſcilicet ægritudine ille correptus fuerit.

Quo morbo repente decedens laborauerit maximé ſciendum.

(a) De relat. Med. lib. 4. cap. 7.

Deinde vero dabit ſpero veniam ingenuus Lector, ſi, quanquam ex defunctorum Medicis, Amicis, ac Neceſſariis integras tum naturalis, cum præternaturalis eorundem ſtatus hiſtorias haurire ſtuduerimus, adhuc tamen alicubi mancas inuenerit, præſertim circa pulſuum anomalias; ad eos enim, qui improuiſo de medio tolluntur, neque Medici accerſiri, neque, ſi accerſiti fuerint, tempeſtiue ſolent accurrere.

Supereſt, vt aliquid circa ſcholiorum methodum admoneamus. In iis

ita-

itaque, quemadmodum curabimus, vt particularis cuiusque subitaneæ mortis causa extricetur, atque reluceat; ita non omnium symptomatum, quæ singulos morientes vexarunt, rationes reddemus in singulis; ne scilicet, cum eadem ipsissima phœnomena in pluribus ægris obseruata fuerint, recoctam cum nausea crambem Lectoribus exhibeamus. Symptomatum idcirco Aetiologias hac illac nostris adspergemus in scholiis, vt, quæ de industria deficiunt in singulis, desiderari vix possint in omnibus.

OBSERVATIO I.

Repentina mors ex apoplexia ſyncopali in Viro obeſo, & cachochymo.

HISTORIA.

Ntonius Maria Brilli Romanus, quinquagenario maior, famulorum Eminentiſſ. Cardinalis Sacripantis decanus, obeſi admodum habitus, vini, & coniugalis veneris intemperans; cum ante annum vagis circa pectus, ac diaphragma doloribus tentaretur, graui anhelitu, & omnigena pulſus inæqualitate vrgeri cœpit. Deinde vero vrinarum ſenſim inopia, ac pedum tumore laborans, futuræ ſpeciem hydropis exhibuit; variis propterea pharmacis, & præſertim oxymellite ſcillit. ac ſtomachicis refermentantibus curatus, rurſus lotii copiam obtinuit, apertoque in crure fonticulo, melius ſe habuit.

II.

II. Sed quanquam ad Aulæ officia, poſt multos menſes rediiſſet, prauo tamen colore fœdatus per accliuia anhelabat, atque iisdem pulſuum anomaliis perpetuo detinebatur. Tandem die 15. Ianuarii 1706. nocte media, expergefactus, purpurinam quandam totius corporis efflorefcentiam, inſtar morbi, qui a Medicis appellatur, *eſſere*, ingenti cum pruritu, & calore, ſummopere moleſtam perſenſit, a qua, vt alleuiaretur, e lecto ſurgens, feneſtram, ſeſe frigidiſſimo expoſiturus aëri, imprudenter aperuit; exinde decubitus, qui vtiliter exterius factus erat, peſſimo fato interius repulſus, e veſtigio brachii ſiniſtri torporem induxit. Neque interim æger, iis auſcultans morbi vocibus, vllam ſibi medelam adhiberi curauit; ſed poſtridie Aulam adiuit, & Eminentiſſimi Purpurati currum pedibus cum cætero famulatu ſequutus fuit, vt tandem viribus fractus, hora 23. cum

Funeſtiſſima eſſerarum ad interiora repulſio.

mortuus fuerit in via, quæ Parionis dicitur.

CADAVERIS DISSECTIO.

TRansactis viginti quatuor horis, cadauer in Theatro Romani Archilycei, coram Excellentissimis Viris, ac Doctoribus Luca Tomassino Protomedico Generali, tribus Consiliariis, scilicet Iacobo Sinibaldo, Antonio Placentio, & Ioh. Trullo, duobus Medicis Sacri Palatii Apostolici Michaele Angelo Pauli, & Casparo Reali, & publico Anatomes Professore Alexandro Pascolo, vna cum Physico, & Chirurgo Carcerum Ioh. Latino, & Bartholomæo Simoncello, qui publicus alioquin est Anatomes Minister, a quo, adstantibus etiam Curiæ Iudicibus, & Scribis, multoque concurrente Studiosorum numero, dissectum fuit.

Ex cadauerum facie

II. Et quoniam externa quoque Cadauerum facies nos aliquando eru-

erudire ſolet; idcirco in primis aduertimus, vniuerſum corpus mire obeſum, & pallidum, vultum autem obſcure adhuc ingenti cum tumiditate rubentem occurriſſe; ex quo factum eſt, vt, antequam, detracta caluaria, ipſius cerebri ſtatus nobis innoteſceret, rumoris neſcio quid afflauerit in Theatro, aliquibus ſanguinem, e vaſis large effuſum, ſub cranio inuentum iri augurantibus. Sed o vana, & incerta iudicia hominum, quorum lingua oculos, mentemque præcurrit!

quandoque Medicus eruditur.

Effuſus ſub Cranio ſanguis pro mortis cauſa perperam hic accuſatur

III. At vero, vt rem conſueto perficeremus ordine, abdomen principio ſecuimus, quod multo adipe refertum erat. Zirbus, obſtructis ſuis glandulis, craſsiuſculus. Inteſtina tenuia, venis ſanguine tumentibus aliquantulum rubentia. Ventriculus prægrandis, & laxus. Lien naturali mole maior. Hepar paulo auctius, ſed colore prope naturali, cuius inte-

Pus, & Vlcera in Cysti fellea deprehensa.

rim Cystis, cum forinsecus albicans obseruaretur, exactiori locum fecit examini; postquam vero illam aperuimus, non bilem, sed verum pus continere, atque interna sui superficie variis vlcusculis laceram, raro quidem exemplo, deprehendimus.

IV. Ab ipso deinde abdomine in thoracem per amotum sternum reserata via, statim multa circa pericardium flauescentis adipis copia, (qua cordis quoque basis grauabatur) se obtulit. Pulmo solito depressior. Cor vero prægrande inuentum est. Dextera auricula cum appensa vena caua, quæ modicam nigri sanguinis quantitatem continebat, duplo certe naturali diametro amplior apparuit.

Summa cordis amplitudo.

V. In sinistro ventriculo maxima picei cruoris moles claudebatur. Arteriæ pulmonica, & aorta, finitimæque cordi tracheales partes multo adipe refertæ, glandulisque quibusdam obsessæ, mutuum nisum,

ſum, & compreſſionem oſtendebant.

VI. Tandem, cum ad Cranii ſectionem Chirurgus accederet, ſciſſis, diductisque tegumentis, ſuper dexterum latus oſſis ſincipitis offendit in Cranio foramen, per quod, (cum pericranium duntaxat aditum intercluderet) maius ſpecillum ad usque duram Meningem, alioquin laxam, facile intulit; atque, eleuata caluaria, cuniculum illum intra oſſis lamellas a generationis forte primordiis fuiſſe reſeratum, inde iudicauimus, quod orbiculus non aſper, ſed læuigatus inuentus fuit. Cæterum in ſuperficie cerebri ſubobſcura vaſorum ſanguineorum turgeſcentia, & modica quantitas turbidi ſeri in ventriculis ſpectabatur. Sinus longitudinalis, & laterales, atque ii etiam, qui ad cerebri baſim poſiti ſunt, nigro ſanguine tumebant, vt non fuerit dubitandum, quin ſolito maior cruoris

Duræ Meningis laxitas. Cranii foramen forſan innatum.

dimidia diei 17. Ianuarii, repente quantitas intra cranium intercepta fuiſſet.

SCHOLIVM.

N huius veſtibulo ſcholii opportune occurrit conſilium, vere ſapiens, ac rectum, quo Guilielmus (a) Ballonius Medicos admonet, vt caueant prædicere, ſe deprehenſuros aliquid in capitibus illorum, qui ex cerebri morbis interierunt. Etenim, cum vna, eademque affectio a variis, atque inter ſe non diuerſis modo, ſed ſæpe contrariis, diuerſeque operantibus cauſis oriri posſit, raro fit, vt Medicus illam, quam incaute præcecinerat cauſam, in diſſectione cadaueris inueniat. Quod ſane extiſpicii huius teſtimonio omnium cum admiratione comprobatum fuit; nullum enim effuſum in cerebro ſanguinem offendimus, quem aliqui adeo confidenter prædixerant. Igitur, vt nos cauti fuimus in prænunciando, ſimiliter in huiuſce

(a) In comment. & annot. ad hiſtor. 1 l. 2. conſil.

Medico cur multa opus ſit cautela in prædicendis interioribus cadauerum læſionibus.

iuſce ſubitaneæ mortis cauſis euoluendis ab erroris periculo longius abeamus, e re arbitramur annua iſtius Ægri mala diligenter inueſtigare: quo namque remotiores ab obſeruantium oculis repentinarum mortium cauſæ in diſſectis cadaueribus eſſe videntur; ita curioſiorem diligentiam poſtulant, vt eruantur, & patefiant. Porro nonnulla inuenta, etſi non raro in extiſpiciis nihili fiant, ex quo apud minus verſatos in rebus anatomicis minima putantur; ea tamen magni æſtimanda ſunt, quoties cum languidulis viſcerum fibris luctari, minimisque vaſorum anguſtiis intercipi potuerunt.

Mala, quæ mortem præcedunt, diligenter inueſtiganda.

In extiſpiciis, etſi minima offendantur, magni æſtimanda.

II. Primo itaque extra omnem dubitationis aleam poſitum per hiſtoriam cenſeo, hominem hunc ab anno ex cachexia valetudinariam vitam duxiſſe, cum labefactato fibrarum tono, & cum degeneribus a naturali craſi fluidis, quæ ad viſcido-acrem naturam euecta erant.

Series morborum ſubitam necem præcedentium.

III. Secundo ex cadaueris diſſectione conſtitit, Ægrum loco cyſticæ bilis, quæ balſamico-amaricans eſſe debet, acro-putridum pus multo prius, quam diem ſuum obiret, fouiſſe; non enim vlcera momento temporis ab erodente liquido viſceribus inſculpuntur. Hoc autem pus facere non poterat, quin, euerſo naturæ ordine, chylum non modo non defæcaret, ſed exoticis particulis imbueret, nouamque labem ſanguini iugiter communicaret.

IV. Tertio his addamus ex hiſtoria, Ægrum eo tandem perueniſſe, vt acria corpuſcula, iisque commixtam ſulphuream lympham (erat enim vinoſus) plene cumulauerit, quæ profecto corpuſcula ab vniuerſo ſuorum vaſorum, ac viſcerum fibroſo genere, inducta irritatione, ad externa corporis ſub forma eſſerarum propulſa fuerunt; cui ſane propulſioni, niſi Ægrotus intempeſtæ noctis frigore imprudens fuiſ-

fuiſſet obnixus, procul dubio inde leuamen accepiſſet. Sed, cum iſtius critici decubitus materies intra vaſa repulſa, atque in cerebro, & ſpinalis medullæ principio intercepta fuerit, ſiniſtri torporem brachii produxit, qui, ex tempore ſolutus, indicium præbuit, ignem non extinctum, ſed doloſo in cinere latuiſſe ſepultum; cauſam nempe morbificam e corpore nequaquam eductam, ſed partim ſanguini confuſam, partim viſcerum folliculis interceptam delituiſſe.

Ex repulſis eſſeris brachii torpor.

V. His vero poſitis, facile eſt coniicere, cauſam ſubitaneæ huius mortis fuiſſe copiam craſſeſcentis ſanguinis, & ſeroſitatis, quæ quidem fluida oleoſo-volatilibus partibus deſtituta, & fixis ſalibus redundantia, propriæ fluxilitatis inopia per meningum arteriolas, per ſinus, ac per reliqua cerebri vaſa hærere cœperunt: vbi, debilitatis, ob ſpirituum paucitatem in violento etiam corporis motu erogatorum,

fibris muſcularibus duræ matris, ac villis omnibus corticem cerebri,ac cerebelli intertexentibus; &, inducta ob ſanguinis remoram tam preſſione ſupra fibras, & glandulas eiuſdem corticis, quam obſtructione intra oſcilla ſecretoria liquidi neruorum, repentina ſuborta eſt ſyderatio liquidorum, & ſolidorum in cerebro, quam fortiſſimam dicimus apoplexiam cum mortifera ſyncope, quæ noſtro in caſu corripuit, non ſolum propter deficientem deſcenſum ſpirituum a cerebro, & cerebello in cor; ſed propter concurrentem renitentiam ad motum craſſi, & reſinoſi ſanguinis, per cauitates cordis tunc temporis deuoluti.

Vndenam ſyncopes mortifera in hoc Ægrotante.

VI. Hoc autem inde arguitur, quod iſto in homine lympha viſcidulo-acris, quæ per duos dies ante obitum *eſſeras* produxit, cum a ſuccutaneo organo intempeſtiue repulſa fuerit, nullam excitauerit febrim, qua aut cum cæteris maſſæ princi-

In hoc excitata febris

piis

piis exacte, atque impune rursus commisceri, aut per alia secernicula vtiliter trudi potuisset. Factum proinde esse videtur, vt fluida, dissipatis postridie per laboriosum pedestre iter volatilibus particulis, quibus vtcumque, in cerebro præsertim, fluxilia reddebantur, ex tempore substiterint, inductaque paralysi in meningibus, ac tota cerebri superficie, inuincibilem, quam fortissimam dicunt apoplexiam, (a) Senibus alioqui familiarem, pepererint.

subitam mortem forsan auertisset.

Paralysis membranarum, & corticis cerebri, ac cerebelli.

(a) 6. aph. 57.

VII. Firmant deinde nostras a priori coniecturas ea, quæ in cadauere palam occurrerunt. Quid enim aliud tumida, & subrufa vultus, & meningum species? Quid sanguineorum vasorum in vniuersa cerebri superficie turgescentia? Quid sinus omnes, nigro sanguine oppleti, demonstrauerunt, nisi maximam fuisse austeri, minusque mobilis humoris quantitatem, quæ intra cranium intercepta, tum circum-

cumpellentium fibrarum tonum eneruare, cum vel maxime ſecretrices cerebri glandulas oppido premere, ac valide obſtruere potuit; vnde lethalis ſpirituum animalium inopia inducta fuit; præſertim cum apertisſime conſtiterit, plus acrium ſeroſitatum, & viſcidorum humorum, quam oleoſo-volatilium particularum diu ægro in corpore redundauiſſe?

Cranii foramen an duræ matri infirmandæ contulerit.

VIII. Hoc tandem breuiter admonemus, non fruſtra aliquem ſuſpicari poſſe, num repertum in cranio foramen, ad infirmandum robur duræ matris conferre aliquid potuerit. Etenim apud hominem, qui fere ſemper pro ſuo munere ad obſequia, nudato capite, incedebat, cuniculus iſte aëri, aërique innatantibus corporibus forte minus, quam natura poſtulat, obnitebatur. Si quis enim ab Ægro, dum adhuc erat inter viuos, ſciſcitatus fuiſſet, an aliquam ſub perforato cranio in magnis temporum mutationi-

tionibus moleſtiam perſenſiſſet, eam probabiliter faſſurum fuiſſe, inde arbitramur, quod, qui ex ſiphilyde cranii deſquamationem pasſi ſunt, fere ſemper de læſione ab externo frigore conqueruntur, cerebrique mala facillime ſubeunt.

Cranio ob ſiphillydem deſquamato, Cerebrum facile afficitur.

IX. De cætero viderint alii quænam extiterit origo raræ illius exulcerationis, quæ in cyſti fellea inuenta eſt. Nos enim, qui huius primordia ægritudinis penitus ignoramus, illud hic pro coronide tantummodo adiicimus, ſæpe detexiſſe morbidam quaſi radicem, vel ſaltem coniunctam propaginem earum ſpirandi difficultatum, quæ, ex hypochondriis ortæ, ad hydropem tendunt, in ipſo fellis folliculo alte implantatam; modo nimirum in lixiuiali, fluidaque nimis, modo in tenaciori, atque in lapides conuerſa bile, vt non ſit dubitandum, quin vitium tam enorme ipſius cyſtis felleæ ad morbos iſtius Ægri maxime conſpirauerit.

Cyſtis felleæ vitia multorum pectoris morborum radix.

X. Ne-

X. Neque ſimiliter immoramur in perſequendo impedimenta præcordiorum, ac præſertim arteriarum pulmonicæ, & aortæ, partiumque trachealium, multo adipe, auctisque glandulis obſeſſarum: non enim cauſas inquirimus annui anhelitus, pulſusque inæqualitatis, quæ a præternaturali, mutuoque vaſorum niſu pendere potuerunt.

OBSERVATIO II.

Subita Mors ex ſyncope ob cordis magnitudinem, prolapſum, atque aneuryſma.

HISTORIA.

FAmulus olim curſor Illuſtrisſimi Marchionis Spadæ iunioris, nomine Philippus Turci Romanus, annorum circiter viginti quinque, habitus gracilis, ſtaturæ mediocris, pallidi coloris, anhelitu in leuibus etiam corporis motibus detineri ſolitus, ante annum

num laborauit suffocatiua angina, a qua, ter misso intra diei spatium sanguine, liberatus fuit, superstitibus tamen maiori semper spirandi difficultate, & recurrente interdum cordis palpitatione, præsertim cum citato gressu ambularet, vna cum sepulto præcordiorum angore, & quodam pulsatili pondere supra diaphragmatis centrum. Quæ quidem mala eousque adaugebantur, vt illum, vel inter comedendum, atque ab assumpto potissimum cibo, deterius haberent. Hic, die 4. Februarii ineuntis huius anni 1706. tametsi mane faucium phlogosi, & quibusdam ad usque collum, & iugulum exporrectis contractionibus detineretur, pedibus nihilominus Herum suum per quingentos circiter passus prosequutus fuit. Domino vero alicubi diutius forte morante, ipse cum socio in caupona large, ac sine delectu comedit, ac bibit; deinde domum reuersus post horam, cum frigore corriperetur,

Series symptomatum, quæ cordis magnitudinem, & prolapsum ostendit.

apud fœminam ſe recepit, calefaciendi cauſa ad ignem, qui ſemi accenſis carbonibus medio ardebat in cubiculo, vbi paulo poſt (forte an etiam ex œſtro venereo?) leui primum capitis debilitate, deinde frontis, totiusque corporis madore cum vehementiſſimo anhelitu, cordisque angore, tandem ſyncope, in mortem ſtatim deſinente, correptus fuit.

CADAVERIS DISSECTIO.

APerto abdomine, inteſtina tenuia aliquantulum ſubruſa; cætera vero naturalia viſcera à natiuo ſtatu parum receſſiſſe, præterquam paulo turgidiora, ac veluti murice ſubtincta viſa fuerunt.

II. Morborum, & ipſius necis ſedes apparuit potiſſimum in thorace, quo reſerato, pulmones ſubalbidi, & dexter eorum coſtis legitimis tenaciter adhæreſcens, oculis adſtantium ſeſe obiecerunt.

III.

III. Fauces rubore perfuſas, aſperam arteriam ſubſtantia gelatinæ non abſimili, fuligineo tamen, ac ſubnigro interius colore refertam, cernimus. Rami bronchiales phlogoſi pariter, ac veluti aſperitate quadam laborabant.

IV. Cor mole triplo naturali maius, vaccinum certe ſuperabat, cum, ablato pericardio, & expreſſo omni cruore, pependerit in lance libras duas & ſemis. Hoc ſane viſcus ſupra diaphragma ceciderat, ac proinde œſophagum, aortam, ac ventriculum facile premebat.

Cordis moles aucta, & prolapſus in diaphragma.

V. Deinde, etiamſi externa facie naturalem ſeruare videretur figuram; ſectum tamen nouam philoſophandi materiem ſolertioribus naturæ Veſtigatoribus præbuit; auricula enim, & ventriculus dexter, ſanguine vacui, ſed ordinariæ diametri, contra vero ſiniſtræ cauitates nigro plenæ cruore, & duplo dexteris latiores oc-

Siniſter cordis ſinus duplo maior dextero

occurrerunt. Arteria magna iuxta cor pariter perampla.

VI. Secto cranio, pia mater cum vasis solito tumidioribus se nobis præbuit. Cortex cerebri in superficie vtriusque hemisphærii versus posticam partem calloso quodam glutine tenaciter duræ matri adhærebat. Plexus denique constabant ex vasis sanguine plenioribus.

SCHOLIVM.

NE prolixitas morosa, neue breuitas in hac attingenda ætiologia euadat obscura; sedulus Lector primo distincte, mox vero promiscue animaduertat, primo natiuum Ægri temperamentum, & gravissimos morbos, quibus miser homo per annum ante mortem torquebatur; secundo proximas necis occasiones; tertio ea omnia, quæ in illius cadauere obseruata fuerunt. Hæc enim, spero, satis luminis accendent, vt claras

subiti

ſubiti huius interitus rationes videre poſſit.

II. Quanquam vero ſingulæ affectiones, & cauſæ, quæ Ægrotum hunc detinuerunt, diuiſis ſuarum virium momentis præcocem, ſubitamque necem afferre vix potuiſſent; vniuerſæ tamen, momento compoſito, eandem facillime induxerunt; Quod ſane minime arduum videbitur, ſi quot, & quomodo iſtiuſmodi cauſæ ad ſupremam, atque inopinatam Ægri perniciem conſpirauerint, diligenter expendamus. Non enim vna, eaque ſimplex, aut interna ſolum cauſa, ſed multiplex, & tum externa, cum interna, vetus, ac recens ad improuiſum illius interitum coniurauit.

Multiplices huius improuiſæ necis cauſæ.

III. Hoc ſane euidenter conſtabit, ſi duo ante omnia, quippe quæ admodum probabilia, aduerſam iſtius valetudinem præceſſiſſe intelligamus; alterum natiuum eiuſdem temperamentum acro-bilioſum,

Ipſarum enumeratio.

vna cum solito grandiori corde, ac paulo debiliori textura sinistri ventriculi, atque aortæ, quæ sane res hominibus, præ cæteris animalibus, non raro contingunt; alterum vero aduentitium, nimirum intemperans, atque intempestiue exagitatum Cursorum vitæ genus, per quod non tantum fluida ad acro-volatilem naturam in gracilibus præsertim corporibus euehuntur; sed aëris quoque viæ, & pendulum intra thoracem cor perpetua concussione, ac diuulsione labefactantur. Ita certe clara habebimus principia, vnde causas deriuemus non modo suffocatiuæ anginæ, sed, quod caput rei est, lethalis prolapsus, & aneurysmatis cordis. Cum enim præcordia per arterias clauiculis, axillis, & collo, perque reliqua vasa pulmonibus alligentur; cumque pulmones per asperam arteriam, ac per laryngem, veluti per funem, a iugulo, & faucibus propendeant; facile est concipere, in-

Præcordia in Cursoribus cur facile labefactantur.

fir-

firmiora ex angina, & magis adhuc ex fluidorum acredine, & cursorio vitæ genere reddita huiusmodi suspensoria, ægrius postmodum valuisse ad renitendum descensui præcordiorum, quæ, solito magis ex mole grauitantia, suis etiam relaxatis, exesisque proximioribus membranarum funiculis, necessario ex lege grauium supra diaphragma lapsârunt.

Mechanicus cordis prolabentis modus.

IV. Cum vero multarum officia partium apud animalia regantur, aut offendantur mutuo contactu, ac nisu, vel diuisione, ac dissociatione; vtique fieri non potuit, quin, grauitante corde præter naturæ ordinem supra diaphragma, & diaphragmate supra stomachum, inde non solummodo respiratio læsa, sed, tumente ex cibis ventriculo, arteria magna descendens (quæ septum transuersum sub corde perforat, & stomacho substernitur) valide compressa fuerit. Hinc fiebat, vt sanguis, impedita libera sua traiectione,

Cur maxime ab assumpto cibo respiratio, & cordis palpitatio in grauescerent.

ne, ac deuolutione per inferiores arterias, neceſſario quoquo modo alterne repelleretur verſus ſuperiores arterias, atque in eundem ſiniſtrum cordis ventriculum, a quo vicisſim fuerat extruſus: ibique arietatio quædam nixus trudendi, ac renixus truſi iam cruoris ab aſſumpto potisſimum cibo (quo ſane tempore ventriculus aortam valentius premit) ſub angoris, ac palpitationis ſpecie proficiſcebatur.

V. Et quoniam ex hac vna radice præpediti motus liberi ſanguinis per deſcendentes arterias ſexcenti malorum frutices germinare potuerunt; mirum ſane haud erit, ſi nos inde principium deriuemus dilatationis tum arteriæ magnæ, tum vel maxime ſiniſtri cordis ventriculi (quas quidem partes natiua debiliori textura laborare poſuimus) nec non adhæſionum pulmonis, congeſtionis lymphæ in cerebri ſuperficie, tandemque, concurrenti-

rentibus externis causis, etiam subitæ mortis.

VI. Etenim, cum clare constet ex hydrometricis principiis, impedito, vel diminuto ex communi aliquo alueo per vnam, vel alteram fistulam aquarum excursu, illico in proximos canales lymphas maiori copia deriuari, atque confluere; immo easdem lymphas, ad rationem impediti liberi excursus, ad ipsum quoque alueum reflecti; vt, quæ successiue fluxuræ essent, in eodem parumper subsistant; satis dilucide apparet, cur in homine isto cruoris excursus, per inferiores arterias ob expositas compressiones alterne diminutus, alterne pariter maiori copia, & vi versus cor, & in superiores arterias fuerit deriuatus; facileque propterea non solum faucium phlogoses, & capitis congestiones induxerit; sed etiam in sinistro cordis alueo dilatationem, si non primum producere, saltem adaugere potuerit.

Morbosæ præcordiorum dilitationis origo principiis hydrometricis illustratur.

VII. Porro cum fluida, præsertim incompressilia fere induant naturam solidi, quotiescunque in angustum alicubi tubum violenter, ac pertinaciter vrgentur : idcirco planum est intelligere, sanguinem, cum a corde violenter intra compressam arteriam truditur, vectis, cuneique potentiam induere, tanto quidem maiorem, quanto magis locali eiusdem motui acutæ durorum salium figuræ copulantur. Nihil igitur mirum, si apud hunc Ægrum, ex impulso sanguine intra impeditam aortam, eoque reuerberato versus semilunares valuulas, idem truncus, & sinister cordis ventriculus (textura alioqui debiles) dilatati fuerint; distractiuæ namq; percussionis, ac repercussionis vi adiuncta fuit in sanguine energia cunei erodentium salium, qui fibrosum earundem cauitatum contextum, repetita toties extrusione vlterius debilitatum, paulatim diloricare potuerunt; quibus factum puto, vt,

Sanguis intra compressam arteriam violenter trusus, cunei potentiam induit.

viscus

viscus hoc, (remorante etiam sanguine in minimis coronariis, proximisque distentarum fibrarum spatiolis) grauius semper, ac maius euaserit, suique idcirco prolapsus, & septi transuersi, aortæque compressionis causam longe magis adauxerit.

VIII. At vero, cum ex hydrometricis sectiones inæquales vasorum, per quæ fluida mouentur, eorundem fluidorum velocitatibus sint reciprocæ, sequitur, vt, eneruatis fibris impellentibus, si læuæ cordis cauitates duplo maiores dexteris detectæ fuerunt, duplò etiam tardior extiterit motus sanguinis in sinistris, quam in dexteris; eoque magis, quo distracta, & ampliata sinistri ventriculi latera in qualibet systole ad mutuum peruenire contactum, omnemque a se cruorem in aortam expellere, atque elutriare nequiuerint, quo, sane copiose subsistente liberis tum ipsius cordis motibus, tum influentium a pul-

(a) Bened. Castell. in demonst. mens. aquar. current prop. 3.

Coniectura de tardiori sanguinis motu per aneurysmaticum læuum cordis sinum.

pulmone liquidorum vndis, noua ſemper augebatur renitentia. Exinde maxima eruitur cauſa tum ſepultæ præcordiorum anguſtiæ, & grauitatis, qua poſtremo æger deceſſit, cum inuentæ in cadauere ſtagnationis ſanguinis intra ſiniſtrum duntaxat ventriculum. Etenim cum eo res in Curſore iſto deuenit, vt ſimul conſpirauerint minor animalium virium potentia ad conſtringendum cor, & maior cordis ob adauctum ſuum pondus renitentia ad motum, tunc hercle vires circumpulſiuæ in cordis ventriculis ad eam rationem, & inter ſe, & cum contentis cruoris molibus peruenire debuerunt, quam inuicem habebant ſectiones cauitatum, & reſiſtentiæ vaſorum. Sed quoniam dexter ventriculus naturali diametro donabatur, & pulmonum vaſa nullo apparenti vitio afficiebantur: ſiniſter vero ſinus dupla diametro laborabat, & arteria magna perampla ab ipſo corde, &

Expoſita coniectura nouis rationibus confirmatur.

ſtoma-

ſtomacho valide premebatur. Idcirco apud Ægrum ſuperſtes maior vis in dextero cordis ventriculo minorem ſanguinis quantitatem libere, maiorique velocitatis gradu in pulmonica vaſa impellere potuit. Contra vero ſiniſter ventriculus propter minorem ex dilatatione vim maiorem ſanguinis molem in præpeditam aortam expedite trudere prohibebatur ; quæ certe cruoris remora præcordiorum anguſtiam, tandemque mortiferam ſuffocationem, ac ſyncopem induxit.

IX. Neque vero hic animus eſt longius perſequi rationes diuerſarum lymphæ concretionum, quæ a ſalino-acrium cum oleoſis miſcella particularum in locis minoris motus, aut maioris impedimenti apud valetudinaria corpora, & noſtrum præſertim Ægrum, tum in pulmone dextero, cum in ſupremo cerebri cortice contigerunt. Etenim ſatis ex Chymicis tentaminibus innoteſcit, acria, ſulphureis admixta, inui-

Lymphæ concretionum cauſa ex chymicis.

inuicem coaleſcere, præſertim apud vinoſos: vnde ſpiritum vini cum vrinæ ſpiritu in tenax corpus facillime abire videmus.

X. Cæterum, vt omnes huius necis cauſas breuiter perſtringamus, repetere cogimur ex cerebri vitio minus ſpirituum, quam naturalis huius hominis poſtulabat œconomia, aliquanto prius tempore mortis ſecretum fuiſſe; vnde virium debilitas, ex præcordiis orta, maior adhuc reddebatur ex diminuta per cerebri corticem liquidi animalis ſeparatione, quæ ob calloſum inuentum eiuſdem glutinem vltro ſe nobis obtulit. Factum proinde fuit, vt ad repentinum interitum Ægri ſimul conſpirauerint primo noua partium ſalino-acrium in fluidis exaltatio, quæ ex poſtrema faucium phlogoſi apertiſſime innotuit; ſecundo motus corporis, dum quiete indigebat; tertio ingluuies, & vini abuſus, cum diæta opus erat; quarto ſuffocatiua bronchiorum irritatio

Cauſarum ad hanc ſubitam necem conſpirantium epilogus.

ritatio ex carbonum fumo, qui in cadauere per fuligineum tracheæ colorem in apertum se dedit; tandem (si forte accesserit) veneris œstrum, quod spiritus maximopere impuros, ac perturbatos in nouum, atque omnino improportionatum motum circa præcordia agere potuit. Vnde cor ipsum, suapte natura magnum, &, sanguine subsistente, grauius redditum, ob exiguas animalium spirituum vires ab omni penitus motu constantissime defecit. *Fuligineus tracheæ color ex fumo carbonum.*

XI. Sed, ne hic longe de scholii cancellis abire vererer; profecto exemplis etiam ostendere possem, quam facilis via sit ad præcocem, inopinatamque mortem nimis aucta cordis moles, eiusque prolapsus. Vnum tamen casum, nostro quippe simillimum, a (a) P. Marchetto descriptum, coronidis loco afferre liceat. Venetus quadragenarius, crapulæ deditus, anhelitu, & hypochondriorum angustia detentus, multis

(a) Obser. 49.

multis frustra adhibitis remediis, Patauium petiit, vbi postera nocte repente obiit, in cuius cadauere nihil præter naturam intra abdomen se prodidit; verum in thorace cor adeo amplum obseruatum fuit, vt tria naturalis magnitudinis æquaret; ventriculis itidem amplissimis, cuius capsulæ vbique pressius adhærebat; superioribus, ac lateralibus partibus pleuræ etiam adnexum; inferiori vero eidem diaphragmati. Scilicet, vt minime sit hæsitandum, adauctam cordis molem, situmque ex prolapsu vitiatum, ad repentinam denique mortem conducere.

Cordis prolapsus quandoque hydropis speciem induit.

XII. Quod si vero malum hoc corripiat hominem, in victu, ac motu satis temperatum, tandem hydropis speciem induit, pedum œdemate, nocturna ortophnæa, carotidum palpitatione, vrinarum paucitate, atque angore paulatim inductis. Nec interim deerunt forte Medici, qui, huius ignorata morbi radice, non hydragogis modo, sed

ſed multis veſicantium, vſtionumque tormentis Ægros extorqueant. Verum de iis fuſe in noſtro de Aneuryſmatibus Tractatu.

OBSERVATIO III.

Cita mors ob interceptum motum aëris, & ſanguinis in præcordiis, vna cum cerebri conſenſu.

HISTORIA.

IOhannes Baptiſta Auanzius, octodecim annos natus, D. Cæciliæ de Nobilibus famulus ex ora maritima Romanæ ditionis malam circa præteritum autumnum reportauit valetudinem; hinc prauo vultus colore cum anhelitu laborioſam vitam Romæ ducebat, improbaque victus ratione vſus, cum plane imbecillis eſſet, tamen adhuc ſeruiebat; præcedenti ſuum interitum veſperi larga caſtanearum copia ſe ingurgita-

gitauit, noctemque proinde valde molestam ex spirandi præsertim difficultate transegit; & in ea quidem, post vomitum viscidorum humorum cum melius habere crederetur, mane tamen, quæ fuit 3. Febr. 1706. mortuus repertus est, e cuius ore spumosa lympha, vt ex naribus filamenta sanguinis pendebant.

CADAVERIS DISSECTIO.

Adauer post 24. horas inuentum est cum latice sanguineo, ex sinistra nare profluente, & cum thorace solito elatiori, ac tumidiori. Sectis tegumentis, occurrerunt intestina tenuia aliquantulum rubicunda, & intra abdomen modica quantitas seri sanguinei. Lien prægrandis, ac plumbeus, ponderis exacte librarum quatuor cum dimidia. Hepar sanum dixisses, si bilem subuiridem sua in cystide contentam excipias;

cipias; cætera naturalia viſcera vix cum notabili labe inuenta.

II. Eleuato ſterno, ſerum in vtraque pectoris cauitate magna copia offendimus, & pulmones, coſtis colligatos, non ordinaria quidem ſuperficierum cohæſione, ſed per albas quasdam, teretes, ac vere nerueas fibras, quas, oculo iudice, tendines putauiſſes. E cordis vaſis, & cauitatibus ſanguis nigerrimus extractus eſt, grumis non in vnum tenaciter coagulatis, ſed atra cum tinctura diffluentibus. Dexterum cordis ſinum inſignes polypi, certe plus vncia pendentes, fere vniuerſum opplebant; ſiniſtrum vero exiguus occupabat. Cordis, pulmonumque parenchymata ſummopere flaccida tractabantur.

Tendineæ fibræ pulmones coſtis colligantes.

III. Digni quoque animaduerſione fuerunt pulmones, qui, manu preſſi, vt a colligatione cum coſtis diuellerentur, cruento latice per dehiſcentes quosdam in ſuperficie meatus facile manabant.

Latex a compreſſa pulmonis ſuperficie manans.

IV. Circumſecto cranio, & dura matre, pia occurrit, ſolito rubentior, turgidis ſanguine vaſis. Quinimo cerebri ſuperficies, diductis duobus hemiſphæriis, vsque ad corpus calloſum eadem tinctura laborabat. Apertis ventriculis anterioribus, ſerum limpidum effluxit, & plexus, qui intus ſerpunt, ex vaſis ſolito tumentioribus conſtabant. Transuerſales quoque duræ matris ſinus nigro ſanguine opplebantur.

SCHOLIVM.

DVbium ſane in primis oriri poſſet, an mors iſta pure ſubitanea dicenda fuerit, quippe quam longus integræ fere noctis agon præceſſit; ſed, cum diſſectum cadauer quædam animaduerſione noſtra oſtenderit non indigna; idcirco promiſcue citum hunc cum aliis improuiſis interitibus vſurpabimus.

II. Illud vtique non dubium eſt, huius mortis cauſam fuiſſe intercluſam penitus circulationem ſanguinis in præcordiis, & cerebro, quam magnus Hippocrates ſub genere fortis apoplexiæ comprehenſam quoque voluit, vt optime philoſophatur egregius ille Hippocraticæ doctrinæ aſſertor (a) Martianus, vbi oſtendit, aliquando apoplexiam fieri interceptis vaſis in Thorace; quia ſcilicet animaduertit iis in partibus maxime apparere effectus intercluſionis, difficultatem ſcilicet reſpirationis, & anguſtiam. Hinc alias citatus eruditiſſimus Fracaſſatus apoplexiam, impedito motu ſanguinis in pectore, ſæpius per anatomen oſtendit. In caſu ſiquidem noſtro mortem præceſſit anhelitus, & non minus intra cerebrum, quam intra pectus clara indicia moræ ſanguinis, quam Hippocratis Interpretes *ſtationem* vertunt, detecta fuerunt. Quid enim cordis polypi? Quid ſanguis effuſus per inte-

(a) In com. ad tex. 2. de morb.

Apoplexia ob vaſorum thoracis interceptionem ex Martiano, & Fracaſſato.

ſtinorum ſubſtantiam, & remoratus in Meningum vaſis? Quid tandem exundans cum intra pectus, tum intra cerebrum ſeroſitas oſtendit, niſi, oppilatis, conuulſisque pulmonum, cordis, ac cerebri tubulis, lymphatica præſertim vaſa hac illac disſiliiſſe, & ipſa quoque ſanguiferorum extrema eousque diducta fuiſſe, vt ſecernendo ſero vitioſe dehiſcerent?

Morbi, & mortis huius ætiologia. III. Quoniam vero res quærimus, non verba, breuem idcirco, dilucidamque ætiologiam tum morbi, cum mortis exponi poſſe arbitramur, ſi nobis proponamus Adoleſcentem, qui ex mala victus ratione, & maxime ex diutina mora autumnali tempeſtate in huius maris littore (vbi autumnali tempeſtate ſummopere noxius eſt aër) vitia fermentorum, ac ſanguinis abunde contraxit, indeque labefactato viſcerum, vaſorumque tono illud (a) Luciani ſcomma aduerſus Romanos tanto iuſtius promeruit,

(a) De merced conduct.

quod

quod non ſolum Æger ambulauerit, ſed quod Æger ſanis, & valentibus famularetur: eo propterea deuenit, vt, contumacioribus ſemper redditis in liene obſtructionibus, inductaque ſenſim polyporum congeſtione in cauitatibus cordis, ille non aſthmate duntaxat detentus fuerit, ſed ad pectoris hydropem properauerit. In hoc autem rerum ſtatu conſtitutus, cum die ante ſui interitus noctem inſalubri caſtanearum cibo largius vſus eſſet, facile inde, acida contracta ſtomachi cruditate, excitatoque vomitu, hypochondriorum ſubiit conuulſionem, quæ acres eodem tempore ichores, diu intra prægrandis lienis loculos, aliarumque glandularum folliculos forte detentos, valide per ſanguifluas, lymphaticasque venas, perinde quaſi per totidem ſyphones, verſus cor, & pulmones, (diu iam ſemi obſtructa, atque eneruata) circumpulit, & iniecit. Hi autem acerrimi ichores

Præcordiorum labes a liene communicata.

Circulatio in iisdem duplici ex causa intercepta.

duplici ratione circulationem sanguinis apud præcordia intercipere potuerunt, ſcilicet tum contentum fluidum coagulando, cum continentes canales conuellendo. Etenim primo loco fermenta iſta ſalino-acria, ex hypochondriis repente ſanguini affuſa, eiusdem compagem, ac mixtionem maxime perturbarunt; vnde, variatis cohæſionibus particularum fluida componentium, earundem æquilibrium, atque inde fluxilitas, quæ vbique fere æqualis eſſe debet, vitiata fuerunt; coactisque proinde mutuo ſanguinis fibris, hic grumi occurrerunt, & polypi; illic vero ſeroſitas intra cauitates copioſius exundauit. Deinde vero huiuſmodi etiam acerrimi ichores moram iniicere ſanguini cœperunt, inquantum ſcilicet canalium conuulſionem, quam Hippocrates interceptionem definiuit, induxerunt. Cum enim ſanguineorum textura ductuum tota fibroſa ſit, ac muſcularis,

laris, quoties particulæ præter naturam fluxiliores, & acutæ, a sanguinis miscella secedentes, intra fibrosum rete magnorum vasorum penetrant, necessario tanquam extranei cunei eorundem crispaturam producunt, & conuulsionem, per quam, minoribus factis vasorum diametris, fluxus necessariæ molis sanguinis, deuoluendi tum a corde in cerebrum, cum a cerebro in cor, impeditur; vnde idem sanguis ob crassiorem fibrosarum partium acquisitam consistentiam, atque ob viarum interceptionem tandem circuire desistit. Et quoniam ex eodem (a) Hippocr. *cum sanguis non mouetur, fieri non potest, quin vniuersum corpus quiescat.* In hoc sane vera syncopis, atque apoplexiæ, quinimo celeris huius interitus ratio elucescit.

Vasorum conuulsio quomodo contingat.

(a) 2. de morb.

IV. In exposito vero casu, vt concretio fibrosarum sanguinis partium ex polypis euidenter innotuit; ita ipsam interceptionem vasorum

Cruenta ex naribus filamenta vasorum interceptionis indicium.

cruenta filamenta, quæ de naribus, dum æger interiit, pendebant, clare demonſtrarunt; nimirum venas iugulares, & ſuperiorem cauam ita fuiſſe conuulſas, vt ſanguinem, quem a ſupernis venis exhaurire minime potuerunt, per exiliores venarum naſi extremitates transuerſim erumpere coegerint.

Hydrops ex Cauæ ligatura.

V. Quod ſi ſimplex cauæ ligatura, docentibus primum LoWero, ac Williſio, aſcitem ſex horarum ſpatio in cane, alioquin ſano, inducere poteſt; quanto ſane celerius in noſtro caſu tot complicatæ cauſæ hydropem producere, atque hominem diu ægrotantem perdere valuerunt; vna enim coniurarunt fuſæ, atque exuberantes ex coacto ſanguine feroſitates, pulmonum tunicæ dehiſcentes, & ſanguifera vaſa partim obſtructa, partim ſtrangulata, ita vt hæc ſimul omnia inchoatum iam pectoris hydropem (quem ſane euentum ſæpe vidimus) momento temporis compleuerint:

hinc

hinc ſerum præ ſui copia thoracis machinam extrudendo, ſolito elatiorem reddidit, intusque pulmones premendo ſpatium ademit, in quod iidem, cum nihil renititur, ob vim incumbentis per tracheam aëris dilatari ſolent; cuiuſmodi ſane inſpirationis renixum mechanice, exemplo phialæ, demonſtrauit (a) Hippocrates.

(a) 4. de Morb. n. 33.

VI. Patet igitur, præpedita in præcordiis libera ipſius ſanguinis traiectione, atque etiam prohibita reſpiratione, Ægrum hunc cito fuiſſe peremptum; & quidem conſpirantibus præfocatione, ſyncope, ac neruorum ſyderatione. Neque enim a ſenſu cauſarum celeris huius interitus excludendus venit defectus motus ſanguinis, & ſeparatio ſpirituum in cerebro, vbi adeo clara indicia coacti ſanguinis intra meningum vaſa apparuerunt. Etenim, cum ichores malefici apud miſerrimum Iuuenem ex hypochondriis celerrime in præcordia ponan-

Ab hypochondriis ad

cerebrum citissima insensili liquoris deriuatio. ponantur transducti, dubitari non potest, quin iuxta citissimæ circulationis legem aliqua eorundem portio etiam ex præcordiis in caput, agonis principio, ocyssime deriuata fuerit. Vnde patet, quomodo ipsa quoque cerebri apoplexia in Ægri perniciem denique conspirauerit.

VII. Hæc profecto satis nobis esse videntur ad morbi, mortisque causam rimandam; nisi pro coronide velimus addere nonnullas annotationes ab ipso extispicio deducendas, &

VIII. Primo quidem perpendenda venit singularis illa per albas, teretesque fibras pulmonum cum costis colligatio, quam sane nobis raro obseruare contigit. Adglutinatio siquidem pulmonum cum costis, quæ fit a valida, & vbique æquali superficierum pulmonum, & pleuræ cohæsione, frequenter occurrit; illa vero, quam in cadauere isto offendimus, forte maiori ex parte

Pulmonum cum pleura per ligamenta

parte congenita, non tota per morbum inducta aliquibus videbitur. Egregie porro hac de re Malpighius in oper. poſthum. in reſponſ. ad D. Placit. vbi iſtorum natiuorum meminit vinculorum, quippe quos, ſicubi inueniuntur, inſpirationi admodum famulari arbitratur.

cohæſio aliquibus forte congenita.

IX. Secundo rarum quoque ſe nobis præbuit curioſitatis argumentum, quod, compreſſis pulmonibus, ſeroſitates veluti ex imbibita ſpongia per dilatatos poros fuerint extruſæ. Hoc ſane nequaquam contigiſſet, niſi duo in pulmonibus mala, colluuies nempe ſeroſa, atque extremorum vaſorum hiatus, ex ſalinis ichoribus, tanquam ex cuneis ampliores redditi, ſimul concurriſſent. Hinc claro experimento doceri poſſumus, in quem laxitatis ſtatum veniant vaſorum tunicæ, cum in obſcuris, abditisque abdominis locis ad aſcitis productionem dehiſcunt.

Vaſorum dehiſcentia in aſcite.

X. Ter-

Morbosa sanguinis in corde fluxilitas, & unde. X. Tertio negligi certe a doctis Viris non poterit examen causæ, cur sanguis in cordis ventriculis non quidem consueta tenaci densitate, sed friabili, ac diffluente consistentia inuentus fuerit. Hoc sane phœnomenon ex defectu mixtionis rubræ cum fibrosa, & alba sanguinis parte, quæ intra cordis sinus in polypos coaluerat deduci posse censemus: reliquum enim sanguinis facile diffluit fibrarum retinaculo solutum; vt passim contingere videmus etiam in extracto per venæ sectionem cruore, in quo, cum superior pars in albam concrescit gelatinam, inferior, quæ nigra apparet, semper solito fluidior occurrit.

XI. Differendum aliquid superesset de causis, ac modo, quibus polypi intra cordis, & sanguiferorum cauitates concrescunt, deque *Polypi acidis, non alchalicis dissoluuntur.* menstruo acido, quo extra corpus dissolui solent, quando alchalicis fixis, aut volatilibus nequaquam supe-

ſuperantur; ſed opus hoc, ſtudio, experimentisque plenum, reiicimus ad tractatum longe maioris laboris, atque vtilitatis, quem de Corde, & Aneuryſmatibus adornamus.

OBSERVATIO IV.

Repentina mors ex conuulſione thoracis, præcordiorum, meningum, ac totius corporis, in fortiſſimam apoplexiam ocyſſime deſinente.

HISTORIA.

IOſeph Sali Piſtorienſis an. n. 54. habitus mediocris, olim hæmorrhoidibus, & bilioſis diarrhæis vexabatur, quibus tempore deficientibus, ſepulti in pectore dolores, ac recurrens incertis diebus ſpirandi difficultas abſque vlla quidem anacatharſi, ſed cum faciei ſquallore, rigentique artuum

tuum frigore illum vrgere cœperunt. Ante menſem identidem in aſthmatis paroxyſmis pene animo linquebatur, atque ob grauia quædam pathemata miſere, & cum mœrore viuebat. Tandem pridie ante mortem a Monialibus B. M. Aſſumptionis ad famulatum vocatus, laborioſam, ſedulamque operam, huc illuc feſtinando, proprias vltra vires locauit. Denique, ſuffocatiuo correptus anhelitu, aphonus repente factus eſt, & vniuerſo corpore conuulſus, animam efflauit, facie admodum tumida, oculis intra orbitam retractis, & ſpuma ad os, ac nares confluente. Obiit autem die 13. Martii 1706. hora 23. in publica via, quæ ducit ad Templum S. Mariæ in Porticu.

CADAVERIS DISSECTIO.

Niuerſa corporis ſuperficies excolor, facies vero rubicundoliueſcens apparuit vna cum ſpuma intra os, & nares, quæ,

quæ, amoto ſterno, alioquin valde depreſſo, per ſolam pulmonum compresſionem copioſius redundabat. Virga, elapſis viginti quatuor horis ab interitu, adhuc ſubrigida cernebatur.

Virga ſubrigida in cadauere.

II. Vniuerſalia integumenta, cum primum cultro inciderentur, ſtatim fluidisſimo, ſed atri coloris ſanguine, perinde quaſi adhuc inter viuos verſaretur æger, affluenter manabant.

Summa ſanguinis fluxilitas in eodem.

III. Reſerato abdomine, omentum, inteſtina gracilia, & meſenterium rubebant, diffuſo, ac remorato per minima illarum ſpatia ſanguine.

IV. Pancreas ob morbidam ſubſtantiæ mollitiem fere ductile deprehenſum fuit.

Pancreatis mollities excedens.

V. Hepar, quanquam neque mole, neque colore, aut ſubſtantiæ ratione a naturali ſtatu recedere videretur, in cyſtide tamen

bilem fluidiſſimam, ac ſubobſcuri coloris continebat. Cætera in abdomine viſcera prorſus illæſa, & integra inuenimus.

Fortis pulmonum ad ſingulas in thorace partes adhæſio. VI. Aperto thorace, lerna malorum venit in conſpectum: etenim pulmones vtroque in latere pleuræ, diaphragmati, & pericardio ita adhærebant, vt nec digitis euelli, nec cultro æqualiter ab imo ad ſummum ſeparari potuerint. Et *Eorundem rigiditas.* quanquam in pulmonibus neque pus, neque ſerum occurriſſet, contractio tamen quædam, & renitentia, ſeu diminuta flexibilitas obſeruabatur.

VII. Cor, licet mole non magnum, adeo tamen tumidum, tenſum, & orbiculatum deprehendimus, vt in ſyſtole adhuc poſitum *Ita & Cordis.* dixiſſes. Vena caua, & auricula dextera naturali diametro aliquantulum ampliores, fluidoque Sanguine tumebant; quo ſane cruore, & quidem multo fluidiori, ſcate-

bant

bant ſiniſtræ cordis cauitates, in quibus nullus polypus, aut grumus latitabat.

VIII. Secto cranio, dura mater excolor, & ſupra cerebri corticem admodum contracta; pia vero, ſuis tumentibus ex fluido ſanguine vaſis, occurrit. Cumque amputaremus portionem corticalis, & medullaris cerebri partium, vidimus (vt apud ſtrangulatos) puncta ſanguinea ſpiſſo agmine candidam medullæ ſubſtantiam variegare. Pallidam ſeroſitatem non apertis ſolum ventriculis proſiliiſſe, ſed ad vsque ſpinalem medullam redundaſſe, deprehenſum fuit.

Valida duræ matris Contractio.

Serum a cerebri ventriculis ad vsq; ſpinalem medullam effuſum.

SCHOLIVM.

VNicam naſcendi, innumeras vero moriendi hominibus eſſe vias, nihil eſt, quod nos doceat apertius, quam ipſa cadauerum ſectio, quæ occultas necis cauſas ad Solis lucem euidenter exponit. Vidimus in præcedentibus

extiſpiciis, quam variæ moriendi rationes fuerint detectæ: nunc rara interitus cauſa ſe offert in deſcripto Ægro, eiusque diſſecto cadauere. Etenim, quanquam morbus, quo deceſſit, vulgaris, ac notiſſimus videri poſſit alicui, qui ſolidarum vitia partium conſiderare ſolummodo velit, fuit ſiquidem vehemens, atque contumax conuulſio præcordiorum, quæ, cerebro, & vniuerſo corpori communicata, aëris, ſanguinis, & liquidi neruei alternum fluxum, ac refluxum lethaliter præpediuit; vnde fortiſſima tandem apoplexiæ ſpecies exorta eſt; attamen ſi ſedulo aduertamus per diſſectionem cadaueris ſingularem ſanguinis craſim innotuiſſe, vberiorem certe materiem admirandi ſimul, ac philoſophandi offendemus: inuentus quippe fuit poſt integrum a morte diem cruor adeo ſolutus, & fluens, vt, ſi homo iſte funeri ſuperſtes fuiſſet, fluidior eſſe non potuerit. Hæc profecto ſangui

Morbi huius natura qualis.

guinis in cadaueribus conditio ita raro exiſtit, vt, ſi quando euenerit, portenti, ac prodigii ſimile numeretur; & quemadmodum ab inſolenti cauſa id proficiſcitur: ita vires, effectusque nonniſi inſolentes noſtris in corporibus producere valet. Sed iam vtraque tam ſolidorum, quam fluidorum mala ſeorſim, diligenterque perpendamus.

Sanguinis fluxilitas in cadaueribus rara.

II. De mortifero præcordiorum, cerebrique ſpaſmo clara occurrerunt indicia ante, & poſt mortem, videlicet ſepulti in pectore dolores, difficultas reſpirationis absque vlla anacatharſi, angor ſuffocatiuus, ſpuma ex naribus, & ore, quæ, preſſis pulmonibus, affluentior fiebat, ſternum depreſſum, oculorum retractio, totius denique corporis, atque ipſius etiam penis conuulſio; quibus adiuncta fuit elegans obſeruatio rotunditatis, ac tenſionis in corde, quæ probabiliter nos docuit vitalem hunc muſculum, dum æger interiit, pertinaci con-

Signa ſpaſmum in præcordiis, & cerebro indicantia.

uulsiua systole fuisse correptum; cui sane cum ingens accesserit quantitas cruoris intra suas cauitates reperti, nostrum subit animum dubitatio de insuperabili renixu sanguinis, qui , cum ob pulmonum, totiusque corporis conuulsiones liberum in arteriis spatium inuenire non posset, vt cordis pulsioni obsecundaret, necessario intra ventriculos diastolis tempore admissus, a quantacunque cordis contractione vrgeretur ad egressum, subsistere tamen, tandemque validissime reniti coactus fuit. Vnde postremus ille ortus est præcordiorum angor, penitusque, & extempore disruptus vitalis ille circulus a corde in cerebrum , & a cerebro in cor. Qui sæpe viuorum sectionibus interfuerunt , ignorare nequeunt sanguinem , arteria magna casu, vel arte compressa , non inuenire spatium, per quod libere excurrere possit; vnde cor manet plenum , immobile , ac rotun-

Ex aortæ compressione cordis immobilitas, rotunditas &c.

tundum, citoque animal moritur.

III. Status deinde duræ matris clare pariter nobis oſtendit pertinacem conuulſionem, in quam ipſa paulo ante Ægri mortem venerat; inuenta enim eſt excolor, ſimulque contracta, vt non ſit hæſitandum, quin idem meningum ſpaſmus, qui cerebrum obſidebat, ac circumcingebat, vniuerſæ radix extiterit conuulſionis.

Spaſmus meningum & *vniuerſæ conuulſionis origo.*

IV. Sed hæc notiora ſunt, quam vt longius examen mereantur. Pergamus igitur ad particularem illam, & raram conditionem fluiditatis, qua ſanguis non in præcordiis modo, & cerebro, ſed in toto etiam ſuccutaneo corpore donabatur. Hoc ſane phœnomenon pro cauſa habuiſſe ſuſpicamur non ſolum violentiam motus corporis, quam Æger poſtremo ſuæ vitæ die ſuſtinuit, & per quam id contingere cruori ſuo potuit, quod euenit in recenter effuſo, & diu in vaſe agi-

Sanguis in Cadauere cur fluxilis adhuc perſtiterit.

agitato ſanguine, qui eum ob motum in fibras coaleſcere nequit; ſed potisſimum exaltationem ſalium acrium, maxime ad vrinoſam naturam accedentium in homine, cæteroquin hæmorrhoidibus, ac biliοſis diarrhæis olim detento; qui profecto ſales, cum per vehementem, crebroque repetitam corporis exercitationem, oleoſis ſpiritibus, & aqueis partibus, quorum miſcella cicurabantur, exhauſti fuerint, nil mirum, ſi intime cum ſanguine agitati, ac permixti eam fluxilitatem eidem conciliare potuerunt, quam induci pasſim videmus in extracto recenter e vena ſanguine per additionem ſalis vrinoſi, & præcipue ſpiritus ſalis armoniaci.

Salis Vrinoſi Vis ad Sanguinem diſſoluendum.

Coniectura de conuulſionum cauſa experimentis confirmatur.

V. Cum vero infuſiones liquidorum acrium intra viuentium brutorum venas nobis non ſemel oſtenderint, easdem præcordiorum, totiusque corporis immanes conuulſiones, quas illico mors ſequitur, inducere, nihil eſt, cur dubitemus, quin

quin vera causa conuulsionum, quæ nostrum ægrum ad necem perduxerunt, extiterit copia huiusmodi liquidorum salino-acrium, quæ, cum nimium exaltata, & acutissima reddita, ex hypochondriis intra sanguineos canales magna copia transducuntur, veneni naturam induunt: tunc enim propriæ excessu molis naturalem reliquarum in sanguine particularum superant proportionem, ac proinde ratione propriæ indolis cruorem non tantum fluidiorem, ac mobiliorem, sed, quod magis est, procliuiorem efficiunt, vt ex naturalibus vasorum cancellis facile se proripiat, atque intra strictissimam compagem fibrarum muscularium vasorum, & glandularum vltro se insinuet, ac penetret; hinc neruorum, musculorum, vasorumque conuulsiones, vnaque simul incongruæ contentorum fluidorum separationes, ac moræ, vt in præsenti casu, solent contingere.

Mali fomes in hypochondriis.

VI. Mouet autem nos ad credendum, ſcatebram prædicti liquidi ſalino-acris, & armoniacalis in hypochondriorum folliculis latitaſſe, quod obſeruauerimus non ſolum cyſticam bilem fluidiſſimam, ac ſubobſcuri coloris (cuiuſmodi euadere ſolet artificiali admixtione ſalium acrium) ſed ipſum quoque pancreas lentorem plicabilem, ac fere ductilem adeptum fuiſſe, qui plane oriri poterat ex diuturna, & copioſa ſecretione fluidi acerrimi, ac diſſoluentis, quod ſtrictam illius glandulæ fibrarum cohæſionem elimare, debilitare, ac fere tollere valuerit; vnde reſiſtentia minor, ſeu mollities maior eo in viſcere producta fuit: quemadmodum ſane in cadaueribus illorum, qui ex diabete perierunt, renes omnino flaccidi, plicabiles, ac ductiles ob eandem rationem inueniri ſolent.

Diabeticorum renes ductiles.

VII. Similiter non aliunde petenda eſſe videtur cauſa tam profundæ intruſionis ſanguinis intra ſtri-

ſtrictiſſimam cerebri medullam, quam ex conuulſione continentium, ſimulque diſſoluta nimium compage contenti liquidi, cuius maior fluiditas, vt e ſuccutaneis vaſculis ad ſimplicem integumentorum ſciſſionem, erumpendo, prodiit; ita in cerebro vlteriorem penetrandi vim nacta fuit a meningibus, ſinubuſque conuulſis, perinde quaſi a conſociatis ad circumpellendum manibus. Vnde cruor, ad usque medullarem cerebri ſubſtantiam expreſſus, rubentibus illam punctis variegauit.

Sanguinis intruſio ad cerebri medullam Vnde.

VIII. Ipſa quoque perſeuerans poſt mortem penis tenſio (quæ raro in ſtrangulatis non inuenitur) præteritæ vniuerſalis conuulſionis teſtis adfuit. Cum enim virile membrum ſit muſculus mirabilis contexturæ, cæterorum inſtar muſculorum ſpaſmodicas affectiones pati poteſt. Modum vero, quo penis iuxta naturæ ordinem tenditur, egregie tradidit [a] Malpighius.

Penis muſculus.

[a] In conſ.

de impot. vener. apud Bibl. Med. Manget.

Eiusdem notha erectio in cadaueribus, quomodo excitetur.

us. Illud tantummodo ad rem nostram hic perstringimus, quod, sicuti spuria quædam colis erectio in cadaueribus excitari potest per solam iniectionem tepentis cuiuslibet liquidi intra eiusdem arterias, dummodo venulæ filo strangulatæ, ne refluat, impediant; ita profecto non dubitamus, quin eiusdem erectio, quæ ob neruorum, fibrarumque conuulsionem, fluida in sinubus fistulosorum corporum intercipientem, ante huius ægri mortem cœpit, persistente eodem fibrarum spasmo, vel post mortem perseuerauerit.

Sanguine fluxili existente quomodo facies pallida, & extrema frigida perdurauerint.

IX. Cæterum non adeo laborandum in ea dubitatione, quomodo scilicet stare simul potuerint summa fluiditas sanguinis, & facies excolor, atque artuum illud frigus, quibus Æger iteratis in præfocationibus detinebatur. Etenim, eadem vasorum strangulatio circa præcordia, quæ suffocatiuum asthma sæpe intulit, liberum sanguinis per ex-

tremas

tremas arterias excursum, & ignearum particularum per minima carnium diffusionem præpediebat. Vnde caloris, ac viuidi coloris priuatio exoriebatur; quam sane priuationem consequitur sensus frigoris, quemadmodum apud hystericas mechanica ista vasorum lege accedere, ac recedere passim obseruamus. Quo fit, vt magnus ille Medicorum Romulus, vt recte (a) Hipp. solertissimus Bagliuus noster, post Sydenhamium, appellauit, scripserit ad rem. *Colorum mutationes, corde adstringente venas*, (intellige etiam arterias) *ac laxante fiunt; laxante quidem rubicundi, ac bene colorati; constringente vero cum pallore liuidi &c.*

(a) Lib. de off. nat. n. 28.

Iuxta varias cordis affectiones colorum in facie mutatio, ex Hipp.

X. Mortuus itaque improuiso miserrimus homo iuxta magni Senis (b) effatum, cum tam frequenter, ac fortiter absque manifesta, scilicet externa, causa animo defecisset; & denatus est ob complicationem trium malorum, suffocationis,

(b) Aph. 41.

Triplicem ob morbum hic

æger periit. onis, ſyncopis, & apoplexiæ, quam ſub voce ſyderationis, ab acri humore pendentis, idem (a) Hippocrates per hæc verba, oraculorum loco habenda, accuratiſſime deſcripſit. *Hippocratis oraculum.* *Cerebrum autem cladem perfert, etiam ipſum non ſanum exiſtens, ſed, ſiquidem radatur,* (en modus conuulſionis) *turbationem multam ſuſtinet, & cerebrum conuellit, ac diſtrahit totum hominem,* (en conuulſio vniuerſalis) *qui in ſe ipſo vocem non edit,* (en aphonia) *& ſuffocatur,* (en ſuprema complicatio malorum, præfocationis ſcilicet, ſyncopis, & apoplexiæ) demum concludit: *& hæc affectio ſyderatio, & apoplexia appellatur:* quæ quidem non ſemper in ſolo cerebro quærenda eſt. *Syderatio interdum a corde eiusque vaſis deriuatur.* Aliquando in vaſis, aut cauitatibus cordis obſtructis, compreſſis, atque conuulſis, intercepto cruore, deliteſcit. Sæpe in vno ægro multæ partes, immo omnes obſeruan-

(a) Lib. de gland. n. 9.

tur

tur affectæ, vitio vel primario, vel ſecundario, vt ſcite aduertit Thomas (a) Bartholinus, & nos in præſenti caſu notauimus.

(a) conſ. de Anat. pract.

(o)

OBSERVATIO V.

Improuiſa mors ex ſubita Cauæ intra pericardium diſruptione cum aneuryſmate arteriæ magnæ.

HISTORIA.

STephanus Aſcieri ſutor Ianuenſis, ſexagenario maior, habitus carnoſi, octo abhinc annis podagra, & chiragra circa æquinoctia grauiter vexatus, ante biennium tuſſi cum ſpirandi difficultate detineri cœpit; deinde cordis palpitationem, & ſepultum quendam ſub dextero ſterni latere grauatiuum, atque interdum acutum dolorem, ad usque humerum propagatum, pectoris anguſtiam, ac profundam pulſationem paſſus fuit.

Sepultus ſub dextero ſterni latere dolor cum palpitatione cordis.

II. Decurſu proxime præteritæ hyemis non raro corripiebatur etiam vertigine cum ſenſibili capitis excalefactione, ac præcipiti virium lapſu.

Vertigo tenebricoſa.

lapſu. Quare ſæpe ad ſuendum ineptus reddebatur. Dimidium quadrageſimæ ſalſamentis tranſegit. Tandem die 14. Martii 1706. hora 17. cum *aprandio* merum ingurgitaſſet, ſtatim aphonia, atque angore cecidit exanimis.

CADAVERIS DISSECTIO.

Mirabile profecto nobis viſum fuit, quod nullum in abdomine contentum viſcus a naturalis œconomiæ legibus receſſiſſet; adeo ſingula colore, mole, ac ſubſtantiæ ratione optime conſtituta occurrerunt. Sola cyſtica bilis ſubobſcurum quid referebat.

II. Horrendum e contrario ſpectaculum thorax nobis exhibuit; detracto enim ſterno, (quod parte ſui dextera elatius erat ſiniſtra) dexter pulmo rubicundior, & pleuræ admodum adglutinatus, cum adnato duro, & magno corpore apparens, curioſitatem noſtram lacta-

Dextera Sterni pars elatior.

uit, vt diligentius rei nouitatem detegeremus. Latebat enim ſtatim extra pericardium aortæ aneuryſma; deinde adacto cultro, illico lamellam oſſeam deprehendimus figuræ oualis, quæ externam dilatatæ arteriæ partem, qua ſternum, coſtasque dexteras reſpicit, occupauerat. Sub ea lamina, & circum aortæ cauitatem, quæ anterius poſita eſt, polypeam ſubſtantiam inſtar lardi in fornicem adeo concinne incruſtatam inuenimus, vt nunquam alias in aneuryſmatum cyſtide ſimilem detegere datum fuerit; hoc ſiquidem corpus igne prius liquatum, & mox frigore integre concretum videbatur; non enim in multiplices laminas, ac veluti in folia diſtrahi (vt paſſim ſolet) patiebatur. Vnde conſtitit, validum aggerem pulſioni ſanguinis verſus externas partes poſitum fuiſſe. Facie vero, qua pulmones tanguntur, minori polypeo repagulo obſeſſam, tectamque aortam depre-

Aortæ aneuryſma. *Lamella oſſea in aneuryſmate.*

Rara polypi constructio in aneuryſmate.

deprehendimus. Aneurysmatis interea cauitas tam ampla occurrit, vt pugnum facile admisisset, tamque grumoso plena sanguine, vt nihil fluidi amplius capere posse videretur; nusquam tamen magno aliquo foramine dehiscebat, licet ad cordis basim intra pericardium, & ad inferum latus aneurysmatis nigræ quædam striæ maiorum forte futurorum hyatuum indicia, obseruatæ fuerint. Longitudo ipsius aneurysmatis non excedebat longitudinis aortæ, qua curua est, dimidium, quæ proinde aorta tum supra, cum iuxta cor natiuam diametrum, ac fibrarum validitatem sartam, tectamque eleganter seruabat.

Striæ ad latus aneurysmatis quid indicarent.

III. Sed non hic malorum finis; etenim cum ipsum pericardium maxime tumidum, molle tamen, animaduerteremus, suspicati fuimus de latente aliquo præternaturali fluido. Sectum proinde ingentem dedit, quantam scilicet capere po-

Concreti sanguinis copia

intra pericardium. poterat, effuſi, atque in grumos conuerſi cruoris quantitatem, quæ certe duarum librarum pondus excedebat. Sanguis vero effluxerat, *Venæ cauæ ruptura.* aperto intra veſtibulum venæ cauæ iuxta dexteram auriculam foramine diametri vnicæ circiter vnius, quod paulatim ab erodente liquido factum fuiſſe in muſculari eiusdem textura plane indicabant ipſius oræ, quæ non in fimbrias, ac lacinias ſolutæ, ſed veluti per limam omnino expolitæ obſeruabantur. Quominus autem ſanguis multo prius intra pericardium exundauerit, impediuit forſitan ſubtilis illa, in quam muſcularis deſinit, tunica, quæ, hiatui ſuper extenſa, egreſſum claudebat, cuius tunicæ tenuata fragmenta ad vlceris extrema videbantur pendere.

IV. Secto tandem cranio niger ſanguis ex vulnerato forte fortuna poſteriori ſinu duræ meningis large profluxit; quod genus magna pariter copia in lateralibus ſinubus con-

continebatur. Ventriculi cerebri limpido tumebant ſero, quod ad principium ſpinalis medullæ redundauerat.

SCHOLIVM.

ADeo perſpicue patet natura, & vis lethalis mali, quo hic homo ſubito deceſſit, vt nullo pene commentario indigere videatur. Etenim, cum integritas, & continuitas magnorum ſanguiferorum ad vitæ conſeruationem omnium maxime ſit neceſſaria; mirum procul dubio videri non debet, ſi, adeo enormiter dilatata arteria magna, & abrupta repente continuitate, & integritate ſummi caudicis venæ cauæ, fluxus ſanguinis a venis in cor, atque a corde quaquauerſum vna cum vita illico in expoſito ſene defecerit.

II. Poſſem hic de ortu, ac diſcriminibus aneuryſmatum plura diſſerere, ſed, quia nunc ſcholio-

rum breuitati ſtudendum, aptiorem illis locum, volente Deo, tribuemus. Id vero crebra experientia nos edocuit, aneuryſmata præcordiorum apud Ægros, erodentibus ichoribus refertos, plerumque incipere ab vniuerſali quadam ſpaſmodica arteriarum affectione, quæ poſtremo in corde, aut ſummis vaſis determinatur. Quo fit, vt primum de vaga, atque huc illuc per collum, & artus errante arteriarum palpitatione conquerantur. Deinde intra pectus malum ſiſtitur, ſæpe tuſſis vrget, cor ſalit, & grauius pulſat, mox ſepultus, ac breui fugitiuus corripit dolor, qui poſtea pertinacius hæret, & modo ad alteram ſcapulam, clauiculamue, modo per brachium, quandoque usque ad cubitum propagatur. Tandem profunda perſentitur pulſatio; eleuantur alicubi coſtæ, aut ſternum; cæteraque ſuccreſcunt grauia, & prorſus miſeranda atrocis huius mali phœnomena,

Præcordiorum aneuryſmata ſæpe ab vniuerſali arteriarum ſpaſmo incipiunt. Clariora præfati morbi indicia.

mena , quæ vt plurimum ſubita morte finiuntur.

III. At vero, quanquam omnia, & ſingula ſymptomata, quibus hic homo ſuorum initio malorum tentatus fuit, & an eadem vexauerint, quæ ſuperius expoſuimus, noſcere minime potuerimus: attamen qualiscumque morbi progreſſus, quem ab illius familiaribus ſedula inquiſitione comperimus, atque extiſpicio præfiximus, ſatis oſtendit, eiusdem corpus , podagra obſeſſum, acribus, pungentibusque ichoribus (vt vel cyſtica bilis argumento fuit) redundauiſſe; qui ſane ichores, cum per biennium ante illius mortem ſubſiſtere cœperint in præcordiis, tusſim excitarunt, & paulatim, comitantibus doloribus, pondere, atque anhelitu, intra ſubſtantiam tendineam aortæ, ſimulque muſcularem venæ cauæ intercepti fuerunt, quibus in locis veroſimile eſt primum irritationem, & conuulſionem cum cordis palpita-

Aneurysmatum natura in quo consistat. tione, deinde vero istorum etiam canalium exesionem, tandemque productam fuisse diloricationem, in qua vera aneurysmatum natura consistit.

Ars Sutoria quomodo infirmandis præcordiorum vasis contulerit. IV. Si quis autem diligenter animo teneat, arteriam magnam, & venam cauam in Ægro incurui habitus ob artem sutoriam, angustiori situ, quam humani corporis ferat constitutio, coerceri; forte causam inueniet, cur initio morbi sanguis maiori nisu ob tussim exagitatus, prædicta sanguifera vasa vehementius distenderit. Deinde quomodo per impetum reciprocati sanguinis minimo negotio haberi potuerit intrusio, & mora pertinax salino erodentium ichorum intra fibras eorundem canalium. *Artifices sedentarii cur raro sani consenescant.* Raro enim qui sessilem, incuruamque ducunt vitam, si vitiosis redundent succis, absque insigni aliqua pulmonum, cordis, aut magnorum vasorum labe consenescunt.

V. Et

V. Et quoniam nigræ quædam ſtriæ ab aneuryſmatis fundo ad cordis baſim intra pericardium apparuerunt; dubitandi anſam nunc præbent ſubtilem, acremque ſaniem (quam aneuryſmaticus quisque folliculus perpetuo fundit) ſenſim ſupra Cauam diſtillaſſe, vt illius magnam eroſionem ſaltem accelerauerit; præſertim cum Aorta iſto in homine, vt dictum eſt, ex inflexo, ac dilatato trunci ſitu neceſſario magis appropinquauerit ad Cauam: quo factum fuit, vt affectiones vtriusque ſanguiferi fere per contactum adaugeri mutuo potuerint.

Ex aneuryſmatum folliculis Saniei effuſio. Cauæ eroſio quomodo inducta.

V I. Non admodum hic laborabimus in exponenda cæterorum ætiologia ſymptomatum, quæ ſutorem hunc ante mortem maxime exercuerūnt; cum abunde ex legibus motus ſanguinis euadat perſpicua. Etenim, vt recurrens cordis palpitatio procedebat ex reflexione motus ſanguinis ab Aortæ aneu-

Frequens Cordis palpitatio, &

neuryſmate verſus cor; ſic frequens vertigo, & capitis excalefactio ex impedita identidem traiectione ſanguinis a caua intra dexterum cordis ventriculum proficiſcebantur. Sanguis enim qui a cerebri ſinubus in iugulares, & Cauam, indeq; intra cor, ſolute, ac libere in homine valente, atque incolumi, motus fuiſſet; in caſu noſtro ab eroſa, ſuisque propterea viribus eneruata Cauæ textura, per cordis itinera nonniſi ægre vrgeri poterat; ac propterea idem ſanguis, maiori ſæpe ſæpius quantitate intra Cauam collectus, impedimento erat, quominus ſubſequuturus e iugularibus venis, ſinubus duræ matris, ac cæteris capitis ſanguiferis, libere deſcenderet. Vnde quemadmodum ex maiori ignearum particularum per minima cerebri diffuſione, inæqualique irritatione, & preſſione; calor, ac vertigo contingebat; ita ex intercepto eodem tempore motu ſanguinis e Caua in Cor, præceps virium

Quare præceps virium lapſus.

rium lapſus oriebatur; cuius certe deliquii cauſam nunquam aliam quæremus: cum in promptu ſit, Cor inter duo poſitum fuiſſe aneuryſmata, Cauæ nimirum, quod ſanguinem frequenter eidem ſubtrahebat, & Aortæ, quod illum identidem in cor repellebat. Quæ ſane res in cauſa fuit, vt ſanguis in cerebro etiam remoratus, ex diſſecto duræ matris ſinu large profluxerit. Neque aliunde petenda eſt ratio inuentæ ſeroſitatis intra cerebri ventriculos, quam ex ſumma plexuum turgentia, ac diſtenſione, cuius vi, diductis, ampliatisque poris tunicularum vaſcula comprehendentium, ſubtilis percolatio ſeri, veluti per manicam Hippocratis, habita eſt.

Cor duo inter aneuryſmata locatum.

VII. Denique repentina mors, quam (a) Hipp. prædixit Senibus, quibus cordis dolores ſæpius conſueſcunt, tribuenda eſſe videtur ſubitæ ruptioni tuniculæ illius, quæ, cauæ foramen tegens, cruoris effluxui

(a) In coac.

xui

xui retinebatur. Sanguini vero duplex consociata probabiliter vis nouissime accessit, scilicet erosiua ex salsamentis, per dimidium quadragesimæ ingurgitatis, & extrusiua, seu distractiua ex hausto tandem meraco. Vnde iunctis cuneis, & vectis viribus in sanguine, tenuissimum illud membranæ repagulum cedere coactum fuit; vitaque, fluente cruore de Caua in pericardium, illico recessit.

Vnde repentina mors

VIII. Neque sane huiusmodi mortis genus nouum erit iis, qui in medicarum historiarum lectione versantur. Prostant enim similia exempla apud (a) Bellinum, aliosque, vt nostra nunc taceamus. Sed vnum legimus descripto casui fere tam simile, quam ouum ouo apud (b) Andream Laurentium in Equite Guicciardino Legato Magni Ducis Hetruriæ ad Regem Gallorum, qui, tametsi cum Magnatibus quibusdam obambulans, familiariter colloqueretur, subito respiratione, pulsu,

(a) De morb. pect. tit. de inter. pulс.

(b) Lib. 9. quæst. 18.

Similis historia ex Laurentio.

pulſu, & vita priuatus cecidit; cuius in cadauere inuentum fuit venæ Cauæ oſtium diſruptum, & Arteria magna ita dilatata, vt brachii amplitudinem æquaret. Sed hic demirari ſatis non poſſumus, quomodo inſignis adeo Anatomicus miratus fuerit, quod nulla externa cauſa ad Cauæ diſruptionem acceſſerit; perinde quaſi internæ, vt paſſim videmus, ſatis eſſe non potuerint.

Cauſa interna ad Vaſorum diſruptionem ſola ſufficiunt.

F I N I S.

Lecto-

Lectori ſuo.

HActenus pro viribus noſtram fidem perſoluimus. Speramus interea, vt, quæ non minus celeriter, inter occupationes noſtras, quam candide ſcripſimus, ab æquis, ingenuisque Lectoribus, ad Reipublicæ vtilitatem, ad quam ſtudia noſtra direximus, perhumaniter referantur. Huic vero labori, inchoato in Ædibus Vaticanis medio Ianuario, ſupremam impoſuimus manum in Ædibus Quirinalibus ipſis Kalendis Nouembris eiusdem anni MDCCVI. Auguſtiſſimis nobis fauentibus auſpiciis S.D.N. CLEMENTIS XI. PONTIFICIS vere, inter Optimos, Maximi.

IN-

INDEX
Rerum, & verborum, quæ in hoc opere continentur.

A.

Cor

D.

E.

Eua-

F.

H.

In-

I.

L.

M.

—con-

N.

O.

P

Para-

 Pier-

Pro-

Q.

R.

— do-

V.

Viri-

Xiphoi-

X.

FINIS.